

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KORUYUCU AİLELERİN GÖZÜNDEN KORUYUCU AİLE
UYGULAMALARI: GEBZE ÖRNEĞİ**

ABDULLAH ERTÜRK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Zülfikar ÖZKAN

İSTANBUL-2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KORUYUCU AİLELERİN GÖZÜNDEN KORUYUCU AİLE
UYGULAMALARI: GEBZE ÖRNEĞİ**

ABDULLAH ERTÜRK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Zülfikar ÖZKAN

İSTANBUL-2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı :Sosyal Hizmet
Program :Sosyal Hizmet
Öğrenci No :164205080
Öğrenci Adı Soyadı :Abdullah ERTÜRK

Koruyucu Ailelerin Gözünden Koruyucu Aile Uygulamaları Gebze Örneği isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 23/01/2020 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Doç. Dr. İsmail Barış
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Zülfikar ÖZKAN
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Üye : Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN
(Sakarya Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun
..... tarih ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

KORUYUCU AİLELERİN GÖZÜNDEN KORUYUCU AİLE UYGULAMALARI GEBZE ÖRNEĞİ

Tarih boyunca tüm medeniyetlerde korunmaya ihtiyacı olan çocuklar olmuştur. Birçok medeniyet çocukların korunması için türlü müdahale yöntemleri geliştirmiştir. İlk dönemlerde vakıflar aracılığı ile yürütülen çalışmalar, daha sonra devlet eliyle yurt ortamlarında çocuklar koruma altına alınmıştır. Yurt ortamının çocuklar üzerinde birçok olumsuz sonuçlar doğurması, çocukların aile yanında bakımının sağlanması gerektiği fikri geliştirilmiştir. Ancak öz aile yanına geçici süre ile döndürülemeyecek çocukların yuva ortamı yerine geçici bir aile yanında bakımı sağlanarak aile ortamında hem aile ortamı görmesi hem de yuvanın çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinden korunması için koruyucu aile modeli geliştirilmiştir.

Türkiye de 1949 yılında uygulamaya geçen koruyucu aile modeli henüz tam olarak istenen seviyeye ulaşmamıştır. 2019 yılında koruma altına alınan çocukların %31.27'si koruyucu aile hizmetinden faydalanmıştır. Araştırmamızın amacı çocuklar üzerinde olumlu etkileri tespit edilmesine rağmen koruyucu aile modelinin neden gelişmediği ve gelişmesi için neler yapılabilir sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmamız nitel bir araştırma olup, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile Türkiye için iyi bir örneklem olduğu düşüncesinden hareketle, her sosyo-kültürel ve ekonomik seviyeden ailelerin yer aldığı Gebze Sosyal Hizmet Merkezi Hizmet Sınırları (Gebze, Çayırova, Dilovası) içerisinde ikamet eden 20 koruyucu aileyle görüşülmüştür.

Koruyucu ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda koruyucu aile hizmetinin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ailelerin koruyucu aile uygulamasında belirttikleri eksiklikler, eksikliklere yönelik çözüm önerileri ve koruyucu aile uygulamasının yaygınlaştırılması için yapılabilecek çalışmalar araştırmamızda yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Korunmaya ihtiyacı olan çocuk, Koruyucu aile, Koruyucu aile uygulaması, Kurum bakımı

ABSTRACT
FOSTER CARE PRACTICES FROM THE EYES OF FOSTER PARENTS
GEBZE EXAMPLE

Throughout history, there have been children in need of protection in all civilizations. Many civilizations have developed various methods of intervention for the protection of children. In the early periods, activities were carried out through foundations, and then children were taken under protection in the dormitories by the state. The fact that the dormitory environment has many negative consequences on children has developed the idea that children should be cared for in the family. However, a foster home care model has been developed to provide care for children who cannot be returned to their own families temporarily, instead of in a dormitory environment for the child to see a family environment and to protect the child from the negative effects of the dormitory.

Foster family model was introduced in Turkey in 1949 but it has not reached the level exactly as requested. In 2019, 31.27% of the children taken under protection benefited from foster family service. The aim of our study is to find out why the foster family has not developed and what can be done to improve it, despite the positive effects on children.

Our research is a qualitative research. With the semi-structured interview technique, 20 foster families from all socio-cultural and economic levels, residing in the Service Borders (Gebze, Çayırova, Dilovası) of the Gebze Social Service Center were interviewed considering that it is a good sample for Turkey.

As a result of interviews with foster families, the strengths and weaknesses of foster family services were tried to be determined. The deficiencies stated by families in foster family practice, solutions for these deficiencies and the studies that can be done to spread foster family practice were included in our research.

Key Words: Child in need of foster care, Foster family, Foster family practice, Institutional care

ÖNSÖZ

İlk başta tez çalışmama gönüllü olarak katılan değerli koruyucu ailelerin verdiği samimi cevaplar nedeniyle hepsine ayrı ayrı teşekkürleri bir borç bilirim ve onlar sayesinde tezimi bitirdim.

Yoğun çalışma temposuna rağmen her daim destek olan, tezime yaptığı yorumlar ve katkılar nedeni ile sevgili hocam Dr. Öğretim Üyesi Zülfikar ÖZKAN'a teşekkürü borç bilirim.

Eğitim öğretim hayatı boyunca bana destek olan anneme- babama, abilerime ve aileme sonsuz destekleri ve sevgileri için teşekkür ederim. Onların sayesinde buraya kadar gelebildim.

Son olarak yeni evli olmamıza rağmen, bütün her şeyden feragat ederek usanmadan, yorulmadan bana destek olan, hiçbir zaman hoşgörüsünü esirgemeyen, tezimin en başından sonuna kadar olan katkılardan dolayı değerli eşim Zeliha ERTÜRK'e sonsuz teşekkür ederim.

BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim

23.01.2020

Abdullah ERTÜRK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	4
2.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı ve Gelişimi	4
2.2.Türkiye’de Düünden Bugüne Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetler	12
2.2.1.Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türk Toplumunda Çocukluk Algısı ve Korunması Gereken Çocuklarla Alakalı Yapılan Çalışmalar.....	12
2.2.2.Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası Yaşanan Gelişmeler	14
2.3.Türkiye’de Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler	18
2.3.1.Kurum Bakımı	20
2.3.1.1.Kurum Tipleri	21
2.3.1.2.Kurum Bakımının Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri	24
2.3.2.Evlat Edinme.....	29
2.3.3.Çocuğun Aile İçinde Bakımı ve Korunması Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti ..	30
2.3.4.Ücretsiz Kreş Hizmeti.....	32
2.4. Koruyucu Aile.....	32
2.4.1.Koruyucu Aile Kavramı ve Gelişimi	32
2.4.2.Koruyucu Aile Uygulamasının Güçsüz ve Güçlü Yanları.....	38
2.4.2.1.Koruyucu Ailenin Güçsüz Yönleri	38
2.4.2.2.Koruyucu Ailenin Güçlü Yönleri	39
2.4.3.Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Yasal Dayanakları	41
2.4.4.Koruyucu Aile Uygulamasının Türleri	43
2.4.4.1.Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli	44
2.4.4.2.Geçici Koruyucu Aile Modeli.....	44

2.4.4.3.Sürelî Koruyucu Aile Modeli	45
2.4.4.4.Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli	45
2.4.5.Koruyucu Aile Olma Süreci ve Uygulaması	46
2.4.5.1.Müracaat	46
2.4.5.2.Sosyal İnceleme ve Komisyonunda Değerlendirme Süreci.....	49
2.4.5.3.Çocuğun Aile ile Eşleştirilmesi ve Yerleştirilmesi.....	50
2.4.5.4.Koruyucu Aile Eğitimleri	55
2.4.5.5.Koruyucu Ailelere Yapılan Ödemeler ve Sağlanan Diğer Hizmetler.....	57
2.4.5.5.1.Aylık Bakım Ödemesi	57
2.4.5.5.2.Geçici Koruyucu Aile Ödemesi.....	59
2.4.5.5.3.Eğitim, Kurs, Servis, Harçlık ve Diğer Giderler İçin Yapılan Ödemeler.....	60
2.4.6.Koruyucu Ailelerin Görev ve Yükümlülükleri.....	61
2.4.7. İzleme ve Takip Süreci	64
2.4.8.Koruyucu Ailelik Sürecinde Uygulanan Diğer İşlemler.....	66
2.4.9.Koruyucu Aileye İslami Bakış Açısı	68
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	72
3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	72
3.2.Problem.....	74
3.3.Varsayımlar.....	74
3.4.Sınırlılıklar	75
3.5.Araştırma Modeli	75
3.6.Evren ve Örneklem	75
3.7.Verî Toplama Teknikleri	76
3.8.Verilerin Çözümlemesi	76
3.9.Tanımlar ve Kavramlar	77
4.BULGULAR.....	80
4.1.Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri.....	80
4.2.Koruyucu Aile olma nedenleri.....	84
4.3.Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermeden önce ve Verdikten Sonra karşılaşılan Tepkiler.....	86
4.4.Koruyucu Ailenin Çocuk Seçiminde Kriterleri	87
4.5.Ailelerin Koruyucu Aile Olma Başvuru ve Değerlendirme Süreci	88
4.6.Koruyucu Aile Eğitimleri	89

4.7.Yaşanan Uyum Problemleri ve Ailelerin Uyum Probleminin Çözümü İçin Başvurduğu Yöntemler	91
4.8.Koruyucu Ailelerin Kamu Kurum ve Kuruluşlar Yaşadığı Problemler ve Yaşanan Problemlere Çözüm Önerileri	96
4.9.Koruyucu Ailelere Sunulan Hizmetler	97
4.10.Koruyucu Ailelerin Koruyucu Aile olduktan sonra KOİÇ'lere Bakış Açılırları	97
4.11.Koruyucu Aile Uygulamasının Yaygınlaştırma Metotları.....	99
4.12.Koruyucu aile uygulamasındaki eksiklikler ve çözüm önerileri	100
5.TARTIŞMA	102
6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
6.1. Sonuçlar	109
6.2.Öneriler	113
KAYNAKLAR	116
EKLER	122
EK 1:ARAŞTIRMA SORULARI	122
EK 2: KORUYUCU AİLE GÖRÜŞME FORMU	124
EK 3: ÖZGEÇMİŞ.....	125

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1: Yıllara göre koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocuk sayıları.....	2
Tablo 2: Yıllara Göre AÇSHB' nin çocuklara yönelik sunduğu hizmetler	19
Tablo 3: 2019 Yılı sosyal ekonomik destek tutarları	31
Tablo 4: Yıllara göre koruyucu aile istatistikleri	36
Tablo 5: Yıl içerisinde (01.01.2019-23.12.2019) illere göre koruyucu aile istatistikleri	37
Tablo 6: Koruyucu ailelere yapılan aylık ödemeler.....	58
Tablo 7: Cinsiyet, eğitim, meslek ve gelir durumu.....	80
Tablo 8: Yaş, Koruyucu aile süresi, öz çocuk sayısı ve hizmetten yararlandırılan çocuk sayıları.....	81
Tablo 9: Aile tipi, ikamet edilen ilçe ve koruyucu aile hizmetinden haberdar olma	83
Tablo 10: İlçe nüfus sayıları.....	83

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1: Koruyucu aile olma süreçleri 55

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ÇHDS	: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
KAY	: Koruyucu Aile Yönetmeliği
KOİÇ	: Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
SÇG	: Sosyal Çalışma Görevlisi
SED	: Sosyal Ekonomik Destek
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
SHK	: Sosyal Hizmet Kanunu
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
SİR	: Sosyal İnceleme Raporu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
YBS	: Yönetim Bilgi Sistemi
yy	: Yüz Yıl

1.GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan fitratı gereği bir aileye ve sosyal çevreye ihtiyaç duyar. Çocuklar da kendi öz bakımlarını karşılayabilecek yaşa gelene kadar anne babasının bakımına muhtaç olması aileyi zorunlu kılan etmenlerden biri olmuştur. Çocuk dünyaya geldiği ilk andan itibaren hayatının en dönemlerini ailesi ile yaşar. Ailesiyle kurduğu sağlıklı iletişim sayesinde bebeklik döneminden itibaren kendisini tanır, karakteri gelişir, ailesi sayesinde çevresi ile tanışır ve kendisine olan güveni artar, kendisini rahatlıkla ifade edebilir, toplumda kendisine yer edinebilir. Her çocuk ailesi ve çevresi tarafından kabul edilmeyi, sevmeyi, şefkat görmeyi, takdir edilmeyi beklemektedir. Bu sevgi ve değeri ailesi tarafından gören çocuk başarılı bir kimlik gelişimi gösterir.

Nitekim günümüz dünyasında değişen ekonomik koşullar, toplumsal olaylar, yaşadığımız çevrenin gelenekleri ve göreneklere insan yaşamını biçimlendirmekte ve içinde bulunduğumuz sistemde gelişen herhangi bir değişim bireyi de etkilemektedir. Bu nedenle sosyal politikadaki değişimler, savaşlar, göçler, olumsuz sağlık koşulları, afetler, anne babanın vefatı, ebeveynlerin iş kaybı ve ekonomik yoksunluk çekmesi, günümüzde artan boşanma oranları ve sonucunda parçalanmış ailelerin fazlalığı en başta çocukları etkilemektedir. Bu gibi sebeplerden çocuklar ailelerden kopmalar yaşayabilmekte ve çocuğun korunma ihtiyacı doğmaktadır.

Çocuklar geleceğimizin yarınları felsefesi hareketiyle ve sosyal devlet ilkesinin gerekliliği olarak korunmaya ihtiyacı olan çocuklar (KOİÇ) devlet koruma altına almaktadır. Koruma altındaki çocuklar için her ülkenin kendi kültürlerini göz alarak KOİÇ'ler için yöntemler geliştirmişlerdir. KOİÇ için sunulan hizmetler zamana ve ihtiyaca göre şekillenmiş, sunulan hizmetlerin belirlenen eksik yönleri giderilmeye çalışılmış ya da tamamen zararlı olduğu düşünülen hizmetler terk edilmeye çalışılmıştır.

Osmanlı Devlet'inin son dönemleri ve Türkiye Cumhuriyetinin ilk dönemleri incelendiğinde genel itibariyle kışla tipi koğuşların yaygın olduğu görülmüş ve yapılan birçok araştırmada yurt ortamında büyüyen çocukların, yurttan çıktıktan sonra hayata adapte olamadıkları, insanlara karşı güven duygularının eksik kaldığı, özgüven

kaybının yaşandığı, sorumluluk almaktan kaçınan bireyler olarak karşımıza çıktıkları araştırmalarda birçok zararı tespit edilmiştir (Öcal & Kemer kaya, 2011, s. 77). Daha sonraki süreçlerde çocuğun sağlıklı bir kişilik ve gelişim göstermesi için en uygun yerin aile olduğu, aile içerisinde büyümeyen çocuğun zihinsel, psikolojik ve kültürel açıdan gelişemediği ve en iyi yurt ortamında dahi bu gelişimin gösterilemeyeceği kanaati geliştirilmiştir (Yolcuoğlu, 2009b, s. 50). Çocuk hakları sözleşmesinin (ÇHS) 5. maddesi göz önünde bulundurularak ev tipi hizmet modellerine ya da aile yanında desteklenerek yurt ortamına girmeden aile desteklenmeye, aile yanına döndürülemeyen çocuklar içinse evlat edindirme ve koruyucu aile hizmet modeli geliştirilmiştir.

Araştırmamızın temel problemine bakıldığında; aile yanına döndürülemeyecek çocuklar için aile bağlarının kopmaması, kendi öz ailelerinin tanınması, öz aile yanına ailenin şartları el verdiği takdirde geri döndürülebilmesi için çocuğun geçici olarak yurt yerine aile ortamında büyümesini sağlayan koruyucu aile hizmet modeli geliştirilmiştir. Yıllara göre koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılan çocuk sayısı ve koruyucu aile sayısı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: (Yıllara göre koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocuk sayıları)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Koruyucu aile sayısı	1282	1350	2276	3.283	3797	4.115	4.654	5.289	5852
Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk sayısı	1190	1492	3351	4.008	4.615	5.004	5.642	6.468	7106

Kaynak: (www.ailevecalisma.gov.tr: 23.12.2019).

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa 1960 yıllarda karşımıza çıkan koruyucu aile hizmeti çok gelişmemiş ancak 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması ve 2012 yılında Koruyucu Aile Yönetmeliğinin (KAY) yayınlanması ile koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocuk sayısı ciddi olarak artış gösterse de 2018 yılında çocuk evleri ve sevgi evlerinde kalan 14.214 çocuğun olduğu, koruma altında kalan çocukların %31.27 oranında koruyucu aile hizmetinden

faýdalandırıldıđı, Avrupa ÷lkelerine oranla kıyaslandığında henüz koruyucu aile bilincinin gelişmediği ve koruyucu aile hizmetinin yetersiz kaldığı düşün÷lmektedir. Son yıllarda “aileye dönüş ve aile yanında destek projesi” ve AÇSHB'nin tanıtım faaliyetlerine rağmen neden henüz istendiği seviyede olmadığı ve uygulamada yaşanan eksiklikler araştırmamızın problemini oluşturmuştur.

Araştırmanın amacı; koruyucu ailelerin bakış açılarından yola çıkarak, uygulamadaki temel eksiklikler ve koruyucu aile modelinin neden gelişmediği tespit edilerek, koruyucu ailelerin önerileri dikkate alınıp koruyucu aile uygulamasının yaygınlaşmasına katkı sağlanacaktır.

Araştırmanın sınırlılıklarına bakıldığında; araştırmanın Gebze Sosyal Hizmet Merkezi hizmet sınırları içerisinde ikamet eden ve şuan yanına çocuk yerleştirilen 20 aile araştırmayı sınırlandırmış ve ÷lkemizdeki koruyucu aile uygulamasının durumunu yansıtacak veriler sağlanması açısından sınırlı kalmaktadır.

Araştırma; Kocaeli ili Gebze Sosyal Hizmet Merkezi sınırları (Gebze, Çayırova, Dilovası) içerisinde ikamet eden koruyucu ailelerle yapılması planlanmıştır. Araştırmamızın evrenini 37 aile oluştururken örnekleme ise tesadüfi olarak seçilen 20 aile oluşturmuştur. Araştırma müracaatçı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış 11 sorudan oluşan kişisel bilgi formu anketi ve 12 sorudan oluşan açık uçlu sorudan oluşturulmuştur. Araştırma nitel bir araştırma olup verilerin elde edilmesi için ailelerle yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir.

Araştırma toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde koruyucu aile uygulamasının tarihsel süreci ve koruyucu aile hakkında yapılan çalışmalar hakkında yapılan literatür araştırması yer almaktadır. 2. bölümde araştırmanın yöntemi, amacı, problemi ve analiz teknikleri yer almaktadır. 3. bölümde yapılan görüşmeler sonucu ailelerden elde edilen bulgular yer almaktadır. 4. bölümde ise elde edilen bulgular, koruyucu aile hakkında yapılan çalışmalarla karşılaştırılarak ve tartışma bölümü oluşturulmuştur. Sonuç bölümünde ise bulgular değerlendirilerek araştırmanın sonuçları ortaya konulmuş ve öneriler sunulmuştur.

2.GENEL BİLGİLER

Bu bölümde ilk olarak KOİÇ'lerin tarihsel süreci, KOİÇ'ler hakkında yaşanan gelişmeler ele alınmış, daha sonra koruyucu aile kavramının dünyada ve Türkiye'de tarihsel gelişimi, koruyucu aile hakkında yapılan çalışmalar sonucu oluşan görüşler ele alınmıştır.

2.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı ve Gelişimi

KOİÇ'in tanımı: Temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmadığı, sağlıklı bir şekilde yetiştirilemediği, aile bireyleri ya da yetişkin biri tarafından ihmal veya istismara maruz kalan çocuk olarak tanımlanmıştır (Yolcuoğlu, 2009b, s. 89). Anne babanın olmaması ihmal, istismar, maddi yoksunluk, uyuşturucu ve uçucu madde bağımlılığı, aile içi problemler gibi nedenlerden dolayı çocuklar KOİÇ statüsüne girebilmektedir (Çetin, 2010, s. 2). Sağlıklı koşullar altında bakım ve sorumluluklarının yerine getirilmediği toplum kriterlerine göre tehlikede sayılan ve çocuğun durumuna toplum ya da devletçe el konulması gereken çocuk olarak ifade edilmektedir (Elmacı, 2010, s. 950). En geniş tanımıyla KOİÇ; temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanamadığı, anne babasının ihmali, istismarı ya da ebeveynlerinin kaybı, maddi yoksunluk gibi durumlarda bakım ve sorumluluklarının yerin getirilemediği ya da çocuğun uyuşturucu madde kullanması, çocuk işçiliği gibi durumlarda KOİÇ olarak değerlendirilmektedir.

Tarih boyunca tüm medeniyetlerde aile yanında bakılamayan KOİÇ'ler olmuştur. Her medeniyet kendi kültürlerini geleneklerini baz alarak bu çocukların bakım ve sorumluluklarını yerine getirebilmek için çeşitli hizmet modelleri geliştirmişlerdir. Hem dünyada hem ülkemizde yaşanan hızlı toplumsal değişimler, globalleşen dünyada her türlü teknolojik, bilimsel, gelişmelerden toplumlar etkilenmekte bu etkileşim sonucunda toplumların norm değerlerini, ilişkilerini, ekonomik yapıyı, gelenek ve görenekleri, sosyo-kültürel yapıyı, başka bir ifadeyle toplumsal yapıyı kaçınılmaz bir değişimin içerisine sokmaktadır.

Türkiye'deki toplumsal yapı incelendiğinde de tarıma dayalı bir toplumdan sanayi topluma doğru hızlı bir geçiş dönemi geçirdiğimiz gözlenmiştir (Yolcuoğlu, 2010b, s. 74-75). Bu değişime ayak uyduramayan aileler ekonomik yoksunlukların

artması sebebi ile hem kendi ihtiyaçlarını hem de çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmiş, ailenin ve çocukların bakım ve sorumluluklarının yerine getirilmesi ve desteklenmesi önem arz etmeye başlamıştır (Yolcuoğlu, 2009a, s. 43).

Çocuğun korunması temelde anne babanın görevi olsa da çocuğun korunamadığı aile yanında ihmal ve istismara maruz kalması, ekonomik sebeplerle sağlıklı bir gelişim gösterememesi durumlarında devletin çocukları kanunlarla koruma altına alması gerekmektedir (Yazıcı, 2014, s. 248). Çocuğun; kişiliğin geliştirilmesi, korunması, bakım ve sorumluluklarının yerine getirilmesi için her daim anne babanın sevgisine ihtiyacı vardır. Bunu nedenle çocuğun bakım ve sorumluluklarının ilk başta aile yanında karşılanması ancak ailenin yetersiz kaldığı durumlarda toplumun ve devletin aileyi desteklemesi gerekmektedir (Yaşar Ekici, 2015, s. 50).

Gerek uluslararası sözleşmeler gerekse yürürlükteki kanun ve yönetmelikler çocuğun ve ailenin korunması için gerekli tedbirleri almaya yönelik çalışmalar yürütmüşlerdir. Örneğin; ÇHS 9. maddesinin 1.bendi gereğince “çocuğun korunması gerektiği durumlarda yetkili kurum ve kuruluşlar yürürlükteki kanunlara göre çocuğun aileden ayrılmasının yüksek yararı olduğu yönünde kanaat oluşturmadıkça çocuğun anne babasının rızası hariç çocuğun aile yanında kalması için gerekli tedbirleri almakla mükelleftir” diyerek çocuğun ve aile bütünlüğünün korunması gerektiğini belirtmiştir <https://cocukmeclisi.ibb.istanbul/cocuk-haklari-sozlesmesi/> (11.11.2019).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası “Ailenin Korunması” başlıklı 41. maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir ve devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle anne ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatları kurar” belirtilmekte sosyal güvenlik hakkını düzenleyen 61. maddede ise, “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır ve bu amaçla gerekli teşkilatı ve tesisleri kurar veya kurdurur” ifadeleri yer almaktadır <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (11.11.2019).

Çocukların korunmasına ilişkin uygulamalar ilk çağlara kadar uzandığı görülmüştür. İlk çağlarda Mezopotamya bölgesinde çocukların ve ailenin korunmasının gerekliliği üzerindeki belgeler günümüze kadar ulaşmıştır. Sümerler’de çocukların korunmasına yönelik değişik uygulamalar bulunduğu, çocukları ihmal ve istismar eden ailelere çeşitli cezalar verildiği gibi uygulamaların olduğu öne sürülmekte diğer taraftan ise Sümerler’de çocuk haklarının çok sınırlı olduğu eş seçme,

aile kurma konusunda söz sahibi olmadıkları, babanın aile de tek söz sahibi olduğu, çocukların babaya karşı gelmeleri durumunda ve itaat etmedikleri zaman baba tarafından cezalandırıldıkları ve bazen köle olarak satıldığı konusunda görüşler bulunmaktadır. Babiller de ise Hammurabi Kanunlarında evlilik birlikteliği olmadan doğan çocukların hak ve hukukların (miras ve mülkiyet gibi) korunmasında doğan kısmi uygulamaların olduğu öne sürülmektedir ancak çocukların çok ağır cezalarla cezalandırıldıkları da belgelerde belirtilmektedir (Yaşar Ekici, 2015, s. 46-47). Bu dönemlerde çocuk ailenin tekelinde bir mal gibi görülmekteydi (Yörükoğlu, 2007, s. 18). Çocuğun kaderi annesinin kaderi ile aynı olduğu, çocukların durumunun kölelerden daha iyi olduğu ancak her an köle gibi satılıp alınabildiği, babası tarafından dövüldüğü, sokağa bırakıldığı bir sistemin mevcut olduğu bilinmektedir (Çelik, 2016, s. 373).

Aynı şekilde eski yunan mitolojisinde Platon gibi filozoflar çocukların eğitilmesinde ve yetiştirilmesinde dövülebileceğini ifade etmiştir. Eski Yunanlar'da Sümerler'de olduğu gibi baba çocuk hakkında mutlak karar sahibi olduğu çocuğun pek söz söyleme yetkisinin olmadığı belgelerde görülmüş bu durumda çocuk baba tarafından ihmali ve istismarı söz konusu olmuştur (Yaşar Ekici, 2015, s. 46-47). Roma İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde diğer medeniyetlerde olduğu gibi çocuk konusunda söz söyleme yetkisinin babada olduğu, baba çocuğun tüm hak ve hukuklarını elinde bulunduran, baba istediği anda çocuğunu satabildiği ya da bir yere bırakabildiği ancak Milattan Sonra 2. yy'den itibaren çocukların satılması veya terk edilmesi tamamen yasaklanmıştır (Parker, 1995'den akt., Yaşar Ekici, 2015, s. 47).

Avrupa'da ailenin korunması için orta çağ dönemlerinde herhangi çalışma olmadığı, aile ile alakalı herhangi bir çalışma yürütülmesi gerektiğinde dini ritüeller ön planda tutulduğu, babanın aile ve çocuk üzerinde mutlak hakim olduğu görülmüştür (Yaşar Ekici, 2015, s. 47). Amerika'nın sömürge olduğu dönemlerde de çocuklar ailenin malı gibi görülmekte, istediği gibi alınıp satılmakta hatta öldürülebilmekteydi (Zastrow, 2013, s. 281). Amerika'da 1874 yılında New York'ta Mary Ellen vakası ilk rapor edilen çocuk istismarı olarak kayıtlara geçmiştir. Bu tarihe kadar çocukların istismarı ile alakalı hiçbir çalışma olmadığı, 1885 yılında Çocukları İstismardan Koruma derneği kurulmuştur (Şeker, 2011, s. 95). İlk ve orta çağlardan 20. yy'nin başlarına kadar batı toplumlarında çocukların bakımında herhangi bir farklılık olmadığı, çocuğa anne babasından başka kimsenin söz sahibi olmadığı, çocuğun anne

babasının tarafından rahatlıkla dövülebildiği hatta hapsedebildiği bir ortamın mevcut olduğu bilinmektedir. Çocuğun bu tür ihmal ve istismar edilmesinin engellenmesi amacıyla 1880 yılında İngiltere’de KOİÇ’ler hakkında önlem alınması için görüşmeler yapılmış ancak İngiltere parlamentosu “Aile içinde olan aile içerisinde kalır” gerekçesiyle yapılması planlanan çalışmaları reddetmiştir (Yörükoğlu, 2007, s. 25). Ortaçağ döneminde, henüz sanayi devriminin gerçekleşmemiş olması, dünya ticaretinin henüz gelişmemesi, çocukların ağır sanayi koşulları altında çalıştırılmaması nedeni ile çocuklar “küçük insan” olarak nitelendirilmiş ve “çocuğa ve çocukluk kavramına” dair herhangi bir çalışma olmamıştır (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 70). Wall (2008), çocukluk dönemi ışığında insan haklarını ele aldığı makalesinin sonuç bölümünde “Geçen yüzyılın çocuk hakları hareketi amacını henüz gerçekleştirememiş ise bundaki temel sorun bizim ‘insan hakları’ anlayışımızın ‘yetişkin merkezli’ olmasından kaynaklanmaktadır” demektedir (Wall, 2008’den akt., Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 79-80). Ortaçağda 18. yy’e gelindiğinde ise sanayi devriminin ortaya çıkması, insanlar arasındaki ekonomik farklılıkların oluşmaya başlaması ile “çocukluk” kavramının oluşmaya başlamıştır (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 70). Anlaşıldığı üzere sanayi devrimine kadar çocuklara çok az değer verildiği ya da hiç verilmediği, ataerkil toplumun hakim olduğu, çocukların hiçbir şekilde ne ailede ne de aile kurarken söz sahibi olduğu, çocukların genel itibari ile ihmal ve istismar edildiği anlaşılmıştır.

Çocukluk döneminin insan hayatı içerisinde korunması gerektiği fikri ilk 17.-18. yüz yıllarda Avrupa’daki teknolojik gelişmeler ve sanayi devriminin ortaya çıkardığı gelişmeler sonucunda ortaya çıkmıştır. Sanayi devriminden önce çocuklar genelde anne babalarının gözetiminde tarımda çalışırken sanayi devrimi ile birlikte iş gücüne ihtiyaç duyulmuş ve çocuklar ağır sanayi koşullarında, madenlerde, atölyelerde çalıştırılmışlardır. Sanayinin gelişmesi ile birlikte çocukların korunması için İngiltere’de 1802 yılında Fabrika Sağlığı ve Ahlak Kanunu çıkarılmıştır. Daha sonraki süreçlerde çıkan 1819, 1833, 1844 gibi Fabrika Kanunlarının bir sonucu olarak yarı zamanlı çalışan çocuklarda asgari yaş 8’e, tam zamanlı olarak çalışan çocuklarda ise 10’a indirilmiştir. Çocukların çok ağır şartlarda çalıştırılmaya devam edilmesi çocukların ihmal ve istismarlarının artması, artan çocuk hastalıkları ve ölümleri sonucunda bu dönemde çocukların iş yerinde istismar edilmemesi ve iş yerinde

korunması üzerine kanunlar düzenlenmiş ancak çocuklar yine de ihmal ve istismara maruz kalmışlardır (Yaşar Ekici, 2015, s. 48).

1789 Fransız Devrimiyle birlikte gelişen, eşitlik adalet, kardeşlik, özgürlük gibi kavramlar çocukların korunması için öncülük etmiş, Rönesans ve Aydınlanma çağı ile birlikte çocuğun korunması için Tanili ve Concerdet gibi ünlü düşünürler: “*Çocuklar, ana-babalarından çok cumhuriyetindir*” gibi sözleri ile çocukların devlet tarafından korunması fikrini geliştirmeye çalışmışlardır (Yaşar Ekici, 2015, s. 48). 1789 tarihli İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, bütün insanların eşit olduğunu, herkesin tüm eşit haklara sahip olduğunu ifade etmiş ancak çocukların ayrı bir statüde değerlendirilmemesi, genel olarak insan kategorisinde değerlendirilmesi nedeniyle çocuk haklarından ya da çocuklara yönelik herhangi bir haktan bahsedilmemiş bu durum 1. Dünya Savaşı’na kadar devam etmiştir.

Çocuklar hakkında yapılan kanunların çocukların çalışma şartlarını daha da zorlaması ihmal ve istismara daha açık olması nedeni ile 19. yy’de Avrupa’da, Rousseau, Goethe, Voltaire, Kant, Hume gibi fikir adamlarının öncü olduğu devletin çocuğu koruması gerektiği belirtilmiş ve devletin toplum düzenini sağlamak çocuğun iyilik halini yükseltmek olduğu çocuk hakkında köklü değişimlerin olmasını savunmuşlardır (İzci ve ark., 2018, s. 230). Bilim ve teknolojinin gelişmesi, bilimsel araştırmaların artması, çocukluk dönemi ile alakalı düşünce akımlarını değiştirmiş ve birçok felsefe bilgini, araştırmacı, çocuklar hakkında fikir akımları başlatmıştır. Bu 19. yy. bilginlerinden John Locke, çocuğun “saf ve temiz” olarak dünyaya geldiğini, çevredeki insanların kültürleri ile yaşadığı toplumunun inançları ile karakterinin şekillendiğini, çocuğun beyninin boş bir levhaya benzediğini (Tabula Rasa) ve o levhaya ne yazılıyorsa onun kalacağını, çocuğa saygı duyulması ve çocuğun çocukluğunu yaşaması gerektiğini ifade etmiştir (Yaşar Ekici, 2015, s. 48).

Bu döneme kadar çocukların korunması gerektiği olgusu toplumda vakıflar aracılığı ile yürütülürken 19. yy. ile birlikte devletin sorumluluğu altına girmeye başlamıştır. İlk kez 19. yy. çocuk ve çocuk haklarının koruyucusu ve bu haklar için çocukların devletin yasa yapması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır (Yolcuoğlu, 2009a, s. 44). Tabi ki bu dönemde yapılan çalışmalar da yetersiz kalmış ve çocuklar ağır şartlarda çalışmaya devam etmiş çocuklar ihmal ve istismara uğramaya devam etmiştir (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 70).

20. yy'de çocuklar korunması için birçok çalışma yapılmış ve çocukların korunması için en önemli adımlar bu dönemde atılmıştır. Çocukların korunmasına ilişkin uluslararası bir örgüt kurma fikrini olarak Jules de June beyan etmiş ancak uluslararası ilk örgüt İsviçre'de 1912 yılında açılmıştır. Bu merkezin görevi, çocukların korunması için gerekli uluslararası çalışmaları yapmaktır. 1923 yılında "Uluslararası Çocukları Koruma Birliği" kurulmuş ve bunu 1924 "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi" takip etmiştir. Daha sonra bildirge 1948 ve 1959 yılında ihtiyaçlara cevap verecek şekilde geliştirilmiştir (Yaşar Ekici, 2015, s. 48). Bildirge de, çocukların fiziksel ve ruhsal olarak gelişebilecekleri ortamlarda bulundurulmalarını; beslenme, bakım, sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalandırılmaları, özel bir statüde değerlendirilmesi gerektiği, ihmal ve istismara uğramadan koruyucu ve önleyici tedbirler alınmasını öngörmüştür (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 77-78). Cenevre Çocukları Bildirgesi çocukların korunması adına her anlamda uluslararası en geniş kapsamlı ilk bildirge olmuştur. Yayınlanan bu bildirge 10 ilkedен oluşmuştur:

İlke 1: *Çocuk, bu bildirmede öne sürülen haklardan yararlanır. Her çocuk, kendisinin ya da ailesinin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka bir görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş ve başka bir statü bakımından herhangi bir ayırım yapılmaksızın bu haklara sahiptir.*

İlke 2: *Çocuk, özel olarak korunur, yasalar ve başka yollarla sağlıklı ve normal biçimde, özgürlük ve saygınlık koşullarında bedensel, zihinsel, ahlaki, manevi ve toplumsal olarak gelişmesine olanak sağlayacak fırsat ve kolaylıklardan yararlanır. Bu amaçla çıkarılacak yasalarda, çocuğun çıkarları önde gelir.*

İlke 3: *Çocuğun doğuştan başlayarak bir isme ve vatandaşlığa hakkı vardır.*

İlke 4: *Çocuk toplumsal güvenlik olanaklarından yararlanır. Sağlık içinde gelişme ve yetişme hakkı vardır. Bu amaçla kendisine ve annesine özel bakım ve korunma olanakları sağlanır. Bu olanaklar doğum öncesi ve doğum sonrası bakımı da içerir. Çocuğun, yeterli beslenme, barınma, eğlenme ve sağlık hizmetlerine hakkı vardır.*

İlke 5: *Bedensel, zihinsel ve toplumsal bakımdan özürlü çocuğa özel durumunun gerektirdiği gibi davranılır ve özel eğitim ve bakım sağlanır.*

İlke 6: *Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu gelişmesi için sevgi ve anlayışa gereksinimi vardır. Ana-babanın bakım ve sorumluluğu altında ve her durumda yakınlık, maddi ve*

manevi güvenlik ortamında elden geldiğince yetiştirilir. Ailesiz ve yeterli destekten yoksun çocuklara özel bakım sağlamak, toplum ve kamu makamlarının ödevidir. Çok çocuklu aile çocuklarının korunması amacıyla devletçe ve başka kaynaklardan yardım sağlanır.

İlke 7: *Çocuğun, en azından ilköğretim aşamasında ücretsiz ve zorunlu bir eğitim almaya hakkı vardır. Çocuğa, genel kültürünü geliştirmeye yarayacak ve eşitlik temeli üzerinde yeteneklerini, yargı gücünü, manevi ve toplumsal sorumluluk duygusunu geliştirmesine ve yararlı bir toplum üyesi olmasına olanak sağlayacak bir eğitim verilir. Çocuğun eğitiminden ve rehberliğinden sorumlu olanlar için yol gösterici ilke, çocuğun çıkarlarıdır. Bu sorumluluk her şeyden önce ana babasındır. Çocuk, eğitimle aynı amaçlara yönelik oyun ve eğlenme konusunda tüm olanaklarla donatılır; toplum ve kamu makamları çocuğun bu haktan yararlanma olanaklarını artırmaya çaba gösterir.*

İlke 8: *Çocuk her durumda korunma ve yardımdan ilk yararlanacaklar arasındadır.*

İlke 9: *Çocuk, her türlü ihmal, zulüm ve sömürüye karşı korunur. Çocuk, her ne biçimde olursa olsun alım-satım konusu olamaz. Çocuğun, uygun bir yaş sınırına ulaşmadan önce çalışmasına izin verilmez; hiçbir durumda sağlık ve eğitimine zarar verecek ve bedensel, zihinsel ya da ruhsal gelişmesine engel olacak bir işte çalışmasına yol açılıp izin verilemez.*

İlke 10: *Çocuk ırk, din ve başka herhangi bir ayrımcılığı besleyen uygulamalardan korunur. Anlayış, hoşgörü ve halklar arasında dostluk, barış ve evrensel kardeşlik ruhuyla, güç ve yetkilerini insanlığın hizmetine sunması gerektiği bilinciyle yetiştirilir* https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/contents/files/YasalDuzenlemeler/BM_cocuk_Haklari_Bildirisi.pdf (12.12.2019).

Ancak uluslararası hukukta 1924 yılında yayınlanan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, Birleşmiş Milletlerce 1959 yılında imzalanmasına rağmen taraflarca imzalanan devletlere herhangi bir hukuksal yaptırımından yoksun kalmıştır (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 77-78). 1979 yılında ilan edilen “Dünya Çocuk Yılında” yürütülen çalışmalar sonucu 20 Kasım 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi Birleşmiş Milletler tarafından imzalanmasıyla ilan edilmiştir (Yolcuoğlu, 2009a, s. 45).

Çocuk Hakları sözleşmesi 3. maddesinde:

1. *Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.*
2. *Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.*
3. *Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların; hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhütederler”*

denilmekte olup çocuğun gelişimi için gerekli hayat şartlarının sağlanması, bakım ve sorumluluklarının yerine getirilmesini sözleşmeyi imzalayan taraf devletleri sorumlu olarak tutmuştur

http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf (13.12.2019).

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte çocuğun cinsel istismarı olgusu artış göstermiş, birçok ülkede çocuklar seks turizmi adı altında istismar edilmektedir. Her yıl dünya genelinde her gün 2800 çocuk fahişçiliğinin içine itilmektedir (Şeker, 2011, s. 98). Bu nedenle 2000 yılında çocuklar için Dünya Zirvesinde çocukların silahlı çatışmalarda yer almaması ve çocuk satışı, pornografisi ve fuhşundan korunması için gerekli önlemlerinin alınması, çocuğun bakım ve sorumluluklarının ilk başta aileye daha sonra devlete ait olduğu kararı alınmıştır (Yaşar Ekici, 2015, s. 51).

Çocukların temel gereksinimleri; korunmak, yeterli beslenmek, analı babalı bir ortamda sevgi anlayışla bakılmak, iyi bir eğitim verilerek kişilik kazanması, bir meslek edinmesi, topluma yararlı bir üye olarak yetişmesi olarak sağlanmasıdır (Yörükoğlu, 2007, s. 17/2). Ancak günümüzde artan işsizlik, sağlık sorunları, fiziksel ve duygusal sorunlar, alkol-madde bağımlılığı, enflasyon, iş olanaklarının azlığı, düşük gelir sebepler yoksulluğa neden olmaktadır (Zastrow, 2013, s. 177). Maddi imkanların yetersizliği de temel gereksinimlerinin karşılanmamasına sebep olmakta bu durumda en çok çocukları etkilemektedir (Yolcuoğlu, 2010b, s. 74). Ekonomik sorunlar

nedeniyle sokakta çalışmaya itilmekte ya da suç işlemekte ve çocukların koruma altına alınmasına neden olmaktadır (Şenocak, 2006, s. 188-189).

Günümüzde yapılan araştırmalar sonucunda genellikle parçalanmış ailelerin çocuklarının korunma ihtiyacı olduğu, anne babanın vefatı, yoksulluk, anne babanın ebeveynlik rollerin bilmemesi, hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme gibi nedenlerden dolayı, çocuğun devlet tarafından koruma altına alınmasına neden olmaktadır (Yıldırım alp & Hız, 2018, s. 100).

Bu bölümde çocukların korunmasını gerektiren sebepler, KOİÇ kavramı ve çocuklar için geçmişten günümüze kadar yapılan uluslararası çalışmalara değinilmiştir. Şimdi ise Türkiye’de çocuklara yönelik yapılan hizmetleri inceleyeceğiz.

2.2.Türkiye’de Düünden Bugüne Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetler

2.2.1.Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türk Toplumunda Çocukluk Algısı ve Korunması Gereken Çocuklarla Alakalı Yapılan Çalışmalar

İran İhanlılarının imparatoru Gazan Mahmut Han imparatorluk döneminde kimsesiz ve suça yönelik çalışmalar yaptığı ve buna yönelik kurumlar kurduğu öğrenilmiştir (Çifci, 2009, s. 60). Selçuklular döneminde ise Erbil Atabeği Muzafferuddin Gökböri engellilere yaşlılara yönelik kuruluşlar açmış, KOİÇ’ler için de yurtlar açmış ve bebeklere sütanneler atamıştır (İzci ve ark., 2018, s. 230). Ancak ne eski Türk toplumlarında ne de Osmanlının ilk dönemlerin de diğer medeniyetlerde olduğu gibi çocuklar farklı bir statüde değerlendirilmemiş ve diğer medeniyetlerin tabiri ile “Küçük İnsan”, ya da “Minyatür Yetişkinler” olarak adlandırılmıştır ve bu durum Osmanlı da Tanzimat dönemine kadar devam etmiştir (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 81).

Tanzimat dönemine kadar korunması gereken çocukların bakım ve sorumlulukları ya çocuğun yakın ailesi ya da vakıflar aracılığı ile yürütülüyordu. Dünyanın yaşam eksenini değiştiren sanayi devrimi ile birlikte korunması gereken çocukların artması, Batıda çocukların korunması ve ayrı bir statüde değerlendirilmesi gerektiği düşünen aydınlar sayesinde Osmanlı Devletin de ihmal ve istismar edilen

çocukların korunması gerektiği düşüncesi gelişmeye başlamış ve çalışmalar yürütmüşlerdir.

19. yy'de korunması gereken çocuklar devlet korumasından çok halk İcar-ı sagir denilen yöntemle evlatlık edinilirdi. Bu çocuklar genel de fakir ailelerin çocukları olup zengin insanların evinde bakılıp büyütülmesine rağmen genelde hizmetçi olarak kullanılırdı. Kız çocuklar vakti gelince evlendirilir, evlenemeyenler ise ömrünün sonuna kadar boğaz tokluğuna bu aileler de çalışılırdı. Bu çocuklar kölelik, evlatlık-beslemelik ve ücretli bakıcılar olmak üzere üç kategoride değerlendirilebilir. Ancak zamanla bu çocukların çok fazla kullanılması, ihmal ve istismar edilmesi nedeni ile devlet korunması gereken çocuklar hakkında gerekli çalışmalara başlamıştır (Karatay, 2017, s. 394).

Korunması gereken çocuklar için ilk kurumsal gelişme Mithat Paşa'nın önderliğinde "İslahhane" diğer adı ile Sanayi Mekteplerinin açılmasıdır. Bu ıslahhaneler hem çocukların eğitimleri karşılamakta hem de yeni açılan fabrikalara eleman yetiştirmekteydi. 1872 yılında kimsesiz ve yetim çocukların eğitim ve öğretimlerinin sağlanması amacı ile Darüşşafaka kurulmuş, 1895 yılında kimsesiz ve yardıma ihtiyaç duyan insanların bakımlarının sağlanması amacı ile II. Abdülhamit ve Sadrazam Halil Rıfat Paşa tarafından Darülaceze açılmıştır. Savaşların uzun sürmeye başlaması, ekonomik yoksunlukların artması ve salgın hastalıkların artması ile birlikte KOİÇ'lerin sayısı artmış, II. Abdülhamid tarafından ülke çapında en geniş hizmeti veren Darülhayr-Ali açılmıştır (Çifci, 2009, s. 60-61). Darülhayr-i Ali işi gücü olmayan, sokakta yaşayan KOİÇ'leri sanayi okullarına hazırlamak amacı ile kurulmuştur (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 82).

Savaş sonucunda yetim kalan çocukların barındırması amacıyla Darüleytamlar açılmıştır (Çifci, 2009, s. 60-61). "Arapça ev ve yer anlamına gelen "dâr" ve yetimler anlamındaki "eytam" kelimesinin birleşiminden oluşan Darüleytam; yetim evi veya yetimhane anlamında kullanıldığı görülmüştür (Mamur Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 82). Ancak çok kısa sürede dolan bu kurumlar ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalmış ve kuruluşlar kışla tipi modeline göre hizmetler vermeye başlamıştır. Ancak zamanla artan KOİÇ'ler nedeniyle kurumlar kapasite üstü hizmet vermeye başlamış adeta kurumlar depo olarak nitelendirilmiş ve hizmet kalitesi çok düşmüştür. Aynı akıbeti İstanbul'da faaliyet yürüten Himaye-i Etfal Cemiyeti de yaşamış 100 kapasite olarak

açılan kurum kısa süre içerisinde çok daha fazla kapasitede hizmet vermeye başlamıştır. 1. Dünya savaşıdan sonra başka dine mensup azınlıklar kendi kurumlarını kurmuş ve Osmanlı Devletinde ki kurum ve kuruluşlar sadece Müslüman çocuklara hizmet veren bir görünüme kavuşmuştur (Çifci, 2009, s. 61).

30 Haziran 1921 yılında TBMM’de 22 Mebus ve bir sivilin girişimi ile Ankara da Türkiye Himâye-i Etfal Cemiyeti ismiyle başka bir kuruluş kurulmuştur (Karatay, 2018, s. 156-157). 1923 yılında ise İstanbul’da kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti faaliyetlerini durdurmuştur. 1934 yılında Ankara Himaye-i Etfal Cemiyetinin adı Atatürk tarafından 'Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu' olarak değiştirilmiştir (Mamur Işıkcı & Karatepe, 2016, s. 83).

Osmanlı döneminin ilk dönemlerinde çocukluk kavramının pek gelişmediği, çocuklarla alakalı çalışmaların genel itibari ile vakıflar aracılığı ile yapıldığı ancak sanayi devrimi ile birlikte korunması gereken çocuklar kavramının gelişmeye başladığı ve çocukların korunması için Mithatpaşa Islahhaneleri, Darüşşafaka, Darülhayr-ı Ali, Darülaceze, Darüleytamlar, Himaye-i Etfal Cemiyeti gibi kuruluşlar kurulmuş ve Osmanlıda çocukların korunması için gerekli çalışmalar yapıldığı söylenebilir ancak zamanla artan uzun savaşlar sonucu artan kıtlık ve yoksulluk gibi nedenlerle KOİÇ’lerin sayısında ciddi bir artış olmuş ve Osmanlı Devletinde kuruluşlar kapasite üstü hizmet vermeye ve kalitenin düşmesine sebep olmuştur.

2.2.2.Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası Yaşanan Gelişmeler

Çocukların korunmaya başlanması bir toplumun inşasının başlangıcıdır. Türkiye’de bu anlamda bakıldığında çocuk koruma sistemlerinin çok geç başladığı ifade edilebilir (Karatay, 2018, s. 15). 1949 yılında kabul edilen 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki çocuklar hakkındaki ilk kanun olmuştur. Bu kanunla birlikte beden ve ruh sağlıkları tehlikede olan, ana-babası olmayan veya belli olmayan, haklarında korunma kararının alınmasını zarureti doğan çocukları bakım ve sorumluluklarını reşit oluncaya kadar mahkeme kararı ile Köy İhtiyar Heyetleri, Belediyeler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı üstlenmiştir (Çavuşoğlu, 2005’ten akt., Çifci, 2009, s. 62), 1957 Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanununu biraz daha genişletilerek 2. Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu yayınlanmış korunmaya muhtaç çocuklar tanımlanmasına ana-babası tarafından terk edilen, fuhuş, alkollü içkileri ve uyuşturucu

madde kullanımına maruz bırakılan kavramları da eklenmiş ve korunmaya muhtaç çocuk kavramı zamanın sorunlarına göre genişletilmiştir. Bu dönemde çocukların bakımlarını birçok birlikte yürütmüş ve yaşlara göre farklı bakanlıklar çocukların bakım ve sorumluluklarını yerine getirmiştir. 0-6 yaş arası çocuklar için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, 7-18 yaş arası çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı bakım ve koruma faaliyetlerini yürütmüştür (Çifci, 2009, s. 62). 1960 yıllara kadar Türkiye’de sosyal hizmetler alanı ile alakalı herhangi bir eğitim veren okul bulunmamakta olup 1959 yılında “Sosyal Hizmetler Enstitüsü”, 1961 yılında da “Sosyal Hizmetler Akademisi kurulmuştur. 1963 yılında ise 225 sayılı Kanun ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuş ve 20 yıl yürürlükte kalmış ve 1983 yılında kurulacak olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne yaptığı hizmetler ve çalışmalar ile kurulmasına öncülük etmiştir (İzci ve ark., 2018, s. 230). Farklı bakanlıklar ve mahalli idari tarafından yürütülen bakım ve koruma faaliyetlerin getirdiği olumsuzluklar nedeniyle 1983 yılında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Sağlık Bakanlığına bağlı olarak kurulmuş ve 1989 yılında Başbakanlığa bağlanmıştır (Çifci, 2009, s. 62-63). 2 Ekim 1995 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylanmış ve Türkiye’deki çocuk hakları uluslararası boyutta güvence altına alınmıştır <https://cocukmeclisi.ibt.istanbul/cocuk-haklari-sozlesmesi/> (11.11.2019).

Türkiye’nin 2001-2005 yılları arasını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında kimsesiz aile ve yakın çevresinde yaşaması riskli olan çocuklar için bakım ve sorumluluklarının yapılabilmesi için aile dışında hizmet modellerinin geliştirilmesi gerektiği ancak çocuklar için en ideal ve öncelikli yerin aile olduğu vurgusu yapılmış ve çocukların mümkün olduğunca aile yanında desteklenmesi amaçlanmış ve çocuğun aile yanında sosyal ekonomik olarak desteklenmesi amaçlanmıştır. Toplumdaki hızlı değişimlerin önemine dikkat çekilmiş ve ailenin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedefler arasında ailenin yoksullukla baş edebilmesi için tedbirler alınacak, ailelerin çocuk yetiştirme, yaşlı ve engelli üyelerin bakımı konularında eğitimine yönelik politikalara önem verilecek, aile eğitilerek desteklenecek, aile ile ilgili kuruluşlar arasında iletişim sağlanacaktır. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/Sekizinci_Kalkinma_Planı.pdf (09.10.2019).

Bu hedeflere ulaşmak için 2001 yılında 4722 sayılı Yeni Türk Medeni Kanunu ilan edilmiştir <https://mevzuattakip.com.tr/mevzuat/turk-medeni-kanununun-yururlugu-ve-uygulama-sekli-hakkinda-kanun/export/print> (09.10.2019). Ardından 2005 yılında Resmi Gazetede yayınlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile de çocukların refahı düşünülerek beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan çocukların bu risk ortamlarından uzaklaştırılması amaçlanmıştır <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> (09.10.2019).

Ülkemizde çocuklarla alakalı bir dizin çalışmalarına yapılmasına rağmen çocuk hizmetleri bu tarihe kadar farklı bakanlıklar altında hizmet vermeye devam etmiş en son olarak başbakanlığa devredilmişti. Bakanlar Kurulu'nun 03 Haziran 2011 tarihinde aldığı kararla kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 8 Haziran 2011 tarihli Mükerrer Resmi Gazetede yayımlanmış ve çocuk hizmetleriyle ilgili tüm birimler bakanlığa devredilmiştir (İzci ve ark., 2018, s. 230).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2 Temmuz 2018 tarih 30473 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleştirilerek Aile çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) olarak isim değiştirmiş ve bu isim altında faaliyetlerini yürütmektedir <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.pdf> (15.09.2019).

AÇSHB'ye bağlı olarak faaliyet yürüten Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM)'nün hedeflerini şu şekilde olarak belirlemiştir:

- Çocukların korunmaya ve bakıma muhtaç hale gelmesini engelleyici ve çocuğun öncelikle ailesi yanında bakımını sağlayacak sosyal politikalar geliştirmek.
- Çocuklarımızın aile sıcaklığına en yakın ortamda bakımlarını sağlayabilmek için;
  - Evlat Edindirme Hizmeti,
  - Koruyucu Aile Hizmeti,
  - Çocuk Evleri Hizmetinden faydalandırılmaları esastır
- Suça karışmış ya da kendilerine karşı suç işlenmiş çocukların topluma kazandırılmasının sağlanması için yeni hizmet modelleri oluşturmak,
- Çocuğa yönelik her türlü istismarı engellemek,

- Çocuğa hizmet veren tüm paydaşlarla işbirliğı içerisinde hizmetleri sunmak ve çocuğa sunulacak hizmetlerin entegre olarak tek noktadan verilmesini sağlamak.
- Vizyonumuza uygun Çocuk Strateji Belgesini oluşturarak uygulamaya geçirmek,
- Çocuk haklarının ülke genelinde tavizsiz uygulanmasını sağlamak ve bu hususu takip etmek,
- Mevcut kurum ve kuruluşlarımızın hizmet kalitesini uluslararası standartların üzerine çıkarmak,
- “Alo Çocuk Hattı”nı oluşturmak,
- Sokakta yaşayan/çalıştırılan çocukları sokaktan çekerek, rehabilite ederek topluma yeniden kazandırmak,
- Çocuk dostu kentler, mekanlar, kurumlar oluşturulmasını sağlamak,
- Çocuğa karşı şiddetin önlenmesine yönelik toplumsal bilinç ve duyarlılığı arttırıcı aktivitelerde bulunmak,
- Çocuk işçiliğinin sonlandırılmasına yönelik ilgili tüm sektörlerle etkin işbirliğı yapmak,
- Çocuk ticareti ve kaçakçılığını önlemeye yönelik çalışmalarda ilgili kurumlarla işbirliğı yapmak,
- Projeler geliştirerek, Genel Müdürlüğe ilave kaynaklar kazandırmak, ulusal ve uluslararası imkanları bu alanda etkin kullanmak,
- Kurumumuz hizmetlerine gönüllü katılım noktasında kamuoyu duyarlılığının arttırılmasını sağlamak,
- Medya duyarlılığını arttırıcı çalışmaları teşvik etmek.
- Koruma ve bakım altındaki çocuklara yönelik kamuoyu bakışının pozitif ve döndürülmesine yönelik çalışmalar yapmak,
- Çocukların akademik, sportif, kültürel, sanatsal başarılarını arttırmak için çalışmalar yapmak,
- Çocukların işe yerleştirilmesini sağlamak için düzenlenen 2828 Sayılı Kanununun Ek 1. maddesini, çocukların akademik başarısını arttırıcı yönde revize etmek,
- Personele ihtisas eğitimi verilerek uzmanlaşmalarını sağlamak,
- Belirlenen personel standartlarını hayata geçirmek, verilen hizmetler için standart oluşturarak hizmet kalitesini arttırmak,

- Vizyonumuzun gerektirdiği, mevzuat ve ikincil mevzuat çalışmalarını gerçekleştirmek,
- “İlkadım Merkezi” ni bütün illerde açmak,
- Tüm hizmetlerimizi “Bilimsel Çalışma Grubu” nun rehberliğinde geliştirmek,
- Türkiye’yi çocuk hizmetleri alanında dünyada örnek ülke haline getirmek
<https://www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/hakkimizda/hedeflerimiz/>
(25.10.2019).

2007-2013 yılları arasını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planının’da “*Sosyal hizmetlerde kurumlar arasındaki işbirliği eksikliği ve nitelikli personel sıkıntısı nedenleriyle gerçek ihtiyaç sahiplerine istenen düzeyde hizmet sunulmamaktadır.*” denilmektedir <https://www.metu.edu.tr/system/files/kalkinma.pdf> (01.01.2020). Buna rağmen meslek elemanlarının yetersizliği günümüzde hala devam etmektedir Yapılan sosyal yardımların yetersizliği, yeteri kadar hizmetlerin kapsamının genişletilememesi, kanunlardaki yetersizlikler nedeniyle Türkiye’de çocuklarla ilgili yapılan çalışmaların hepsi uluslararası boyutlarda hizmet vermek amaçlı yapılmaya çalışmış olsa da henüz istenen seviye ulaşılmış olduğu söylenemez.

2.3.Türkiye’de Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler

1983 yılına kadar farklı bakanlıklar ve mahalli idariler tarafından yürütölen sosyal hizmetler 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ile birlikte bir çatı altında birleştirilmiş, hizmetler tek elden yürütölmeye başlanmıştır. SHÇEK temel amacı parçalanmış ailelerin, ebeveynlerin ölümlü gibi oluşun KOİÇ’lerin bakım ve sorumluluklarını yürütmektir. 2005 yılında çıkarılan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile birlikte özellikle suçta sürüklenen çocukların korunması amaç edinmiş ve korunması gereken çocuklar için danışmanlık, sağlık, barınma, bakım ve eğitim tedbir kararları alınarak çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler alınmaya çalışılmıştır. KOİÇ’ler için birçok hizmet modeli bulunmakta bu hizmet modelleri aşağıda incelenecektir:

Ölkemizde çocuklara yönelik hizmetler AÇSHB’ye bağlı ÇHGM tarafından yürütölmektedir. AÇSHB tarafından korunmaya çocuklar için birçok hizmet 5395 Sayılı ÇKK ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (SHK) kapsamında yürütölmektedir. Bu kanunlar kapsamında çocuklara danışmanlık, bakım, barınma, aynı ve nakdi yardım (SED) hizmetleri gibi hizmetler sunulmaktadır. Yıllara göre

AÇSHB'nin çocuklara sunduğu hizmetler aşağıdaki tabloda istatistiki bilgiler belirtilmiştir.

Tablo 2: (Yıllara Göre AÇSHB' nin çocuklara yönelik sunduğu hizmetler)

Sunulan Hizmetler	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kuruluş Bakımı Altında Bulunan	14320	13772	11605	12171	12667	13319	14189	14214
Aile Yanında Destek Verilen	34982	33344	42970	56018	71845	84872	104729	119537
Aileye Döndürülen	8099	8861	9937	10526	11085	11227	11342	11485
Evlat Edindirilen	11444	12057	765	13646	14515	15007	16171	16809
Özel Kreş ve Gündüz Bakım Hizmetleri	1639	1147	1792	1955	1831	2237	2400	2762

Kaynak: (www.ailevecalisma.gov.tr: 23.12.2019).

AÇSHB tarafından KOİÇ'ler için sunulan hizmetlerin istatistiklerine bakıldığında; Çocuk Evleri Sitesinde 6.383, Çocuk Evlerinde 6.199, Çocuk Destek Merkezinde 1.632 çocuk olmak üzere toplamda 14.214 çocuk bakım altında olduğu, koruma altına alınmadan aile yanında destek verilen 119.537 çocuğun olduğu, 11.485 çocuğun aile yanına döndürüldüğü, şuna kadar 16.809 çocuğun evlat edindirildiği ve 2762 çocuğun ücretsiz kreş hizmetinden faydalandırılmıştır.

Çocukların aile yanında ihmal veya istismar edilmesi durumunda çocuklar hakkında AÇSHB İl Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmet Merkezi çalışanlarınca yapılacak sosyal inceleme sonucu çocuğun yüksek yararı ve iyilik hali göz önünde

bulundurularak çocuğun aile yanında kalması durumunda ihmal ve istismara maruz kalmaya devam edebileceği kanaati olduğu takdirde 5395 sayılı ÇKK'nin 5. maddesi gereğince çocuk hakkında Çocuk Hakimi, Savcılık kararı veya AÇSHB İl Müdürlükleri tarafından valilik onayı alınarak Bakım Tedbiri Kararı alınır çocuğun yaşına, cinsiyetine, sağlık durumuna göre uygun kuruluşa yerleştirilir.

Çocuk hakkında Acil Koruma Kararının alınması gerektiği durumlarda çocuk hemen koruma altına alınır, çocuk koruma altına alındıktan sonra Çocuk Hakimliğine 5 gün içerisinde müracaat edilir, Çocuk Hakimliği tarafından 3 gün içerisinde çocuk hakkında en fazla 30 günlük Acil Koruma Kararı alınır. 30 günlük süre içerisinde çocuk hakkında gerekli Sosyal İnceleme Raporu (SİR) yazılır, gerekli tedbir kanaati Çocuk Hakimine sunulur. Çocuk Hakimliğinin verdiği karara göre çocuk hakkında gerekli iş ve işlemler Sosyal Hizmetlerce yürütülür <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> (09.10.2019).

2.3.1.Kurum Bakımı

Türkiye'de aile ve kurum bakım temelli iki farklı bakım yöntemi bulunmaktadır. Aile temelli yöntemlerin; koruyucu aile, evlat edindirme ve çocuğun kendi aile veya diğer yakınlarının yanında korunması; kurum bakım yöntemleri ise yetiştirme yurtları, çocuk yuvaları, çocuk evlerinde bakım ve korunması olarak hizmet verilmektedir (Yazıcı, 2015, s. 399). Kurum bakımına alınan çocuklar 0 (sıfır) yaşında başlamakta ve 18 yaşına kadar devam edebilmektedir. Ancak çocuğun öğrenimi ve diğer özellikleri ile bağlantılı olarak 25 yaşına kadar, gerektiği durumlarda özürlü çocuklar vb. durumundaki çocuklar için süresiz olarak faydalanabilmektedirler (Yıldırım, 2007, s. 87).

Kurum bakımı aile ortamında ihmal ve istismar edilmeye açık halde olan ve ailesi yanında kalması uygun görülmeyen çocukların gruplar halinde veya toplu olarak geçici ya da reşit oluncaya kadar bakımlarının anne baba rolünü üstlenmiş kişilerce sağlandığı kuruluşlardır (Yazıcı, 2014, s. 251). Kurum bakımı KOİÇ'ler için yetiştirilmesi, bakım ve sorumluluklarının karşılanması için en eski bakım yöntemidir. Kurum bakımı uzun yıllar boyunca koğuş tipi yüksek kapasiteyle hizmet veren büyük binalarda hizmet vermiştir. Bu kuruluşlar genel olarak toplumdan soyutlanmış şekilde hizmet veren kuruluşlar olmuşlardır (İzci ve ark., 2018, s. 230).

2.3.1.1.Kurum Tipleri

Kapalı Tip Kurumlar: Çocuğun dış dünya ile bağlantısının hiç olmadığı, kurum içerisinde çocuklar için her türlü kamu kurum ve kuruluşun bulunduğu kuruluşlardır (Şenocak, 2006, s. 181).

Açık Tip Kurumlar: Açık tip kurumlar ise kapalı tip kurumların aksine çocukların dış dünya ile bütünleştirmeye çalışan, okul, hastane, sinema vb. tüm ihtiyaçlarını dışarda karşılanan, sadece barınmanın sağladığı kuruluşlardır. Bu tür kuruluşlar çocuğun özgüveni ve gelişimi için daha uygun olduğu düşünülmektedir (Şenocak, 2006, s. 181).

Kışla Tipi Kurumlar: Çocukların bakımlarının koğuş tipi odalarda sağlandığı, birebir ilginin sağlanamadığı, sadece fizyolojik ihtiyaçlarının giderildiği, ruhsal gelişimine önem verilmediği kuruluşlardır. Bu tür kuruluşlar alakalı yapılan birçok araştırma da çocukların örselendiği, özgüven kaybı yaşadıkları tespit edilmiştir (Şenocak, 2006, s. 182).

Okul Tipi Kurumlar: Genel eğitim ve öğretim dışında kalan, engelli, suça sürüklenen çocukların eğitim ve öğretimlerini sağlayan kurumlar olarak nitelendirilir (Şenocak, 2006, s. 182).

Ev Tipi Kurumlar: Sosyal hizmetlerin son olarak geliştirdiği ev tipi kurumlardır. Bu tür kurumlarda 5-10 sayıda çocuk, çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde dizayn edilmiş, birebir ilginin sağlandığı ve psiko-sosyal gelişimin daha iyi sağlandığı aile tipi bakım türüdür (Şenocak, 2006, s. 182).

Yetiştirme Yurtları: 13-18 yaş arası KOİÇ'lerin bakım ve sorumluluklarını üstlenen, iş veya meslek sahibi edilmesi için gerekli çalışmaları yapan, topluma yararlı bir insan olabilmesi adına görevli olan yatılı sosyal hizmet kuruluşudur (İzci ve ark., 2018, s. 231).

Çocuk Yuvaları: 0-12 yaş arası KOİÇ'lerin fiziksel ve psiko-sosyal gelişimlerinin sağlıklı bir kişilik üzerinde gelişmesini sağlamaya çalışan, 12 yaşından sonra erkeklerin yetiştirme yurtlarına naklinin yapıldığı ancak kızların reşit oluncaya kadar

bakım ve sorumluluklarının karşılandığı yatılı sosyal hizmet kuruluşudur (İzci ve ark., 2018, s. 231).

Çocuk yuvalarının çocukların toplumdan soyutlanmaması, diğer kurum ve kuruluşlarla eş güdümlü olarak hareket etmeleri için şehir merkezlerine yakın kurulması gerektiği aksi takdirde hem çocuklar hem toplum bu süreçten olumsuz etkileneceği belirtilmektedir (Yıldırım alp & Hız, 2018, s. 103). Bu kurumlarda 30-40 çocuğun bakım ve sorumluluklarının bir bakıcı anne tarafından sağlandığı, bu tür kurumların çok sayıda çocuğa aynı anda hizmet vermesi, maliyetli olması, çocukların gelişimlerini olumsuz etkilediği birçok araştırmada tespit edilmiştir birçok ülkede olduğu gibi bizim ülkemiz de terk edilmeye başlanmıştır (Tuncer & Avcı, 2018, s. 1063). Kurum bakımı adı altındaki yuva ve yurtlarda çocukların yiyecek, içecek, giyinme gibi fiziksel ihtiyaçları yeterli seviyede karşılanırsa da psikolojik, sosyal ve zihinsel ihtiyaçları tam olarak karşılanamamaktadır (Yıldırım alp & Hız, 2018, s. 101-102). Bu nedenle kurum bakımında kalan çocuklar uyumsuz, suçlu ve korunmaya muhtaç durumları devam etmektedir. Kurum bakım hizmetinin bu denli kötü koşullara sahip olması hizmet koordinasyonu eksikliği ve kaderine terk edilmesi olarak ifade edilebilir (Yakut & Çağlayan Aygün, 2018, s. 179).

Çocukların yaş durumları göz önüne alındığında çocukların yuvada kaldıkları süre içerisinde kişiliklerin geliştiği bu dönemin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için bu tür kuruluşlardan vazgeçilmeye başlamış birebir ilginin sağlanabildiği ev tipi kuruluşlar açılmaya başlanmıştır (Şenocak, 2006, s. 184). Fransız filozof Rosso çocukların istendiği gibi eğitilip yörgülabileceğini iyi ve temiz doğan çocuğun iyi bir eğitim verilmezse kötüye gidileceğini özellikle şu sözleriyle belirtmiştir: *“Bırakın çocuklar önce çocukluklarını yaşasınlar çocuğun öğrenmek için önünde uzun yıllar var fakat kişiliğini geliştirmek için kaybedilecek zaman yoktur”* diyerek çocuğun karakterinin aile yanında daha iyi gelişebileceğini belirtmiştir (Yolcuoğlu, 2015, s. 21).

Kurum bakımının zararlarının fazla olması ve birçok araştırmayla bunun kanıtlanması yetiştirme yurdunun çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri başlığı altında derinlemesine incelenecektir.

Sevgi Evi (Çocuk Köyü): Kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların yetiştirilebileceği küçük müstakil

binalardan oluşturulan her bir evde 10-12 çocuğun kaldığı site içerisinde bakımının sağlanmasıdır <https://medium.com/tepetaklak-dergisi/%C3%A7ocuklarimizin-yeni%CC%87-yuvasi-sevgi%CC%87-evleri%CC%87-24a51e2913d4> (01.01.2020).

Çocuk Evi: 0-18 yaş arasında korunma altında bulunan çocukların daha küçük birimlerde 5-8 çocuğun bakımının sağlanması amacıyla her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapısı çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde verilen yatılı sosyal hizmet modelidir. Arkadaşlık, komşuluk, mahalle gibi kavramlarla toplumsal örf ve adetlerimizi, ahlak ve değerlerimizi yaşayarak toplumla iç içe yaşamın gereklerinin öğrenilmesi, toplumsal hayata etkin katılımının sağlanarak kendine güvenen, geleceğe umutla bakabilen çocukların yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı evde kalması uygun bulunan en küçük ve en büyük çocuk arasındaki yaş farkı en fazla 3 yaştır. Çocukların kardeş olması durumunda yaş farkı aranmamaktadır <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari/> (16.12.2019).

Gözlem Evleri: AÇSHB tarafından oluşturulan mobil ekipler aracılığı ile sokakta yaşayan, çalışan/çalıştırılan, dilenen/dilendirilen çocukların tespit edilmesi durumunda mobil ekip tarafından çocuk hakkında gerekli görüşme yapılır ve çocuk gözlem evine götürülür. Çocuk Gözlem Evinde çocuğun temel fizyolojik ihtiyaçları karşılanır, varsa ailesi ile iletişime geçilir. Çocuk aile yanına döndürülemeyecekse diğer kurum ve kuruluşlarla irtibata geçilir ve çocuk uygun kuruma havale edilir (Tuncer & Erdoğan, 2018, s. 521).

Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri: 7-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların davranım ve davranış bozukluklarını rehabilite etmek için tedavi süresi bitene kadar geçici süre bakım hizmeti sunmaktadır. Bu tedavi işlemleri devam ederken toplumla iç içe olmaya çalışılmakta ve çocuklar toplumdan soyutlanmamaktadır (Tuncer & Erdoğan, 2018, s. 521).

Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri: Duygusal, cinsel ve fiziksel istismara uğrayan çocukların yaşadıkları travma veya olayın izlerini giderebilmek, kız-erkek çocuklar için ayrı ayrı oluşturulmuş rehabilitasyon süreci bitene kadar bakım veren kurumdur. Bu tedavi işlemleri devam ederken aile, çevre ve toplum ilişkilerinin düzelmesi içinde gerekli çalışmalar yapılmaktadır (Tuncer & Erdoğan, 2018, s. 521).

Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri: Özel sektör bünyesinde 0-6 yaş grubu, 7-12 yaş grubu, 13-18 yaş grubu zihinsel engelli çocuklar için yatılı ve/veya gündüzlü bakım, rehabilitasyon ve danışmanlık sağlayan kurumlardır (Tuncer & Erdoğan, 2018, s. 522).

2.3.1.2. Kurum Bakımının Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Yuvada kalan çocuklar hakkında birçok araştırma yapılmış, makale yazılmış ve birçok görüş bildirilmiş ve çocuklar üzerinde birçok zararı tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Yapılan birçok araştırmada en iyi kurum bakımının dahi çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve psiko-sosyal gelişimine uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bir bakıcı annenin çok sayıda çocuğa baktığı, meslek elemanının yetersiz olduğu, çocukların aidiyet duygusunun gelişmesine olanak sağlamayan kurumların son derece zararlı olduğu birçok araştırma da tespit edilmiştir (Çifci, 2009, s. 63). Bu nedenle çocukların aidiyet duygusunun gelişmesi için çocukların ev tipi ortamlarda büyümesi elzemdir (Yorgun Yaşar & Özbey , 2018, s. 1032).

Kışla tipi kurumların her türlü fiziksel şartlarla donatılsa da yurtların koğuş sistemi göre dizayn edilmesi çocukların psikolojik açıdan olumsuz etkilenmelerine, birebir ilişki kurmalarında problemler yaşamasına, günlük yaşama ayak uyduramama gibi problemler yaşamasına neden olmaktadır (Yörükoğlu, 2007, s. 192-193). Kurum bakımının en büyük eksikliklerinin başında yurdun çocukların fiziksel ve maddi ihtiyaçlarına öncelik verip çocuğun manevi, toplumsal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli çabanın gösterilmemesidir. Bu nedenle çocuklarda psikolojik açıdan olumsuz etkilendikleri bireysel iletişim ve sosyal yaşama ayak uyduramama gibi problemler yaşamakta aile ortamında kazanabileceği güven sevgi, sosyalleşme gibi becerilerinden yoksun kalmaktadır (Yıldırım & Hız, 2018, s. 106). Kurumlar her ne kadar çocuğun maddi ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılasa da ailenin ve çevrenin kazandıracağı sevgi, şefkat, aidiyet vb. gibi yargıları vermekten uzak kalmaktadır (Şenocak, 2006, s. 189).

Yurtların şehrin dışında kurulmaları, toplumundan soyutlanmış kurumlar olmaları çocuklarda dışlanmışlık hissine neden olmaktadır (Suğur & Saygı Doğru, 2010, s. 127-128). Birden fazla çocuğa aynı anda hizmet vermesi verilen hizmet

kalitesinin düşük olduğu çocuklarda bireysel kavramının çok gelişmediği belirlenmiştir (İzci ve ark., 2018, s. 232). Çocuklarla birebir ilişkinin yeterli düzeyde kurulamadığı kurum bakımı yapılan yerlerde onlara yeterli şefkat ve sevgi gösterilmemesi, uyaran eksikliği sonucu çocuklarda içe kapanma, sosyalleşme problemleri ve davranış sorunları ortaya çıkmaktadır (Ünal, 2015, s. 884).

Bıyıklı (1982); yuvadan yetiştirme yurduna gelen 7-11 yaş arasındaki çocuklarla, aileleriyle birlikte yaşayan çocukların karşılaştırılmasıyla ilgili yaptığı bir araştırmada; kurum bakımında kalan 60 çocuk ve aileleri ile birlikte yaşayan 60 çocuk ile yaptığı araştırmada aileden ve sosyal çevreden uzak kalan, anne sevgisi ve birebir ilgi görmemiş çocukların zihinsel gelişiminin ailesi yanında kalan çocuklara oranla geride olduğu yuvada kalan çocukların topluma ayak uydurma, sorumluluk alma, dil gelişimi, problem çözme becerilerinin gelişemediği tespit edilmiştir (Bıyıklı, 1982'den akt., Yolcuoğlu, 2009a, s. 51).

1962 yılında toplanan 2. Milli Sosyal Hizmetler konferansında yetiştirme yurtlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri şu şekilde belirtilmiştir: *“Toplu halde, enstitülerde yaşayan çocukların ne teke tek münasebet kurabilecekleri ne de bir aile havası içinde yaşayabilecekleri düşünülemez. Bu sebeple ruhi gelişmeleri engellemelerle doludur, aynı yaşta aile içinde yaşayan çocuklarla mukayese edildiklerinde, şahsiyet yapılarında önemli kusurlar görülür. Zekâları normal olanlar dahi gerek entelektüel gerek emosyonel bakımdan geri seviyededirler. Kendilerine ve başkalarına güvenleri çok azdır. Pasif ve ürkektirler veya bunu tam aksine yersiz bir güvene sahip olup muvazenesizce atak ve mütecavizdirler. Cemiyet hayatına intibakları güç olur.”* Şeklinde belirtilmiş ve yetiştirme yurdu hizmeti yerine ev tipi hizmet modellerinin geliştirilmesi gerekliliği ele alınmıştır (Karatay, 2017, s. 407-408).

Yazıcı, Sosyal Koruma Bağlamında Yetiştirme Yurtlarından Yararlanmış Bireylerle İlgili Bir Araştırma'sında çocukların ziyaret edilmemesi çocuklarda terk edilmişlik, kimsesizlik ve yalnızlık duygusunu oluşturduğu, aile ile ilişkilerinin kopmasına neden olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılar kurum bakımında iken toplumdan uzaklaştıklarını ve kimseyle yakınlık kuramadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %75'i kurum bakımında akranlarından, büyüklerinden ya da yurt idarecilerinden şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir (Yazıcı, 2015, s. 403-404).

Katılımcıların %80'i kurum bakımında her türlü ihtiyaçlarının giderildiğini, yurdun fiziksel ihtiyaçlarının iyi olduğunu belirttiğini ancak kurum dışı yaşamı bilmemeleri, kurum bakımından ayrıldıktan sonra büyük bir boşluğa düştüklerini ifade etmişlerdir (Yazıcı, 2015, s. 405). Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin aileden ayrı kalma nedenleriyle umutsuzluk düzeylerinin çok yüksek olduğu bir gelecek hayali kuramadıkları bu nedenle intihara meyilli oldukları tespit edilmiştir (Tümkiye, 2005) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256383> (12.12.2019).

Kurum Bakımının diğer bir olumsuz yanı ise kurum çalışanlarının çocuklarla birebir ilişki kuramaması ve çocukların sevgiden yoksun kalmalarıdır. Kurum bakımında her şeyin hazır verilmesi, çocuklar kişisel becerilerinin gelişmemesine, sorumluluk almaktan kaçınmalarına ve sosyalleşemedikleri tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan bireyler yurdun olumsuzlukları ile ilgili söylemleri bu şekildedir: *“Ya olumsuz yönleri dışa açık olamıyorsunuz, mesela aile ortamına giremiyorsunuz, ben aile ortamlarında çok zorlandım, ablamlara giderken bile zorlanıyordum. Hep içe kapanık büyüyüyorsunuz. Biraz da sevgiden falan yoksunuz, o tür olumsuzluklar var”* *“...Olumsuz tarafı, sevgi diye bir şey alamazsın. Ekonomik olarak her şeyi alırsın, ama maneviyat adına hiçbir şey alamazsın”* *“...Olumsuz yanları, aileyle ilgili... o sıcaklığı falan alamıyorsun. Devlet ne kadar iyi şartlar hazırlarsa hazırlasın, hani ailedeki sıcaklığı alamazsın, bu eksiklik”* (Yazıcı, 2015, s. 406).

Katılımcılar her zaman özgüven eksiliği nedeni ile birilerinin yönlendirmelerine açık olduğunu aşağıdaki ifadelerle belirtmişlerdir: *“Dönem, dönem değişiyor. Bizim bulunduğumuz dönemlerde ağabeylik ilişkileri vardı. Sorumluluk ilişkilerini o ağabeyler verirdi. Ama bizden sonraki kuşaklarda bu sorumluluk verilmedi. Önlerine sürekli hazır yemek, temiz yatak, ütülenmiş elbise, hiçbir çocuğa bu nasıl yapılır, bu nasıl benim önüme gelir diye [çocuğun kafasında]bir soru işareti verdirecek şeyler yapılmamış. Öyle olunca çocuk sorumluluk nedir bilmiyor.”* (Yazıcı, 2015, s. 408-409).

Katılımcıların beyanlarına benzer ifadelere çalıştığım yerlerde birçok kez karşılaştım. Yuvadan ayrılan çocukların izlemesini yaptığım dönemlerde çocukların problem çözme becerilerinin gelişmemesi nedeniyle çocuklar en küçük sıkıntılarında dahi müdürlüğü arayarak benle veya çalışma arkadaşarımla iletişime geçerek problemi çözmek adına destek istemektedirler.

Katılımcıların %85'i yuvadan ayrıldıktan sonra kişisel becerilerinin gelişmemesi, ikili ilişkilerinin gelişmemesi, aile yaşantısı hakkında bilgi sahibi olamamaları, sorumluluk almaktan korkmaları, eğitim eksikliği, aitlik ve kabullenme duygularının gelişmemesi, kendi yaşadıkları olumsuzlukları acaba aileme de yaşatırım korkusu gibi nedenlerle düzenli bir aile kuramadıklarını ifade etmişlerdir (Yazıcı, 2015, s. 409-411).

Katılımcılar ön yargılı davranışlardan dolayı damgalanmamak adına %90'ı yuvada kaldığını kimseye söylemediklerini ifade etmişlerdir (Yazıcı, 2015, s. 412). Katılımcıların %55'i kalabalık veya maliyetli kurum bakımı yerlerine çocukların aile ortamının sağlandığı çocuk evleri uygulamasının olmasını daha faydalı olacağını belirtmişlerdir (Yazıcı, 2015, s. 414).

Tuncer ve Avcı'nın 2018 yılında "Yetiştirme Yurdundan Anneliğe Giden Yolculuk; Koruma Altında Büyümüş Kadınların Annelik Deneyimlerinin İncelenmesi üzerine Nitel Çalışma" adlı araştırmasında; katılımcılar, yurtda yaşadıkları olumsuz olayları çocukları paylaşmaktan çekindikleri, onun yerine aile sevgisinden hep bahsettiklerini bu durumla alakalı bir katılımcı annelerden biri bu şekilde bir beyanı olmuştur: *"İnsanın tek ihtiyacı olan şeyin sevgi olduğunu düşünüyordum ve her ne sebep ne olursa olsun birilerinin beni sevmesini bekliyordum ve sevecek kişi arıyordum. Çocuklarıma da dünyadaki en büyük ihtiyacın sevgi olduğu ve hayatta severek kalınacağını anlatıyorum."* Araştırmaya katılan anneler yurt ile alakalı anılarında genel olarak cinsel istismar, gerçek aile olamama, sürekli sevgi arayışının olması, yalnızlık, şiddet gibi kavramlar olarak kaldığı tespit edilmiştir. Katılımcı annelerden biri gerçek aile ortamının olmadığını şu cümleleri ile ifade etmiştir: *"Annelik sadece dilimizdeydi özel bir anlamı yoktu yurtda çalışan bütün bayanlara anne diyorduk. İçlerinde gerçekten merhametli olanı da var ama hepsi sonuçta mesleği o olduğu için bizimle ilgilendi."* Diğer bir katılımcı ise yurt ortamında ebeveynlerinin olmamasının zararları hakkındaki beyanında: *"Birde yurtda yetişen erkek çocukları aile ortamı görmediyse ailelerinde çok sorumsuz oluyorlar. Evliliğe adapte olamıyorlar, hala serbest hareket etmek istiyorlar. Çünkü örnek alacakları kimse olmamıştır hayatında. O yüzden erkek çocuklarından baba rolü çok önemli diye düşünüyorum. Nasıl görürse oda ona göre bir aile kurar ileride"* şeklinde ifade etmiştir (Tuncer & Avcı, 2018, s. 1075).

Tümkiye, ailesinin yanında kalan ve yetiştirme yurdunda yaşayan 15-18 yaş arasındaki toplam 294 ergenin umutsuzluk düzeylerini karşılaştırmak üzere yaptığı araştırmada; yetiştirme yurdunda kalan çocukların umutsuzluk düzeylerinin çok yüksek olduğu, hayal kurumayan, içe kapanık oldukları, intihar eğilimin fazla olduğu, istismara uğrayan ileriye dönük olmayan çocuklar olduğu tespit edilmiştir. Ailesi yanında kalan çocukların ise umutsuzluk düzeylerinin çok düşük olduğu, ileriye dönük hayalleri olan, dışa dönük açık olan ve kendisini çok rahat ifade edebilen, istismara uğramayan, topluma kendini kabul ettirmiş çocuklar olduğu tespit edilmiştir (Tümkaya, 2005, s. 5-9) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256383> (12.12.2019).

Yazıcı'nın 2015 yılında yetiştirme yurtlarında büyüyen çocuklarla yaptığı nitel bir çalışma da; kurum bakımında iken toplumsal değerlerden uzaklaştıklarını, kimseyi kendine yakın görmedikleri, %75'inin yetiştirme yurdunda şiddet gördüğünü, hizmet koşullarının iyi olmasına rağmen kurum bakımından ayrıldıktan sonra boşluğa düştükleri ve düzenli bir hayat kuramadıkları, kurum bakımında birebir ilişkinin olmadığı, her şeyin hazır olması sebebiyle sorumluluk almaktan kaçındıkları, özgüvenlerinin eksik olduğu, %90'ın damgalanmamak adına kurum bakımında kaldıklarını ifade etmedikleri tespit edilmiş bu tür sorunların önüne geçilmesi ve maliyetlerin düşürülmesi amacıyla çocukların ya öz aileleri yanına ya da koruyucu aile yanına döndürülmesinin uygun olacağı yönünde kanaat bildirmişlerdir (Yazıcı, 2015, s. 403).

Yapılan bir çok araştırma sonucunda çocukların yurt ortamında büyüdüklerinde bir çok olumsuzluk yaşadığı bu olumsuzlukların başında aile ortamının olmayışı, birebir ilginin olmaması sebebiyle sadece maddi ihtiyaçlarının karşılandığı manevi ihtiyaçlarının karşılanmadığı yurt ortamında fiziksel, psikolojik şiddet ve cinsel istismara maruz kaldıkları bu da psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkilediği, kurumda her türlü ihtiyaçlarının bakıcı anneler ve personeller tarafından sağlanması nedeni ile sorumluluk duygusunun ve problem  zme becerilerinin gelişmediği, her zaman birilerinin yönlendirilmelerine ihtiyaç duyduğu, aile ortamının olmaması nedeniyle toplumdan soyutlaştıkları ve yurttan çıktıktan sonra topluma adapte olmakta zorlandıkları deyim yerindeyse "Sudan çıkmış balığa döndükleri" tespit edilmiştir.

2.3.2.Evlat Edinme

Öz ailesi tarafından bakılmayan çocuğun bakım tedbiri alındıktan sonra öz ailesine döndürülme şansı olmayan ya da koruyucu aile hizmetinden faydalandırılmayan çocuğun sürekli bir aileye kavuşturulması ailenin de evlat hasretini gidermek temel amaçtır (Yıldırımalp & Hız, 2018, s. 103). Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü: “Durumu evlat edindirilmeye uygun olan çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulması” şeklinde tanımlanmıştır <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/> (12.11.2019). Yazıcı (2014); evlat edinmeyi çocuk ile yetişkin arasında kan bağına dayanmadan, yasal ve sosyal açıdan çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulması olarak tanımlamıştır. Çocuğun öz ailesi ya da yakın akraba koruyucu aile modelinden faydalandırılmayacak çocuklar için en iyi hizmet modeli olacağını ifade etmiştir (Yazıcı, 2014, s. 251). 2017 yılı Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikalara Değerlendirme Çalıştay Raporu’nda biyolojik ailesi yanında yaşama imkanı bulunmayan çocukların yüksek yararı gereği evlat edinme hizmetinden yararlandırılmalarını sağlamak hedef edinmiştir (Türkiye’de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikalara Değerlendirme Çalıştay Raporu, 2017, s. 17).

Evlat edinmeyle ilgili yükümlülükler Türk Medeni Kanunun (TMK) 305.-320. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Evlat edinmeyle ilgili şartlar şu şekildedir: 306. maddede, evlat edinecek kişilerin en az 5 yıldır evli olmaları, başvuran kişilerin 30 yaşını doldurmuş olması, evlat edinen ile çocuk arasında en az 18 yaş en fazla 40 yaş arasında olması gerektiği belirtilmektedir. 305. madde de evlat edinen ailenin en az bir yıl çocuğa bakım sağlaması ve eğitmesi şartı aranmıştır. Evlat edinilen çocuğun nüfusu evlat edinen kişinin nüfusuna geçmektedir <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> (11.11.2019).

Evlat edinmek isteyen ailenin başvurması gereken yerler aşağıda belirtilmiştir:

- Yerleşim yeri Türkiye’de olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yerleşim yerlerindeki İl Müdürlüklerine,
- Yerleşim yeri yurt dışında olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile yabancı ülke vatandaşları kabul eden devletin merkezi makamına,

- Türkiye’de bir yıldan fazla süreyle oturma izni almış yabancı ülke vatandaşları merkezi makama gönderilmek üzere buldukları yerin İl Müdürlüğüne yazılı başvuruda bulunurlar <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/> (12.11.2019).

2.3.3.Çocuğun Aile İçinde Bakımı ve Korunması Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti (SED)

Koruma altına alınan çocukların önemli bir oranı anne-babası ya da akrabası olan çocuklardır. (Yörükoğlu, 2007, s. 195). 2001 yılında SHÇEK tarafından koruma altına alınan çocukların %87.3’nün babası veya annesinin en azından birinin hayatta olduğu, çocukların koruma altına alma sebeplerinin en başında %49.5’nin ekonomik sorunlar olduğu tespit edilmiştir (Yıldırım, 2007, s. 87). Aynı şekilde 2009 yılı stratejik planda; SHÇEK kuruluşlarında kalan çocuk/gençlerin korunma altına alınma sebepleri yüzde oranları ile birlikte şu şekilde gruplandırılmıştır: Aile parçalanması (eşin vefatı/ikinci eşin istememesi) %66.92, maddî imkânsızlık %39.85, çocuğun istenmemesi (bakacak kimsenin olmaması/ ebeveyn ilgisizliği/aile bireyleri ile sorun/aile içi veya dışı istismar/çok çocuk olması/ aile içi sorunlar) %20.62, çocuğun eğitimi için %3.85, ailenin diğer sebeplerden dolayı çocuğa bakamaması %4.47, diğer % 6.15 (Stratejik Plan 2009’dan akt., Ünal, 2015, s.882).

Görüldüğü üzere günümüz çocuklarının korunma kararının alınmasında en büyük problemin yoksulluk olduğu, en iyi yurt bakımının dahi aile kurumunun gerisinde kaldığı düşünüldüğünde çocukların aile yanında desteklenmesi için çalışmalar yapılmıştır.

2828 sayılı SHK’de temel gereksinimlerini karşılanamayan, maddi yoksunluk çeken aileler için sosyal yardımlar yapılmaktadır. 28.09.1986 tarihinde yürürlüğe giren Ayni-Nakdi Yardımlar Yönetmeliği; 29.12.1993, 10.04.1997, 31.03.2005 ve 01.07.2006 tarihlerinde bazı maddeleri değiştirilmiş ve bu çerçevede en temel gereksinimlerini karşılayamayan ailelerin çocukları için bakım tedbir kararı alınması yerine ailelerin kendi kendine yeterli hale gelinceye kadar çocuklarının bakımı ve desteklenmesi amacıyla geçici bir süre verilen ekonomik destekler ve psiko- sosyal destek sistemidir (Yolcuoğlu, 2009a, s. 52). KOİÇ’lerin öncelikle kendi ailesinin yanında bakımını sağlanması amacıyla “Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi” hayata geçirilmiştir (Yazıcı, 2014, s. 250).

Koruma kararı olan çocukların aile yanına döndürülmesi ve KOİÇ'lerin aile yanında desteklenmesi için 2015 yılında Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik yayınlanmış, aileler ekonomik olarak desteklenmiştir. Ekonomik destekler süreli ve geçici olmak üzere iki şekilde yapmakta olup sosyal yardım en fazla iki yıl yapılmaktadır <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/sed-hizmeti/> (20.12.2019).

2019 yılında SED ödemesi yapılırken en yüksek devlet memuru aylığı ek gösterge dahil tutarının katsayısına göre (0.130597) aşağıdaki tablo 3'te belirtilen oranlarına ve çocukların eğitim durumlarına göre ödeme yapılır.

Tablo 3: (2019 Yılı sosyal ekonomik destek tutarları)

Eğitim Grupları	Oran %	2019 Ocak-Haziran Ekonomik Destek Tutarı
Okul Öncesi	50	620.34
İlköğretime Devam Eden	75	930.5
Orta öğretime Devam Eden	80	992.54
Orta öğretim seviyesinde olup okula devam etmeyen	50	620.34
Yüksek Öğretime Devam eden	90	1116.60
Kuruluş Bakımından ayrılan gençler	40	496.27
Geçici Ekonomik destek Tutarı 1 kat		1240.67
Geçici Ekonomik destek Tutarı 2 kat		2481.34
Geçici Ekonomik destek Tutarı 3 kat		3722.01

Kaynak: (www.ailevecalisma.gov.tr: 15.12.2019).

Tablo incelendiğinde çocukların aile yanında desteklenmesi için verilen sosyal yardımların yetersiz olduğu, günümüz Türkiye şartları düşünüldüğünde yapılan sosyal yardımlarla ailenin ev kirasını dahi karşılamayacak düzeyde olduğu, çocuğun temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Karatay (2018)'de ailelerin ekonomik düzeylerinde iyileşme olması durumunda çocukların daha çok aile yanına döndürülebileceğini ifade etmiştir (Karatay, 2018, s. 16). Aile sadece ekonomik

olarak desteklenmemeli iş istihdamı sağlanmalı aileye rehberlik ve danışmanlık yapılmalıdır.

2.3.4.Ücretsiz Kreş Hizmeti

Kreşler; 0-24 aylık çocuklara, Gündüz Bakımevleri ise 25-66 aylık çocuklara hizmet veren kuruluşlardır. AÇSHB tarafından sağlanan ücretsiz kreş hizmeti, AÇSHB İl Müdürlüğü tarafından şehit ve gazi çocukları, bakanlığımıza bağlı kuruluşlarda korunma altında bulunan çocuklar, cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleriyle birlikte kalan çocuklar, ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları, ekonomik güçlük içindeki anne veya babası vefat etmiş çocuklar, tek ebeveyniyle yaşayan çocuklar, engelli ebeveyni olan çocuklar, kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda bakanlığa bağlı açılan özel kreş ve gündüz bakım evlerinde ücretsiz olarak faydalanmaktadır <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/ozel-kres-gunduz-bakimevleri-cocuk-klupleri/> (16.11.2019). Yapılan bu hizmetler sayesinde anne veya babanın çalışarak eve gelir getirmesini aynı zamanda çocuk kreş hizmetinden faydalanarak kişisel gelişiminin sağlıklı şekilde olması sağlanmaktadır.

2.4. Koruyucu Aile

Bakanlığın bir diğer hizmet modeli koruyucu aile hizmet modeli araştırmamızın temel konusu olması nedeniyle aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

2.4.1.Koruyucu Aile Kavramı ve Gelişimi

Sanayi devrinden sonra toplumsal bakış açısı yok olmuş ve bireysel bakış açısı gelişmiştir (Zastrow, 2013, s. 259). Günümüzde de ikili ilişkilerin duygumatik olarak gelişmesi bireylerin duygusal ve sosyal iletişimlerinin yalnızlaşmaktadır. Bu yalnızlık duygusunun giderilebileceği tek sığınak ise aile olmaktadır (Aslan, 2002, s. 32). Yurtlarda bakım ve sorumluklarının sağlanan KOİÇ'lerin de temel problemlerinin çözülmesi tabi ki aile kurumunun sağlayacağı düşünülmektedir. KOİÇ'lerin mümkün olduğu kadar öz ailesi yanında bakılması ve desteklenmesi gerekir. Öz aile yanına geçici olarak verilemeyen ya da evlatlık verilmesinin önünde yasal engel bulunan çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilerek gelişimlerinin en sağlıklı şekilde sağlanması temel amaçtır. Öncelikle koruyucu aile hizmetini tanımlamak gerekirse

KAY'a göre: Belirlenen sürede il veya ilçe müdürlükleri denetiminde ödeme karşılıklı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen belirtilen eğitimlerden en az birini almış aileye denir <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/mevzuat/koruyucu-aile-yonetmeli> (11.10.2019).

Batı ülkelerinde “Foster Home” olarak isimlendirilen Türkçede ise koruyucu aile olarak çevrilen kişisel bakıma ihtiyaç duyan, ebeveynlerinden ayrılması gerekli görülen, evlatlık olarak verilme şansı kalmayan çocukların geçici veya sürekli olarak öz anne baba yerini alabilecek aile bakım sağlayan bir hizmet modelidir (Yaşar Ekici, 2015, s. 61).

Bebeklikte ilk bakım verenle kişiyle ilişkisi ve iletişim düzeyi, çocuğun bilişsel ve fiziksel gelişimini, iletişimini, daha sonradan olaylar karşısındaki olgunluğunu olumlu etkilemektedir (Erdal, 2014, s. 180). Koruyucu ailede ki temel amaç KOİÇ'lerin ailelerinden ayrı kalmak durumunda kaldıkları bu dönemde koruyucu anne babadan çocukları kendi çocukları kadar; sevecek, koruyacak, destekleyecek, onlarla birebir ilgi göstererek güvenli bağlanmasını sağlayarak çocukların en az düzeyde zarar görmesini sağlamaktır (Yolcuoğlu, 2009a, s. 51).

Koruyucu aile ile ilgili ilk düzenleme İngiltere de Kraliçe Elizabeth 1601 yılında çıkardığı “Yoksullar Kanununda” yapılmıştır. Bu düzenlemede öz ailesi tarafından bakılamayan çocukların erkekler için 24 yaş kızlar içinse 21 yaşına kadar yün ticareti yapan ailelerin yanına çırak olarak verilmiştir. Bu sebeple aile yanına geçici nedenlerle döndürülemeyecek çocukların koruyucu aile hizmetinden faydalandırılması amaçlanmıştır. Bu uygulama İngiltere ve Amerika da 19. yy' a kadar devam etmiştir. 1909 yılında düzenlenen Beyaz Saray Konferansları sonucu, çocukların zorunlu bir neden olmadıkça ailelerinden alınmayacak ve korunmaya gerektiren sebepler ortadan kaldırılacaktır kararı alınmıştır (Şenocak, 2006, s. 193).

1948'de Birleşmiş Milletlerde Çocuk Dairesi kurulduktan sonra 1950'lerde aile krizlerinin sonuçlarını azaltmak için çocuklar geçici olarak koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmiştir. Koruyucu aile kavramı geliştikçe ve koruyucu ailelerin çocuklar üzerindeki olumlu etkileri gözlendikçe koruyucu aile hizmet modeline olan ilgi ve yönelim artmıştır (Şenocak, 2006, s. 193-194).

Türk toplumunda kimsesiz çocukların bakım ve sorumlulukları karşılamak, yetiştirmek, iş sahibi yapmak ve evlendirmek sevap olarak görülmektedir. Ancak sadece iyi niyetlerle yapılan bu yardımlaşma kültürü zamanla yozlaşmış ve çocuklar ihmal ve istismar edilmeye ev işlerinde çalıştırılmaya başlamıştır. Bu tür uygulamaların kanunlarla düzenlenmesi gerektiği görülmüş ve ilk kanuni düzenleme 1926 tarihli Medeni Kanununun 273. maddesinde yer almıştır (Şenocak, 2006, s. 194). 1930 yılında yürürlüğe giren Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda KOİÇ'lerin aile yanında bakılması gerektiği belirtilirken Medeni Kanunda da çocuğun hakim tarafından başka bir aile yanına yerleştirilebileceği belirtilmiştir. Çocukların aile yanına teslim yetkisiyse belediyelere verilmiştir. Kanun yürürlüğe girmesine rağmen Türkiye'de ilk koruyucu aile yerleştirmesi 27.5.1949 tarih ve 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun yürürlüğe girdikten sonra olmuştur (Yıldırım alp & Hız, 2018, s. 106-107). Türkiye'de ilk koruyucu aile bakımı 1961 yılında olmuştur (Yolcuoğlu, 2009a, s. 51). 1962 yılında toplanan 2. Milli Sosyal Hizmetler konferansında yetiştirme yurtlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri detaylı şekilde ele alınmış ve koruyucu aile hizmet modelinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Karatay, 2017, s. 407-408).

6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun ve diğer eski kanunlarda koruyucu aile hizmetinin önemi kavranamamış ve çocuklara yönelik bir hizmet modeli olarak düşünölmeye devam edilmiştir (Yıldırım alp & Hız, 2018, s. 106-107). 1983'te yürürlüğe giren 2828 sayılı SHÇEK'te koruyucu aile kanununun 23. maddesinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır: "Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuğun bakım ve yetiştirilmesi bu kanuna göre kurulmuş kurumlarda olduğu kadar kurumun denetim ve gözetiminde bir koruyucu aile tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi kurumca belirlenecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir. Koruyucu ailelerin seçimine, çocukla ilgili sorumluluklarına, kurumla olan ilişkilerine, hizmetin işleyişine ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir" denilmiştir. Bu maddeye istinaden 02.10.1984 yılında ilk Koruyucu Aile Yönetmeliği yürürlüğe girmiş, 1993 yılına kadar bu yönetmelikle koruyucu aile işlemleri yürütölmüştür. 14 Ekim 1993'te günün değışen şartları ve Koruyucu Aile Yönetmeliğinde belirlenen eksiklikler ile ikinci bir Koruyucu Aile Yönetmeliği çıkarılmıştır. SHÇEK, koruyucu aile hizmet modelini teşvik etmek amacı

ile 1992 yılında Koruyucu Aile Projesi yapılmış, bu proje ile SHÇEK'e bağlı kuruluşlarda hizmet gören çocukların aile ortamına kavuşmaları için istekli ve gönüllü koruyucu ailelerin yanına yerleştirmek istemişlerdir (Şenocak, 2006, s. 195).

1996-2000 yılları arasını kapsayan VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda çocuğun bakımı ve yetiştirilmesinde ideal ortamın aile olduğu ilkesiyle aileyi desteklemeye yönelik çalışmaların yapılması, aileyi koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetinin geliştirilmesine ve uygulamalarda daha fazla yer verilmesi kabul edilmiştir <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf> (15.11.2019).

Günümüzde 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile SHÇEK'in kapanması ile birlikte AÇSHB'nin ÇHGM bünyesinde koruyucu aile hizmetleri yürütülmeye başlanmıştır. 14.12.2012 tarih ve 28497 sayılı KAY ile birlikte Türkiye'de sadece süreli koruyucu aile hizmet modeli bulunurken bu yönetmelikle birlikte akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli, geçici koruyucu aile modeli ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli olarak dört biçimde uygulanmaya devam etmiştir (Yıldırım & Hız, 2018, s. 106-107).

AÇSHB'nin temel amacı, çocuğun bakımı ve koruması için ilk olarak kendi ailesi içinde yerine getirmek bu gerçekleşmediği takdirde diğer hizmet modelleri geliştirmektir. Diğer bakım modelleri arasında koruyucu aile bakımı olup koruyucu aile hizmet modelinin çocuk için uygun olmadığı durumlarda kurum bakımı önerilmektedir (Ünal, 2015, s. 891).

Koruyucu aile tanıtımı için birçok medya kuruluşları haber yapmaktadır, bu haberlerden bir tanesi şu şekildedir: *“Koruyucu aile” kavramı son yıllarda giderek daha fazla duyuluyor. Çeşitli sebeplerden ötürü evlatlık verilemeyen çocuklar, koruyucu aileler sayesinde özlemini çektikleri sıcak bir yuvaya kavuşuyor. Düzenlenen kampanyalar sayesinde koruyucu aile çalışması son yıllarda büyük ivme kazandı. Öyle ki her geçen gün daha fazla insan koruyucu aile olmak için başvuru yapıyor. Bu sayede yetiştirme yurdunda yaşayan binlerce çocuk sıcak bir yuvaya kavuştu”* <https://www.trthaber.com/haber/yasam/binlerce-cocugun-sicak-yuvasi-koruyucu-aile-414962.html> (15.11.2019).

Görüldüğü gibi son dönemlerde çocuğun aile yanında desteklenmesi amacı ile birçok faaliyet yürütülmekte, ailesi yanına döndürülemeyecek çocuklar için koruyucu aile hizmet modelinin tanıtılması için AÇSHB medya kuruluşları üzerinden tanıtımlar yapmakta, tanıtım broşürleri basmakta, yıllık faaliyet raporlarında koruyucu ailenin desteklenmesi üzerine bildirimler yayınlamaktadır. Koruyucu aile hizmet modelinin geliştirilmesi amacıyla Aile Sosyal Destek Eğitim Programı adı altında çalışan meslek elemanları ziyaret ettikleri evde “Koruyucu aile olmak ister misiniz” sorusu sorulmakta ve ailelere koruyucu aile hizmeti hakkında bilgiler verilmektedir. Yapılan ziyaretlerde koruyucu aile sorusuna birçok aile koruyucu aile hizmet modelini bilmedikleri ve koruyucu aile olmak istemediklerini beyan etmişlerdir. Yapılan çalışmalar ve çıkarılan yönetmelikler sonucu koruyucu aile sayılarında artış olduğu gözlenirse de Avrupa ülkelerine göre koruyucu aile sayısında geride kaldığımız söylenebilir. Yıllara göre koruyucu aile sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4: (Yıllara göre koruyucu aile istatistikleri)

Yıl	Devlet Korumasında olan	Koruyucu aile sayısı	Koruyucu ailede olan çocuk sayısı	Oran %
2011	14 320	1 190	1 282	8.21
2012	16 436	1.350	1 492	8.32
2013	12 681	2 776	3 351	20.9
2014	12 171	3 283	4 008	24.77
2015	12 337	3 797	4 615	27.22
2016	18 323	4 115	5 004	21.45
2017	14 189	4 654	5 642	28.45
2018	14 214	5 289	6 468	31.27

Tablo araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup istatistikler AÇSHB'nin resmi internet sitesinden alınmıştır: **Kaynak:** (www.ailevecalisma.gov.tr: 23.12.2019).

Tablo incelendiğinde 2012 yılı ve öncesinde koruyucu aile ve koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocuk sayısı oldukça düşük olduğu ancak 2012 yılında yayınlanan KAY sonrası koruyucu aile sayılarında ciddi artış olduğu, 2018 yılı verilerine göre bakım tedbirli çocukların %31.27'si koruyucu aile hizmetinden faydalandırıldığı gözlenmiştir. Koruyucu aile uygulamasının batı ülkelerinde %70-90 arasında olduğu düşünüldüğünde Avrupa'nın çok gerisinde olduğumuz yadsınamaz bir gerçektir.

2019 yılında kuruluştaki kalan çocukların verileri yayınlanmadığı için güncel oranlar tespit edilememiştir. Ancak koruyucu aile sayıları ve koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılan çocukların verileri günlük olarak sisteme girildiğinden güncel koruyucu aile ve koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocukları sayıları aşağıdaki tabloda koruyucu ailenin en fazla olduğu 5 il ve en az olduğu beş il gösterilmiştir.

Tablo 5: (Yıl içerisinde (01.01.2019-23.12.2019) illere göre koruyucu aile istatistikleri)

Sıra No	İl Adı	Mevcut Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı	Toplantı Sayısı	Koruyucu Aile Başvuru Sayısı	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilen Çocuk Sayısı
1	İstanbul	614	675	132	400	176	188
2	Ankara	376	430	76	103	78	88
3	İzmir	363	407	22	77	47	54
4	Kayseri	244	273	111	124	63	71
5	Kocaeli	201	246	16	35	29	32
77	Kilis	4	6	0	0	1	1
78	Ardahan	3	5	4	0	1	1
79	Bayburt	3	4	0	1	0	0
80	Tunceli	2	3	6	1	2	3
81	Kars	2	5	17	0	0	0

Kaynak: (www.ailevecalisma.gov.tr: 23.12.2019).

Tablo incelendiğinde Türkiye’de en fazla koruyucu aile sıralamasında Kocaeli’nin 201 koruyucu aile sayısı ile 5. sırada olduğu görülmektedir. Kocaeli Gebze Sosyal Hizmet Merkezi sınırları içerisinde (Gebze, Çayırova, Dilovası) 37 koruyucu aile ikamet etmektedir.

2.4.2.Koruyucu Aile Uygulamasının Güçsüz ve Güçlü Yanları

2.4.2.1.Koruyucu Ailenin Güçsüz Yönleri

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun öz ailesi çocuğun bakım ve sorumluluklarını karşılayabilecek sosyal refaha ulaştıklarında çocuğu tekrardan alabilmeleri nedeniyle koruyucu aile olmak isteyenler çocukla geçici bir ilişki kurmak istememekte ve koruyucu aile olmaya yanaşmamaktadırlar. Tezel ve ark (2018), “Ailelerin Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Etmenler ile Koruyucu Aile Olmanın Anlam ve Önemi” adlı çalışmasında; araştırmaya katılan ailelerden bazıları çocukların ileride birgün öz ailesi yanına dönebileceği düşüncesini kabul etmek istemedikleri tespit edilmiştir (Tezel ve ark., 2018).

Koruyucu aile sisteminde uyum problemleri sonucu koruyucu ailelerin sık sık değişmesi okul başarılarının düşmesine neden olmakta, yeni ortamlara uyum sağlamada zorluk çekmektedir (Elmacı, 2010, s. 955). Uzun süreli koruyucu aile hizmet modeli planlanmasına rağmen bu tür yanlış eşleştirmelerden dolayı %35 oranında koruyucu ailelerin sonlandırıldığı görülmektedir (Üstüner ve ark., 2005, s. 136-137). Bu nedenle çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilirken çocuğun yaşı, cinsiyeti, kişilik özellikleri ve koruyucu ailenin kişisel özellikleri örtüşen, koruyucu ailenin çocuğun gelişimini destekleyen, çocuğun öz anne-babasıyla olan ilişkilerini ve iletişimlerini geliştirebilecek aileler arasında seçilmesi gerekmektedir (Arnaz, 1983, s. 118-119). Koruyucu aile eğitimlerinin yetersiz oluşu ve sosyal hizmetlerde çalışan personelin eksikliği nedeniyle çocukların buna benzer problemler yaşanmaktadır (Ünal, 2015, s. 895). Sorunların giderilebilmesi için koruyucu aile hizmet modeli çalışmalarını yürüten sosyal çalışmacıların koruyucu aile hakkında iyi bir eğitim almaları ve bu eğitim sonucunda faaliyetleri yürütmesi gerekir.

Türkiye’de özellikle çocuğu olmayan aileler koruyucu aile hizmet modelini evlatlığın bir aşaması olarak görmektedir, çocuğun kendi yanında sürekli kalacağını düşünmekte bu da çocukla biyolojik aile arasında yeniden bütünleştirmeyi zorlaştırmaktadır (Elmacı, 2010, s. 955).

2.4.2.2.Koruyucu Ailenin Güçlü Yönleri

Kurum bakımının zararları tespit edildikten sonra geliştirilen koruyucu aile hizmet modeli sayesinde kurum bakımında kalan çocukların %75 olan ölüm oranı hızla düşmeye başladığı tespit edilmiştir (Yörükoğlu, 2007, s. 193/13).

İnsan hayatının ilk yılları yani bebeklik dönemi insanın gelişimi açısından çok önem arz etmektedir. Korunması gereken bir çocuk aile yanına yerleştirildiğinde bu bebeklik döneminde yaşadığı ilişki ve deneyimleri kişiliğini ve gelecek hayatını etkilemekte ve psiko-sosyal gelişimini olumlu olarak etkilemektedir (Özbesler, 2009, s. 87). Çocuğun aile yanında kalması durumunda herhangi bir problemle karşılaştığı zaman, aile tarafından yapılan erken müdahalelerle çocukların sorunları çözüme kavuşmaktadır (Yolcuoğlu, 2010a, s. 55).

Kurum bakımında kalan çocukların büyük ve kalabalık odalardan koruyucu aile yanında kendine ait şahsi odada yaşamaya başlamakta ve bireysel alanı oluşmaya başlamaktadır. Koruyucu aile hizmet modelinin çocuğun psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik gelişimlerini olumlu etkilediği, toplumsal hayata kolay adapte olabildiği, çocuklarda aidiyet duygusu geliştiği, evde koruyucu anne-baba tarafından verilen küçük sorumluluklarla hem sorumluluk almayı hem de özgüveni geliştirerek kişisel ve problem çözme becerilerinin geliştiği birçok araştırma da tespit edilmiştir (İzci ve ark., 2018, s. 228).

Koruyucu aileler ve çocuklarla yaptığım görüşmeler de; çocukların ayrı bir odası, yatağı, kendisine özel bir alanı olması sebebiyle çok mutlu oldukları, çocukların aidiyet duygusu gelişmiş ve çocuklar “*Bu benim yatağım, bu benim oyuncağım, bu benim odam*” gibi cümleler kurdukları gözlenmiştir. Çocukların kendi odalarını topladıkları, ailesine yardımcı oldukları, kimilerinin fatura ödemesi gibi yaşlarına göre küçük küçük sorumluluklar verilerek hem sorumluluk almaya başladıkları hem de koruyucu aile ile güvenli bir bağlanma gerçekleştirdikleri görülmektedir. Koruyucu anne-babanın sık sık değişmemesi, koruyucu ailenin uzun süreli olması, koruyucu aile ile çocuğa bakım veren ile çocuk arasında sağlıklı ve güvene dayalı bir iletişim içerisinde olmalarına ve çocuğun ruh sağlığını olumlu etkilemektedir (Yazıcı, 2014, s. 264). Koruyucu ailenin en güçlü yanı aile ortamından koparılan çocuğun tekrardan sıcak bir aile ortamına yerleşmesidir (Şenocak, 2006, s. 200). Koruyucu çocuklardan birinin şu ifadesi “*abi beni geri yurda götürmeyeceksin değil mi, burada çok*

mutluyum, ben yurda geri gitmek istemiyorum.” koruyucu ailenin ne kadar önemli ve gerekli olduğunun altını çizmektedir.

Koruyucu aileler açısından değerlendirildiğinde, çocuk sahibi olamayan aileler koruyucu aile hizmeti modeli ile anne-baba olma mutluluğunu yaşamakta ve psikolojik olarak rahatlamaktadır (Tezel ve ark., 2018, s. 28-29). Tabi bu durum zaman zaman olumsuz durumlara da sebep olabilmektedir. Biyolojik çocuğu olmayan aileler koruyucu aile olduktan sonra çocukla aşırı bir ilişki kurmakta çocukların bir gün öz ailesi yanına döndürülebileceği fikrini kabul etmekte zorlanmaktadırlar. Bu durum aşılması zor bir durum olmadığı, koruyucu aile izlemelerinde ve koruyucu aile eğitimlerinde koruyucu aile yanına verilen çocuğun birgün öz ailenin yanına döndürülebileceği ifade edilerek konu çözüme kavuşturulabilir.

Koruyucu aileler için yapılan yardım sayesinde haneye gelir getirmekte ayrıca çocuğa bakan kişinin sigortası yatırılarak emekli olabilmesi sağlanmaktadır (Şenocak, 2006, s. 201).

Zastrow (2013); çocukların kültürel toplum içerisinde sosyalleşebilmelerinde ailenin rolünün büyük olduğunu ifade etmektedir. (Zastrow, 2013, s. 260). Yapılan çalışmalarda da çocuklar için koruyucu aile bakımının kurum bakımından daha faydalı olduğu kendine güven, sosyalleşme, psikolojik durum ve davranış sorunları açısından öz ailesi yanında kalan çocuklar ile koruyucu aile yanında kalan çocuklar karşılaştırıldığında aralarında hiçbir fark olmadığı ortaya çıkmıştır (Yıldırım & Hız, 2018, s. 110).

Koruyucu aile hizmet modelinin çocuğun biyolojik ailesi tarafından yararları ise şu şekilde açıklanabilmektedir: Biyolojik anne-baba çocuğun bakım ve sorumluluklarını o anki koşullara göre yerine getiremediği durumlarda çocuğun kurum bakımı yerine koruyucu aile yanına verilmesi durumunda çocuk hem sıcak aile ortamından uzaklaşmamakta hem de öz aile düzenli olarak görüşülerek biyolojik aileyle çocuk arasında etkileşim devam ettirilmektedir (Şenocak, 2006, s. 200). Bakım ve koruma altında kalan çocukların öz aileleri ile görüştiklerinde umutsuzluk düzeyleri azalmaktadır. Aynı şekilde koruyucu aile hizmet modelinin de hem çocukları öz aile ile görüştürülmesini sağlaması hem de kendisini dinleyen ve rahatça kendisini ifade edebildiği birisinin varlığı umutsuzluk düzeylerini azaltmaktadır (Tümkiye, 2005) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256383> (12.12.2019). Aynı

şekilde Şimşek ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada; çocuğun aile bireyleri ile görüştürüldüğünde ve sürekli iletişim halinde olduklarında psikolojik durumunu olumu etkilemektedir (Şimşek ve ark., 2008, s. 243).

Koruyucu aile hizmet modeli kurum bakımına göre daha az maliyetli olmasına rağmen çocuklara yönelik sağlanan hizmetlerin daha kaliteli olması da güçlü yanı olarak söylenebilir (Erdal, 2014, s. 179). Günümüz koşullarında kuruluş bakımında kalan bir çocuğun devlet aylık maliyeti 4000-6000 TL olduğu, koruyucu aile yanında kalan bir çocuğun ise devlete aylık maliyeti 2000-3000 TL arasında değişmektedir. Maliyetleri göz önüne aldığımızda koruyucu aile hizmetinin devletin kaynaklarını ekonomik olarak kullanmak manasını da gelmektedir.

2.4.3.Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Yasal Dayanakları

20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletlerce kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS), Türkiye’de de 2 Ekim 1995 yılında kabul etmiştir. ÇHDS’nin 20. maddesinde geçici veya sürekli olarak aile ve çevresinde kalması zararlı olan çocuklar hakkında devletten özel koruma ve yardım görmesi gerektiği, bu durumdaki çocukların bakımı için ülkelerin kendi kanunları bazında bakım sağlayacaklar bu bakımlar sağlanırken bakıcı aile yanına verme (Koruyucu Aile), evlat edindirilmesi uygun olan çocukların evlat edindirilmesi ya da uygun kurum bakım modellerini içerir ifadeleri yer almaktadır <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/bm-cocuk-haklari-sozlesmesi> (01.10.2019). ÇHDS, uluslararası bir sözleşme olması nedeni ile sözleşme de yer alan maddeler kanun hükmünde olup uygulamalarda geçerli olduğu ve koruyucu aile hizmet modelinin de yasal dayanaklarından birini oluşturmuştur.

1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 23. maddesinde koruyucu ailenin tanımı yapılmış, koruyucu aile hizmetinin devletin denetimi altında yapılması gerektiği belirtilmiştir: *“Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar kurumun denetim ve gözetiminde bir ‘Koruyucu Aile’ tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi Kurumca tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir. Koruyucu ailelerin seçimine, çocukla ilgili sorumluluklarına, Kurumla olan ilişkilerine, hizmetin işleyişine ve aileye*

bu hizmeti karşılığı ödenecek ücrete ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir.”
<https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/sosyal-hizmetler-kanunu-2828-sayili>
(02.10.2019).

2005 yılında kabul edilen ÇKK'nin 5. maddesinin Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler başlığı altında çocuklar hakkında danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma tedbir kararlarının alınabileceğini belirtmiştir. Bakım tedbiri alınan çocukların resmi veya özel bakım yurduna ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması gerektiği belirtilmiştir <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/cocuk-koruma-kanunu-5395-sayili> (15.10.2019).

TMK'nin 347. maddesinde koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocukların hangi yetkili makamlar tarafından yapılacağı ve koruyucu ailelerin çocukların bakımını sağlaması adına ücret verilmesi gerektiği açıklanmıştır: *“Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hakim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir. Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hakim aynı önlemleri alabilir. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır.”* denilmektedir <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/turk-medeni-kanunu-4721-sayili> (15.10.2019). 347. madde de KOİÇ'lerin Çocuk Hakimleri tarafından başka bir aile yanına yerleştirebilir ibaresi bulunmasına rağmen Türkiye'de hakimin çocuğu başka aile yanına yerleştirdiği pek görülmemiştir. Yerleştirme işlemleri AÇSHB'nin İl Müdürlükleri tarafından koruyucu aile olacak bireylerle Koruyucu Aile Sözleşmesi imzalanarak çocuğun yerleştirme işlemleri yapılmaktadır.

Koruyucu aile hizmet modeli yasal dayanaklarından biri de 2011 yılında kabul edilen 633 sayılı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname de AÇSHB'nin ve ÇHGM'nin görevleri 2. ve 8. madde de belirtilmiştir. Bu görevler:

Madde 2: *“Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda*

ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.”

Madde 8: “Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması ve sağlıklı gelişimi için gerekli önleyici ve telafi edici mekanizmaları oluşturmak ve uygulamaya koymak. Geçici ya da sürekli olarak aile ortamından mahrum kalan veya yüksek yararı ailesinin yanında bulunmamayı gerektiren çocuklara, özel bakım ve koruma hizmeti sunmak. Evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetlerini koordine etmek.”

<https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/aile-ve-sosyal-politikalar-bakanliginin-teskilat-ve-gorevleri-hakkinda-kanun-hukmunde-kararname-633-sayili> (14.10.2019).

14.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren KAY ile birlikte koruyucu aile hizmet modeli usul ve esasları bir yönetmelik altında birleştirmiş; koruyucu aile olma şartları, koruyucu aile olma süreçleri, koruyucu aile hizmet sürecinde yapılması gereken iş ve işlemler, yerleştirmenin hangi yetkililer tarafından yapılacağı, ödenmesi gereken ücretlerin tespiti ile alakalı tüm işlemler yönetmelik çerçevesinde yürütülmektedir <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-1..pdf> (12.10.2019).

Koruyucu aile uygulamalarında herhangi bir aksaklık yaşanmaması adına 28.10.2015 tarih ve 158618 sayılı Genelge yayınlanmış, koruyucu aile uygulaması ile ilgili işlemler hakkında yapılması gerekenler ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/genelgeler/2015-6-sayili-koruyucu-aile-hizmetine-iliskin-islemleri.pdf> (07.11.2019). 28.10.2015 tarih ve 158620 sayılı Genelge de ise koruyucu aile ve çocuğa yönelik ödemeler hakkında usul ve esaslar belirtilmiştir

<https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/genelgeler/2015-7-sayili-koruyucu-aile-odeme-islemleri.pdf> (07.11.2019).

2.4.4.Koruyucu Aile Uygulamasının Türleri

Önceki süreçlerde AÇSHB'nin görevleri, koruyucu aileye bakış açısını, koruyucu aile istatistikleri, koruyucu ailenin yasal dayanaklarını inceledik. Şimdi ise koruyucu aile hizmet modelinin türleri ve genel işleyişi ele alınacaktır.

Türkiye’de özellikle son zamanlarda aile odaklı hizmet modellerine önem vermiş, aile odaklı hizmet modellerinin uluslararası arası boyuta taşınması için 2012 yılında KAY yayınlamıştır. KAY’da 4 farklı koruyucu aile modeli tanımlanmıştır:

1. Akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli,
2. Geçici koruyucu aile modeli,
3. Süreli koruyucu aile modeli,
4. Uzmanlaşmış koruyucu aile modelidir.

2.4.4.1.Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli

KAY'ın 4. maddesinde; akraba veya yakın çevre koruyucu aile hizmet modeli; “veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana-baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım” olarak tanımlanmıştır. Çocuğun yerleştirilmesi yapılırken KAY'ın 8. maddesinin 6. bendinde “Öncelikle akrabalara ya da belli bir süredir devam eden ana-baba-çocuk ilişkisinin kurulduğu yakın çevre ailelerden uygun olanlara koruyucu aile olmaları yönünde teklifte bulunulur. Bu kişilerin koruyucu aile olmak istemesi durumunda, yapılacak sosyal inceleme sonucuna göre komisyon tarafından uygun görülmesi halinde yaş ve eğitim şartı aranmaz, denilmekte ve bu tür koruyucu aileler sıraya alınmaz ve çocuklar en kısa sürede koruyucu aile yanına yerleştirilir.

Hizmet modelinin temel amacı çocuğun kendi öz ailesinin yakınları tarafından bakılmasını sağlayarak çocuğun kendi yaşam çevresinden kopmasının önüne geçmektir. Ancak dünya koşulları, ekonomik yetersizlikler, toplum kavramının yok olması, bireyselliğin ön plana çıkması, yardımseverlik, paylaşma, yardımlaşma vb. duyguların azalması, bencillik, yalnızlık duygularının artması, ailelerin sorumluluk almaktan kaçınmaları aile içi ilişkileri de olumsuz etkilemiş ve akrabalar yok olmaya başlamıştır. Akrabalıkların yok olması ile birlikte korunması gereken çocuklar yakın akraba tarafından bakılmak istenmemektedir (Yörükoğlu, 2007, s. 46). Akraba ve yakın çevre koruyucu aile modelinde dikkat edilmesi gereken, her zaman olduğu gibi ilk başta çocuk ile koruyucu aile arasındaki uyumdur. Çocuk ile yakın akraba veya çevre arasında bir uyum yoksa çocuk yine ihmal ve istismara maruz kalabilmektedir.

2.4.4.2.Geçici Koruyucu Aile Modeli

KAY'ın 4. maddesi E bendinde, acil korunması gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış kuruluş bakımına yerleştirilmemiş, kendisi için planlanan hizmet

modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılmamış çocuklar için temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün veya en fazla bir ay arasında değişen bakımı ifade etmektedir. Bu hizmet modelindeki temel amaç çocuğun hiç yurt ortamına girmeden belirli süre içerisinde koruyucu aile yanına yerleştirmek o süreç içerisinde biyolojik aileyi destekleyerek çocuğun öz ailesi yanına döndürülmesini sağlamaktır. Aile yanına yerleştirilecek çocukları birbirlerine zarar vermemeleri için korunma altına alınma nedenleri yaş ve cinsiyetleri açısından özel bir değerlendirme yapılır.

Geçici koruyucu aile yanına aynı anda 0-3 yaş grubu için en fazla iki çocuk, 4 yaş ve üzeri çocuklar için aralarında en fazla üç yaş farkı olmak üzere en çok üç çocuk aynı anda yerleştirilebilir. Kardeş çocuklar için bu kriterler göz önünde bulundurulmaz (KAY Md. 14/8). Suça sürüklenen çocuklar en fazla iki çocuk yerleştirilir, mağdur çocuklar ile suça sürüklenen çocuklar aynı anda aynı geçici koruyucu aile yanına yerleştirilemez, özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklar diğer çocuklarla aynı koruyucu aile yanına yerleştirilmemeleri gerekmektedir (KAY Md. 14/9-10-11).

İl veya ilçe müdürlüğü tarafından geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilmesine karar verilen çocuklar doktor raporu alındıktan sonra günün her saatinde yerleştirilebilir. Komisyon kararı yirmi dört saat içinde alınır. Mesai saatleri dışında yapılacak yerleştirmeler, il veya ilçe müdürlüğünce görevlendirilen sosyal çalışma görevlisi (SÇG) tarafından yerine getirilir (KAY Mad.14/13).

2.4.4.3.Sürelî Koruyucu Aile Modeli

KAY'ın 4. maddesi R bendinde öz ailesi yanına kısa sürede döndürülmesi imkanı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım olarak tanımlanır.

2.4.4.4.Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli

KAY'ın 4. maddesi Ş bendinde, özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana-baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım olarak tanımlanmaktadır. Bu hizmet uzmanlaşmış koruyucu aile modelinde koruyucu aile, çocukla birebir

ilgilenerak onunla güven dolu, rehberlik edici iletişimi sayesinde çocuğun ihmal/istismar nedeniyle yaşadığı olumsuzlukları azaltabilir (Ünal, 2015, s. 892). Uzmanlaşmış koruyucu aile modelinden yararlandırılacak çocukların tek olarak yerleştirilmesi esastır. Ancak çocuğun yararına uygun şartların oluşması halinde en fazla iki çocuk yerleştirilebilir (KAY md. 14/14).

2.4.5.Koruyucu Aile Olma Süreci ve Uygulaması

Koruyucu aile hizmeti KAY'ın 5. maddesinde; koruyucu aile hizmeti bakanlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde genel müdürlüğün koordinasyonunda il veya ilçe müdürlüklerinde oluşturulan komisyonlarla bu hizmet kapsamında görevlendirilen SÇG tarafından yürütülür denilmektedir.

Bu bölümde koruyucu aile olma süreci, koruyucu aileni işleyiş ve usulleri hakkında bilgiler KAY, 2015/06, 2015/07 sayılı Genelgeler kapsamında işlenmiş ve yönetmelikte geçen maddelerin yorumlanması ve değerlendirilmesi, hem kendi gözlemlerim hem de literatür taramasından faydalanmıştır.

2.4.5.1.Müracaat

Koruyucu aile olmak isteyen kişilerin KAY'ın 8. maddesi 3. bendinde “yerleşim yerlerindeki il veya ilçe müdürlüklerine başvurabilirler” denilmektedir. Ancak yapılan son çalışmalarla “koruyucu.ailevecalisma.gov.tr” internet adresi ve “E-Devlet” üzerinden başvurulabilmektedir <https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/basvuru-yeri> (12.13.2019).

Koruyucu aile olmak isteyenlerin KAY'ın 8. maddesi 1. bendinde Türk vatandaşı olması, Türkiye’de sürekli olarak ikamet etmesi, 25-65 yaş aralığında olmasını ve düzenli bir gelirinin olması gerektiği şartlarını taşıması gerektiği belirtilmiştir. Aranan şartlarda düzenli bir gelire sahip olması denilmiş ancak Türkiye’nin her yerinde yaşam koşullarının aynı olmaması nedeniyle 2015/06 sayılı Genelgenin A.6. maddesinde gelir düzeyi hesaplanırken ikamet edilen ilin yaşam standartlarına göre değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Genel şartlar olarak açıklanan bu şartlar çocuğun durumuna, yaşına, kültürüne, koruyucu ailenin durumuna göre bu şartla değişmekte olduğu ifade edilmiştir. KAY'ın 8. maddesi 2. bendinde uzmanlaşmış koruyucu aile ve geçici koruyucu aile olmak isteyen ailelerin ebeveynlerde en az birinin lisans eğitimini almış olması gerektiğini veya eşlerden biri

en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana-baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış olmak gerekir şartı aranmaktadır. Çocuğun yaşadığı çevreden ve akrabalarından kopmaması için çocuğun bakım ve sorumluluklarını karşılayacak yakın akraba bulunduğu takdirde koruyucu aile için yaş ve eğitim şartı aranmaz (KAY, md. 8-6). Diğer koruyucu aile modellerinde ise çocukla koruyucu aile arasında 18 yaştan az bir farkın olmayacağı belirtilmektedir (KAY, md. 8-5). Çocuğun anne babası çocuğun koruyucu ailesi olamaz (KAY, md. 8-8). Türkiye’de en çok merak edilen konulardan bir tanesi de evli olmayan kişilerin koruyucu aile olup olamayacakları sorulmaktadır. KAY’da aranan şartlarda evli olması ibaresi bulunmadığından evli olmayanlar da koruyucu aile olabilmekte ancak koruyucu aile değerlendirilmesi yapılırken bireyin yakın çevresi ile ilişkisinin kuvvetli olmasına dikkat edilir (Soylu ve ark., s. 12).

Bu şartları sağlayan aileler koruyucu aile uygun aileler olmakta sağlayamayanlar ise başvuru yapamamaktadır. Başvurmaya uygun adaylar koruyucu aile hizmet birimi ile ilk görüşmelerini yapar. Yapılan ilk görüşme de; aile üyeleri arasındaki ilişki, ailenin yapısı, çocuklara olan yaklaşım tarzının değerlendirilmesi, koruyucu aile hizmetine bakış açısı değerlendirilmelidir. Başvuru esnasında “Neden koruyucu aile” sorusu üzerinde yoğunlaşarak ailenin koruyucu aile olmasındaki asıl amacı öğrenilmeye çalışılmalıdır (Tezel ve ark., 2018, s. 20-21). İlk görüşme de dikkat edilmesi gereken husulardan birisi de 2015/06 Genelgesi Ğ.2. C maddesi gereğince koruyucu aile hizmet modelinin evlat edinmenin basamağı olarak görülmemesinin anlatılması gerekmektedir. Bu durum anlatılmadığı takdirde çocuğu olmayan aileler çocuğu öz evladı gibi sahiplenmekte çocuğun öz annesi babası ile görüştürülmesinde problemler yaşatmaktadır. Bu görüşmede başvurmaya gelen ebeveynleri koruyucu aile hizmet modelinin usul ve esasları hakkında bilgi verilir, ilk görüşme yapıldıktan sonra ilk görüşme formu doldurulur ve gerekli evrakları tamamlanması için bir aylık süre tanınır (KAY, md. 8-9.).

İstenen Belgeler;

- T.C. Kimlik Numarası beyanı ile birlikte açıklamalı nüfus kayıt örneğı,
- Bir adet vesikalık fotoğraf,
- Öğrenim durumunu gösterir belgenin onaylı örneğı,
- İş, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgenin onaylı örneğı,

- Çocuğun yüksek yararı ilkesine hareketle koruyucu aile olacak ailede yaşayan bireylerde mahkemeden “Resmi Kurumlara verilmek üzere” ibaresinin olmasına dikkat edilerek 26.9.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53’üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile millete ve devlete karşı suçlar, topluma karşı suçlar, kişilere karşı suçlar ile uluslararası suçlardan ve çocuklara yönelik işlenen istismar suçlarından mahkûm olmadığına dair adli sicil belgesini ibraz etmeleri gerekmektedir. Koruyucu ailelerin ibraz ettikleri adli sicil kayıtlarında silinmiş olsa bir ceza hükmü bulunduğu takdirde bu durumun ifade edilmesi gerekmektedir.
- Varsa koruyucu aile birinci kademe, koruyucu aile ikinci kademe veya temel aile eğitimi belgesi veya belgelerinin onaylı örneği,
- Koruyucu aile olacak kişiler varsa aileyle birlikte yaşayan kişilerin, çocuğun bakımını, psiko-sosyal gelişimini ve eğitimini etkileyecek veya çocuğa zarar verecek düzeyde fiziksel engeli, ruhsal rahatsızlığı ve bulaşıcı hastalığının olmadığını gösteren devlet ya da üniversite hastanelerinin ilgili bölümlerinden alınan doktor raporu gerekli görülmesi halinde kişinin devam eden hastalığına veya bağımlılığına ilişkin ayrıntılı rapor,
- Her iki ebeveynden de aynı şekilde evraklar istenir,
- Sosyal inceleme sürecinde sosyal çalışmacı tarafından gerektiği takdirde yeni belgeler isteyebilir,
- Hizmet süreci başladığı andan itibaren her iki yılda bir ve koruyucu aileye katılan her birey için adli sicil kaydı ve sağlık kurul raporu istenir.

Koruyucu aile olma başvuru esnasında istenen evraklar il müdürlüğüne teslim edildikten sonra aile koruyucu aile hizmet modeli için uygun görülsün ya da görülmesin aileye hiçbir şekilde teslim edilmez. Koruyucu aile başvurusunun yoğun olduğu illerde bir sıralama oluşturulur ve 2015/06 Genelgenin A-9. maddesinde belirtilen usullere göre “Koruyucu Aileler Kayıt Defterine” kaydedilir, sıralamaya uygun şekilde yerleştirilmeler yapılır (KAY, md.8/9-14). İstenen tüm belgeler aileyi daha iyi tanımaya ve değerlendirmeye yönelik olduğu, aile için çocuk değil çocuk için uygun aile bulunmasına yardımcı olmasıdır.

Bir ay içerisinde evraklarını tamamlayamayan aileler komisyona makul bir sebep bildirdiği takdirde ek 1 ay daha süre verilir, verilen ek süre içerisinde de evraklar tamamlanmadığı takdirde dosya işleminden kaldırılır ve ileride tekrardan başvuruda bulunulması halinde dosya tekrar açılır (2015/06 Genelgesi Md. A8). Yapılan değerlendirme ve evrak incelemesi sonucunda başvurusu kabul edilmeyen aileye yazılı olarak bildirimde bulunulur (KAY, Md. 8/15). Aileye karar tebliğ edildiği tarihten itibaren ailenin 15 gün içerisinde AÇSHB İl Müdürlüğüne yazılı olarak itiraz edebilir, Mahalli Mülki Amiri tarafından belirlenecek yeni komisyonla koruyucu aile olma statüsü tekrar değerlendirilir ve bir ay içerisinde karar alınarak alınan karar aileye yazılı olarak tebliğ edilir (KAY, Md. 13/2). Başvurusu onaylanan aile hakkında ise inceleme ve değerlendirme süreci başlatılır.

2.4.5.2.Sosyal İnceleme ve Komisyonunda Değerlendirme Süreci

Başvurusu kabul edilen aileler hakkında genel bir inceleme ve değerlendirme yapılır, yapılan inceleme ve değerlendirmede; ailenin evlilik ve sosyal ilişkileri, aile bireylerinin kişilik özellikleri, yapılan çevre araştırması sonucu ailenin toplum tarafından kabul görülüp görülmediği, ebeveynlik bilinci ve çocuklara yaklaşım tarzı, ekonomik koşulları, ikamet edilen evin fiziki koşulları, sabıka kaydı gibi geniş çapta bir inceleme yapılır (KAY, Md.9/1). Koruyucu aile adayları değerlendirilirken koruyucu anne babanın çocuğun yaş dönemine uygun davranış gösterebilme becerisi ve çocukla arasında bir ebeveyn çocuk ilişkisi kurup kuramayacağı da değerlendirilir (KAY, md. 8/7). Çocukla ebeveyne ne kadar ilişkileri iyi olursa hem çocuk hem ebeveyn kedisinin farkına varır, daha iyi benliğe ulaşmaya çalışırlar, mizah duyguları gelişir, karşılıklı duygularını birbirlerine aktarabilirler ve birbirlerine karşı sevgiyle yaklaşırırlar (Hogg & Blau, 2016, s. 85). Sosyal inceleme sürecinde olumlu kanaat oluşturulabilmesi için üç hafta ile bir ay aralıklarla en az beş görüşme yapıldıktan sonra sosyal inceleme raporunun hazırlanması gerekmektedir (2015/06 Genelgesi md. A/21). Ancak yine AÇSHB'nin iş yükünün fazlalığı ve personel eksikliği istenen sayıda inceleme yapılamamakta SİR ikinci ya da üçüncü görüşmeden sonra yazılmaktadır. Valilik onayı ile il ve ilçe müdürlüklerinde oluşturulan çocukların uygun koruyucu aileler ile eşleştirilmesi, koruyucu aile hizmetinin amaçları ve esasları kapsamında komisyon toplanır. Koruyucu Aile Biriminde vakadan sorumlu SÇG SİR'i komisyona sunar, koruyucu aile hakkında komisyonunda değerlendirme yapılır (KAY, md. 7/1; 2015/06 Genelgesi md. A/7). Yapılan değerlendirme

sonucunda: Komisyonda vaka dosyası içeriğinin mevzuata uygunluğunun değerlendirilmesi ve eksiklikler bulunması halinde süre tanınır tüm belge ve bilgilerin tamamlanması ardından konunun yeni bir toplantıda oluşturulur. Yapılan yeni komisyon sonucunda aile hakkında koruyucu aile olabilir kararı çıktığı anda komisyon, ailenin KAY'da belirtilen koruyucu aile hizmet modellerinden hangisine uygun bakım vereceğinin belirlenmesi kararını da belirtmesi gerekir (2015/06 Genelgesi md. A/22). Komisyon kararı alındıktan sonra Komisyon Toplantısı Tutanağı kayıt altına alınır. Vakayla alakalı komisyon kararı vakanın dosyasına eklenir. Koruyucu aile adayına koruyucu aile statüsü verilmesi, yanına çocuk yerleştirilmesi işleminden bağımsız olduğundan koruyucu aile statüsü verilerek sıraya alınan kişiler/aileler için çocuk ile eşleşme/yerleştirme işleminin ikinci bir komisyon kararı alınarak yapılır ve Koruyucu Aile Belgesi düzenlenir (2015/06 Genelgesi md. B/3-4).

2.4.5.3.Çocuğun Aile ile Eşleştirilmesi ve Yerleştirilmesi

Kurum bakımına alınan çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilecek olması durumunda öz aileye bilgi verilir ancak ailenin rızası aranmaz (Genelge md. C.14). Ailenin rızası aranmaz denilmekte fakat öz aile işbirliği içerisinde bu karar alınmadığı takdirde ileriki dönemlerde koruyucu aile ile öz aile arasında problemler yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle öz ailenin koruyucu aile hizmet modeli hakkında detaylı olarak bilgilendirilmesi ve tüm süreçlerin anlatılması gerekmektedir (Özbesler, 2009, s. 89).

Hangi bakım türü olursa olsun çocuk hakkında herhangi bir bakım modeli kararlaştırılacaksa çocuk algılama ve yorumlama becerisi gelişmişse çocuğun görüşüne önem verilmelidir. Ancak birçok uygulamada paternalist bir yaklaşımla çocuk kendini koruyamaz ve kendisi için en uygun bakım modelini yetişkinler belirleyebilir düşüncesi ile çocukların düşüncesine önem verilmemektedir (Karataş, 2007, s. 15). Eğer çocuk koruyucu aile hizmetinden faydalanmak istemediği halde koruyucu aile hizmetinden faydalandırılırsa aile içi uyum problemler olmaktadır. Çocuk koruyucu aileyi istemediği için koruyucu aileyi benimsememekte agresif tutum ve davranışlar sergilemekte hatta yuvaya gitmek için her türlü çabayı göstermekte daha fazla sabredemeyen aile çocuğu en sonunda yuvaya geri teslim etmek için il müdürlüğüne başvurmaktadır.

Koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuğun akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli hizmetinden faydalandırılabilir durumda ise çocuklar hangi yuvada kalıyorsa bulunduğu ilin içerisindeki yakın akrabaları tarafından koruyucu aile hizmetinden faydandırılır (Genelge md. C.16).

Yapılan mesleki çalışmalar, değerlendirmeler sonucu komisyonca koruyucu aileyle hizmetten yararlandırılacak çocuk eşleştirilir. Tabi bu eşleştirme yapılmadan önce dikkat edilmesi gereken birçok husus bulunmaktadır. Dikkat edilecek bu hususlar çocuğun iyilik hali, yüksek yararı ve “Aile için çocuk değil, çocuk için aile” ilkesinden hareketle dikkat edilmesi gereken hususlardır. Bunları maddeler halinde açıklamak daha uygun olacaktır:

- Koruyucu aile hizmet modelinin başarıya ulaşabilmesi için yapılması gereken önemli konu doğru bir eşleştirmedir. Her çocuk için koruyucu aile modelinin uygun olmadığı bu nedenle ergenlik çağında olan çocuklar suça sürüklenen çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilmesi uygun bulunmamaktadır (Doğan, 2013, s. 150). Bu nedenle koruyucu aile yanına yerleştirecek çocuğun mesleki çalışmalarını yürüten SÇG eşleştirme yapılmadan önce çocuğu birçok defa ziyaret etmesi ve tanınması gerekmektedir (KAY, md. 14).
- Aile seçimi ve çocuk eşleştirmesi yapılırken çocuk ile aile arasındaki yaş farkına dikkat edilmelidir. Çünkü çocuk ile aile arasında yaş farkının fazla olması durumunda çocuk ile koruyucu aile arasında kuşak çatışması yaşanmakta koruyucu aile ebeveynlik rolünden çok ailede dede ve nene görevi rolündeymiş gözükmektedir (Özbesler, 2009, s. 90).
- Koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuk eğitim öğretim hayatına devam ediyorsa okul dönemi içerisinde yerleştirilmesinin yapılmaması, çocuk eğer okul için koruyucu aile yanına yerleştirilmek istemiyorsa çocuğun okuduğu okulun yakınında ikamet den bir ailenin tercih edilmesi (KAY, md. 14).
- Koruyucu ailenin öz çocukları varsa ailedeki çocuk sayısı ve çocukların kişisel özellikleri de göz alınması gerekmektedir (KAY, md. 14). Yapılan inceleme sırasında ailenin çocuk yetiştirme konusunda istekli olup olmadığı, çocuklara yaklaşım tarzının hoş görülmesi, olaylar karşısında sabırlı olması gerektiği, kararlı ve tutarlı davranışlara sahip olduğu gözlenmeli eğer bu şekilde bir kişiliğe sahip değilse çocuk yerleştirildikten sonra çocuk ile

koruyucu aile arasında çatışmanın yaşanması kaçınılmazdır
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/801361> (25.11.2019).

- Çocuk ile aile eşleştirildiğinde koruyucu aile hakkında çocuğa bilgi verilmesi ama verilecek bu bilgilerde hem çocuğu hem aileyi beklentiye girmemesinin sağlanması (KAY, md. 14). Bu durumun sağlanmadığı durumlarda daha önceden çocuk sahibi olmak isteyen aile çocuk aile yanına yerleştirildikten sonra çocuğa hiç olmadığı kadar ilgilenmekte, oyuncaklar alınmakta, çocuğa karşı aşırı bir sevgi gösterme çabasına girebilmekte ve çocuğun kendilerine karşı böyle bir sevgi ve saygı göstermesini bekleyebilmektedir. Ancak böyle durumlara hiç alışık olmayan çocuk ne yapacağını bilememekte ve bocalamaktadır. Belli bir süre sonra ailenin çocuktan bekledikleri ilgiyi ve sevgiyi göremedikleri zaman çocuğa karşı ilgi ve sevgileri azalmakta çocukta bu sefer aileden aynı sevgi ve ilgiyi beklemeye başlamaktadır. Bu kısır döngü içerisinde devam eden süreç mesleki süreç ile müdahale edilemediği takdirde çocuk yuvaya geri dönme noktasına gelmektedir (Özbesler, 2009, s. 89).
- Hem çocuğun hem ailenin bir sağlık kontrolünden geçirilmesi, koruyucu aile olan çocuğun hepatit taşıyıcısı olduğu takdirde ailenin aşısının yapılması, aile antikör üretene kadar çocuğun aile yanına yerleştirilmenin yapılmaması ya da çocuğun başka bir aile ile eşleştirilmenin yapılması (KAY, md. 14).
- Çocuğun aynı yuvada bulunan kardeşleri varsa eğer kardeşlerine de koruyucu aile hizmetinin anlatılması ve bundan sonraki süreçte neler yaşanabileceğinin bilgisinin verilmesi gerekir (KAY, md. 14).
- Komisyonca eşleştirilen koruyucu aileye çocuğun dosyası hakkında kesinlikle bilgi verilmemelidir (KAY, md. 14). Gizlilik ilkesi bağlamında çocuğun öz ailesi hakkında ve çocuğun neden koruma altına alındığı hakkındaki bilgileri çok detaya girmeden anlatılması gerekir. Çünkü aile bilmediği takdirde çocuk öz ile görüşürüldüğünde koruyucu aile öz aileye karşı olumsuz bir tavır sergileyebilmekte ve aklındaki soruları ya öz aileden ya da çocuktan öğrenmeye çalışmaktadır. Koruyucu aile, öz aile hakkında bilgi edinmek için zaman zaman çocuğu yargılayıcı şekilde sorulara maruz bırakabilmektedir. Ancak çocuğun genel bilgileri, fiziksel ve kişisel özellikleri, psiko-sosyal durumu ve davranış hakkındaki bilgileri koruyucu aileye detaylı şekilde anlatılmalıdır. Çünkü koruyucu aile çocuk hakkında

genel bilgileri vs. özellikleri bildiği takdirde çocuğa nasıl yaklaşabileceklerini, nasıl iletişim kurabileceklerini bilirler. Bu da çocuk ile aile arasında güvenli bir ilişki kurmasına ve çocuğun aile ile olan uyum problemini kolayca aşmasını sağlar.

- Koruyucu Aile Sözleşmesi imzalanıncaya kadar SÇG tarafından aile ve çocuğun görüşürülebileceği uygun bir ortam hazırlanır, çocukla ailenin birlikte zaman geçirmesi, birbirlerini tanımaları ve alışmaları sağlanır. Daha sonraki süreçlerde çocuk önce saatlik, daha sonra günlük, haftalık ve iki haftalık sürelerle koruyucu aile yanına izinli verilip koruyucu aile ile çocuk arasındaki uyum gözlenmelidir. Ancak çocukla aile arasında iki aydan fazla bir süre geçmesine rağmen uyum süreci aşılamamışsa çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmemesi gerekir (KAY, md. 14). Ancak Üstüner ve arkadaşlarının (2005) yılında yaptığı bir araştırmada koruyucu ailelerin %29.7'si yerleştirme yapılmadan önce çocukla sadece bir kez görüştiklerini, %70.3'ü ise çocukla iki kez görüştiklerini ifade etmişlerdir. Buna rağmen yapılan koruyucu aile yerleştirme nedenleri ile çocuk ve aile arasında yaşanan problemlerde çocuk örselenmekte, çocuk kendisini çaresiz olarak hissetmekte hatta çocuk geri yuvaya dönmek zorunda kalabilmektedir (Üstüner ve ark., 2005, s. 135).
- Çocuk aile yanına yerleştirmeden önce çocuk ile aile arasında iyi bir gözlem yapılmalı, çocuk ile aile arasındaki kişisel uyumun önemine dikkat edilerek raporlaştırılması gerekmektedir. Uyum sürecinde SÇG'nin sağlıklı bir kanaat oluşturması için çocuğun görüşüne önem verdiği gibi ziyaretler sonucunda ailenin de görüşüne önem vermesi gerekmektedir. Koruyucu aile olacak bireyler çocuğun yerleştiği ilk haftalar bir uyum problemi yaşayacaklarını bilmeli ona göre sabır göstermesi gerektiği ve nasıl davranılması gerektiği anlatılmalıdır <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/birlikte-yasamda-siz-neler-bekliyor> (25.12.2019). Çocuğun bireylere hitap şekli noktasında ailenin çocuğa baskı yapmaması gerektiği de ifade edilmelidir (Soylu ve ark., s. 19).
- Aile ve çocuğunda olumlu kanaat bildirmesinden sonra SÇG SİR'de olumlu kanaat oluşturduğu takdirde koruyucu aileyle Koruyucu Aile Sözleşmesi imzalanır ve Mahalli Mülki Amiri tarafından onaylanır. Çocuk sağlık kartı

ile birlikte koruyucu aile yanına yerleştirilir, aile ile teslim tutanağı tanzim edilir ve birlikte imza altına alınır. Çocuk aile yanına yerleştirildikten sonra koruyucu aile yerleştirme formu en geç 10 gün içerisinde Genel Müdürlüğe gönderilir (KAY, md. 14/3-4-5). Aileye; Genel Müdürlük tarafından tertip edilen ve il müdürlüklerince düzenlenen, üzerinde çocuğun da ismi bulunan fotoğraflı Koruyucu Aile Kimlik Kartı verilir (KAY, md. 14/15). Düzenlenen kimlik kartları il müdürlüklerince Yönetim Bilgi Sistemine (YBS) kaydedilir ve kayıtları ayrı bir defterde bulunur.

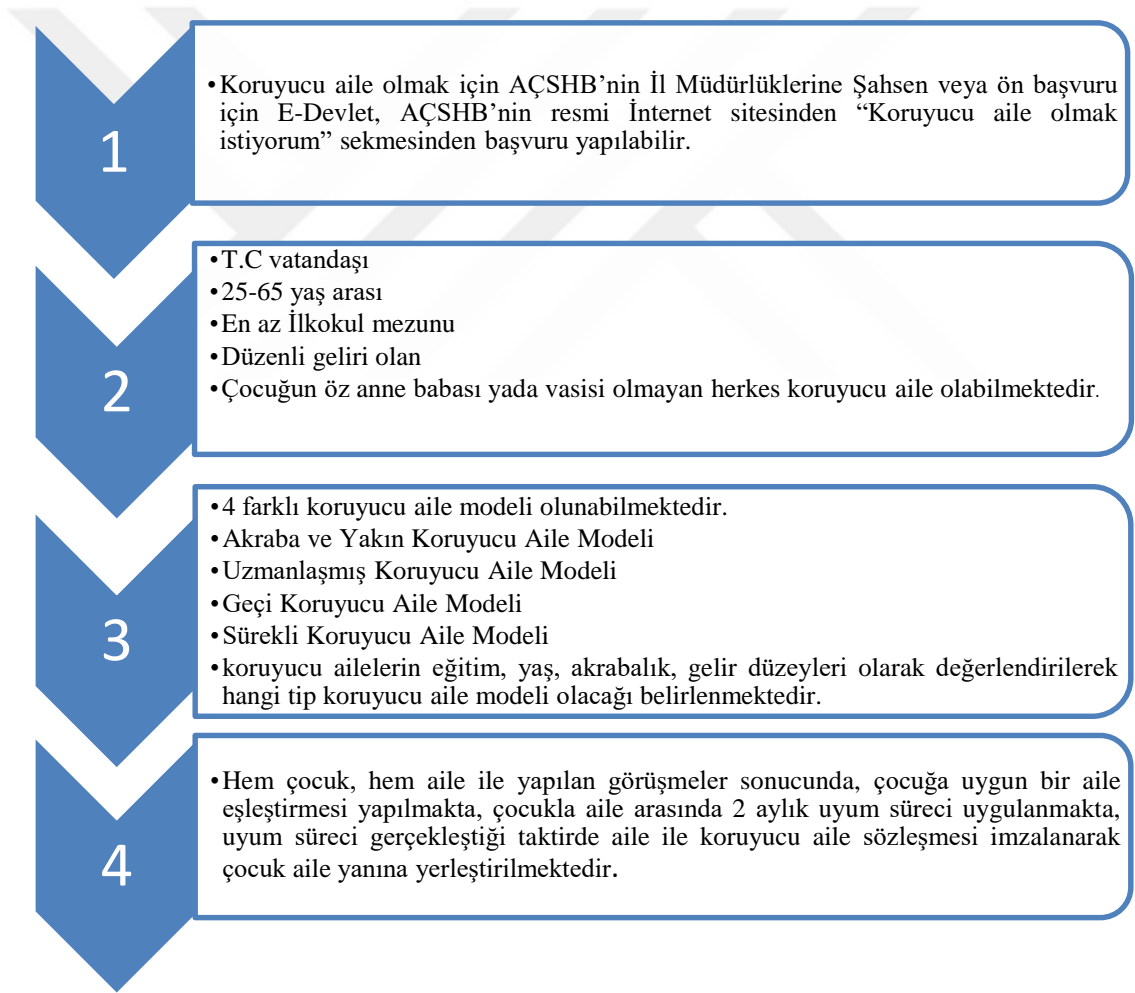
- Korunma altına alınmadan önceki yaşantıları ya da mevcut durumları açısından özel zorlukları veya ihtiyaçları olan çocuklar, Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi uygulamasına başlanıncaya kadar mesleki çalışma alanları veya meslek eğitimleri nedeniyle çocuğun özel bakımını sağlayacak düzeyde bilgi ve deneyim sahibi olan koruyucu aileler yanına yerleştirilebilir (KAY, md.10).
- Koruyucu ailenin temel ilkesi olan çocukla birebir ilişki kurulması ve çocuğun bakım ve sorumluluklarının en iyi şekilde sağlanabilmesi için bir aile yanına en fazla üç çocuk yerleştirilebilir. Ancak çocukların kardeş olması durumunda bu sayı sınırlandırılması göz önüne alınmayabilir. Ancak kardeşler aynı aile yanına yerleştirilemediyse kardeşlerin birbirlerini görebilecek şekilde birbirlerine yakın ailelere yerleştirilmesi gerekmektedir.
- Koruyucu aile yanına birden fazla çocuk yerleştirilmesi durumunda her çocuk için ayrı dosya oluşturulması ve yönetmelik kapsamında belli süreler içerisinde yenilenmesi gereken evraklar yenilenerek çocuğun dosyasına eklenmesi gerekmektedir.
- Çocuğun koruyucu aile yanına verilmesi durumunda çocuğa verilen hizmetin koruyucu aile olarak değiştirildiği bilgisi mahkemeye bildirilmelidir.

Koruyucu aile hizmetinden faydalandırılacak çocuğun ilk başta öz ailesinin bulunduğu ilde koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştik. Ancak farklı bir ilde ikamet eden çocuğun yakın akrabaları olduğu takdirde çocuğun akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli hizmetinden faydalandırılabilir. Ayrıca çocuğa uygun koruyucu aile bulunamadığı takdirde yine farklı bir ilde ikamet eden öz aile ile çocuğun görüşmesine engel olmayacak şekilde farklı ilde çocuğa uygun bir koruyucu aile yanına yerleştirilebilir. Koruyucu aile ile çocuğun yerleştirilmesi şu şekilde

olmaktadır: SÇG çocuğun il dışında bulunan koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekliliklerini, çocuğun il dışında yerleşmesi durumunda bu süreçten nasıl etkileneceği detaylı olarak SİR’de belirtir ve ilgili belgelerin de eklendiği “İl Dışındaki Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilebilecek Çocuklara İlişkin Bilgiler başlıklı CH-FR-59” no.lu formunu eksiksiz olarak doldurur. Diğer ildeki il müdürlüğünün de aile hakkında SİR talep ettikten sonra her iki il müdürlüğü de çocuğun il dışındaki aile yanına yerleştirilmesi çocuğun yüksek yararına olur kanaatine ulaşırlarsa Genel Müdürlüğünün görüşü ile çocuk aile yanına yerleştirilebilir (Genelge 2015/06 md. Ç).

Yukarıda anlatılan koruyucu aile olma süreçleri şekil 1’de özetlenmiştir.

Şekil 1: (Koruyucu aile olma süreçleri)

2.4.5.4.Koruyucu Aile Eğitimleri

İl müdürlükleri tarafından koruyucu aile üyelerine çocukları gerek koruma için gerek çocuk yerleştirildikten sonra yaşanabilecek durumlar için bilgi ve eğitimler verilmesi gerekmektedir (Yıldırımalp & Hız, 2018, s. 111).

Amerika’da koruyucu aile olmak isteyenler “Koruyucu Aile Sertifika” programına katılması ve bu sertifikayı alabilmesi için başarılı olması gerekmektedir. Başarılı olmayan aileler koruyucu aile olma şartlarının tamamını yerine getirmiş olsalar bile koruyucu aile olamamaktadır (Yazıcı, 2014, s. 253). Türkiye’de koruyucu aile eğitimleri KAY ile birlikte bazı tip koruyucu aile modelleri için zorunlu hale getirilmiş ve KAY’ın 10. maddesi 1. bendinde “ Koruyucu aile olmak isteyenler koruyucu aile olma şartları taşıyan adaylara ve mevcut koruyucu ailelerin eğitimlerine ilişkin konuların içeriği ve eğitimin uygulanmasına dair hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir” demekte ve bu eğitimleri alan aileler koruyucu aile olabilmektedir (KAY md. 10/1). Bu eğitimlerle birlikte aileler koruyucu aile olduktan sonraki süreçte yaşanabilecek herhangi muhtemel bir durumla ilgili bilgiler verilir. Yapılan eğitimlerin temel amacı çocuk ve ailenin sağlıklı bir şekilde iletişim kurması, uyum sürecinde yaşanabilecek herhangi bir olumsuz duruma karşı tutum ve davranışları öğretilerek daha önceden yaşadığı travmaya yeni bir travma eklenmesinin önüne geçilmesi, koruyucu aile hizmeti sürecinin olumlu geçmesi ve çocuğun tekrardan yuva ortamına dönmesini engellemeyi amaçlamaktadır (Tezel ve ark. 2018, s. 21).

Koruyucu Aile Birinci/İkinci Kademe Eğitimlerinin il müdürlüğü koordinesinde planlanır ve eğitimin verilmesi için gerekli koşullar sağlanır. Eğitimler Uygulayıcı Eğitim Katılım Belgesi alan SÇG tarafından verilir (Genelge 2015/06, A-2). Koruyucu ailelere verilen eğitimler sayesinde çocuk ile aile arasındaki çıkabilecek uyum problemlerinin aşılmasında önemli rol üstlenecektir. Bu nedenle koruyucu aile eğitimlerinin iyi planlanması gerekmekte ve içeriği şu şekilde olmalıdır:

- Korunmaya ihtiyacı olan ve bakım tedbirli çocukların ruhsal ve bilişsel gelişimleri, ne tür travmalar yaşadıkları, bu yaşadıkları travmaların çocukların yaş ve cinsiyete göre olumsuz etkileri,
- Çocuk aile yanına yerleştirildikten sonra ne tür problemler yaşayabilecekleri, çocukların olası tutum ve davranışları, çocuğun gelişim dönemi özellikleri anlatılarak çocuğun bu süreçlerde yaşayabileceği olası sorunlarına karşı ebeveynlerin çocuklara yaklaşım tarzlarını,
- Yuva ortamının olumsuz etkileri, koruyucu ailenin çocuklar üzerindeki olumlu etkileri, çocuğun sağlıklı gelişimi için ailelerin sorumlulukları içermelidir.
- Farklı gelişim özellikleri (zihinsel engelli, hiperaktivite) olan çocukların tutum ve davranışlarının büyüdükçe daha farklı olduğu belirginleşmeye başlar. Bu

durumda olan çocukların daha fazla desteklenmesi gerektiği ve eğitimlerde bu konulara daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir (Özbesler, 2009, s. 93).

Özel zorlukları ve ihtiyacı olan çocuklar yani suça sürüklenen çocukların Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi başlanıncaya kadar bireylerin çalışma alanları, meslekleri ve çocuk yetiştirmeye yardımcı olacak sertifikalı diğer eğitimleri almış olanlar bu durumdaki çocukların bakım ve sorumluluklarını karşılanması için ailelerin yanına yerleştirilebilir (KAY, md. 10/2-4). Buradaki temel amaç suça sürüklenen çocukların birebir ilgiyle topluma kazandırmaktır.

Sürelili koruyucu aile yerleştirilmelerinde Temel Aile Eğitimi ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini alan kişilere başvurusunu daha sonra da yapmış olsa bile daha önceden başvuru yapmış olan ve eğitim almayan bir kişiye nazaran öncelik tanınır (KAY, md. 10/5). Eğitime katılan ailelere ve başarılı olanlara Koruyucu Aile Eğitimi Katılım Belgesi verilir. Bu belge ve eğitimler diğer il ve ilçelerde de geçerlidir (KAY, md. 10/6).

Akraba ve yakın çevre koruyucu aile modelinde bu eğitimler şart olmamakla birlikte ebeveynlik becerilerinin kazandırılması en az temel anne-baba eğitimlerinin verilmesi durumunda çocukla daha iyi iletişim kurmasında faydalı olacağı düşünülmektedir

https://koruyucu.aile.gov.tr/data/561cf9d9369dc58a0067a3bf/Koruyucuailenedirbro%C5%9Fur_uzun.pdf (12.12.2019).

2.4.5.5.Koruyucu Ailelere Yapılan Ödemeler ve Sağlanan Diğer Hizmetler

Koruyucu ailelere yapılan ödemeler KAY'ın 4,24,25,26 ve 27. maddeleri ile 2015/07 sayılı Genelge ve SHK 23. maddeleri esas alınarak ödeme yapılmaktadır. SHK 23. maddesinde; aileler KOİÇ'lerin bakım ve sorumluluklarını gönüllü karşılayabileceği gibi belli ücret karşılığında da yapılabileceği belirtilmiştir. Koruyucu iki farklı ödeme bulunmaktadır: Bunlardan birincisi "Aylık Bakım" ödemesi ikincisi ise "Geçici Koruyucu Aile" ödemesidir.

2.4.5.5.1.Aylık Bakım Ödemesi

Çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılayan, bakım ve sorumluluklarını üstelenen ailelere ödenen ücrettir. Bu ödemeler yapılırken değişen şartlara göre yapılan ödemede

değişmektedir. Koruyucu ailelere yapılan ödemeler koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun, bakım eğitim ve diğer harcamaları için çocukların yaş gruplarına göre en yüksek devlet memur maaşının ek gösterge dahil olmak üzere belli oranlarda ödeme yapılmakta ve yapılan bu ödemelerde herhangi bir kesinti yapılmamaktadır (KAY, md. 24).

2019 yılında Koruyucu ailelere yapılan ödemeler tablodaki gibi hesaplanarak yapılmaktadır:

Tablo 6: (Koruyucu ailelere yapılan aylık ödemeler)

Koruyucu Aile Aylık Ödeme Miktarları					
Yaş Okul Durumu	Oranlar %	Aylık Bakım Ücreti	Gösterge	Aylık Harçlık	Aylık Bakım+Harçlık Ortalama
0-3 Yaş	50	710,99	-		
4-5 Yaş	75	1066,48	-		
1-4 ve sınıflar ve 5-8 sınıflar (6-14 Yaş (İlköğretim)	80	1137,58	600	83,08	1220,65
			900	124,61	1262,19
15-18 Yaş (Lise ve Dengi)	85	1208,68	1200	166,15	1374,83
19+Yaş (Yüksek Öğrenim)	90	1279,78	2000	276,92	1556,69

Kaynak: (www.korev.org.tr:25.12.2019).

2019 yılının Temmuz-Aralık ayları için katsayı 0,138459'dur.

Koruyucu ailelere ödenen ücret (10270) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda elde edilen rakamın sırasıyla %50'si, %75'i, %80'i, %85'i ve %90'ı alınarak belirlenmektedir. Harçlıklar ise kuruluş bakımındaki çocuklar için yapılan hesaplama ile belirlenmektedir. Memur maaş katsayısı sırasıyla okulöncesi 0-3 yaş 600, ilköğretim 1-4 ve 5-8. sınıfı 900, lise ve dengi okul için 1200 ve yükseköğrenime devam edenler için 2000 gösterge rakamı ile çarpılarak bulunan miktar kadar ödeme yapılmaktadır.

Çocukların eğitim düzeyine göre kurs ücretleri değişmektedir: İlköğretim/Meslek Edindirme grubu için 2 436 TL, ortaöğretim grubu için 4 551 TL,

üniversiteye hazırlık grupları için ise 7 074 TL olarak belirlenmiştir <https://www.korev.org.tr/p/21/istatistik-bilgileri> (25.12.2019).

Özel zorlukları veya ihtiyaçları olan çocuklar için yapılan ödemeler yaş durumu dikkate alınıp belirtilen miktarın %50 oranında artırılmış şekilde ödenir. Eğitim ve öğretimine devam etmeyen herhangi bir özel ihtiyacı olmayan çocuklar içinse yaş grubuna göre belirtilen oranın %50'si ödenir. Aile yanına birden fazla çocuk yerleştirilmesi durumunda (kardeşler hariç) ikinci çocuk için yaş grubuna göre belirtilen ödemenin %80'ni, üçüncü çocukta ise %60 oranında ödeme yapılır (KAY, md. 24). Bu ödemeler her ayın 24'üne kadar sisteme girilmesi gerekmekte, 24'ünden sonra yerleştirilen çocuklar için YBS'den "Koruyucu Aile Aylık Ek Ödemeler" sekmesinden ek ödenek talebinde bulunulur ve koruyucu ailenin ödemesi başlatılır (Genelge 2015/07). Bu ödemeler her ayın yedisinde peşin olarak yapılmakta koruyucu aile hizmeti sonlandırıldığı takdirde çocuğun hizmetten faydalandığı gün kadar ödeme yapılır ve fazla yapılan ödeme aileden geri alınır (KAY, md.24). Ayrıca çocuğun bakımını sağlayan koruyucu aileden sosyal güvencesi olmayan eşlerden birisinin asgari ücret tutarı üzerinden sosyal güvenlik kapsamında isteğe bağlı sigorta yapılmakta ve 2019 yılı sigorta ödemesi 818.69 TL olduğu görülmektedir <https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-aylik-odeme-miktarlari> (25.12.2019).

Yapılan bu ödemeler koruyucu aile olmak isteyen aileleri teşvik etmekte aynı zamanda yapılan düzenlemelerle yapılan ödemeler çocuğun yararına kullanılması sağlanmaktadır.

2.4.5.5.2.Geçici Koruyucu Aile Ödemesi

Geçici koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların bakımlarının gerçekleştirilmesi amacıyla ailelerin hizmetine karşılık yapılan aylık ödemeyi ifade etmektedir (KAY, md. 4). Ödemeler çocuğun aile yanında kaldığı gün kadar her ayın sonunda yapılmaktadır. Aileye yapılacak ödemeler hesaplanırken aylık bakım ödemesi hesaplandığı gibi hesaplanmakta tek farkı ödemeler hizmet sağlandıktan sonra yapılmaktadır. Bir ay içerisinde 5 çocuktan fazla yerleştirildiği takdirde ödenecek tutara ek en yüksek devlet memuru aylığının %30'u eklenerek ödeme yapılır. Ayrıca çocuk yaş grubuna göre çocuğun masraflarını karşılanması için (bez, mama, giyim) peşin ödeme yapılmaktadır (KAY, md. 25).

2.4.5.5.3.Eğitim, Kurs, Servis, Harçlık ve Diğer Giderler İçin Yapılan demeler

KAY'ın 26. maddesinde okula devam eden ya da edemeyen çocukların kuruluş bakımında kalan çocuklara verilen tutarlar üzerinde harçlık verileceğini, harçlığın çocuğa verilmesi için koruyucu aileye ödenir. Bu konuda ailelerin bilgilendirilmesi ve çocukların harçlıklarının tam verilmesi gerektiği aileye bildirilmelidir. Tam gün okula giden çocuğun öğle yemeğini evde yiyememesi durumunda verilen harçlık 2 katına çıkarılır ödenir.

Ailelere ve çocuklara yönelik yapılan diğer demeler KAY'ın 26, 27. maddesi ve 2015/07 sayılı Genelgede Şu Şekilde sıralanmıŐtır:

- Servisle okullarına gitmek zorunda olan çocukların okul servis ücretleri ile engelli çocukların servis ücretleri ve 4-5 yaş grubu kreş ağı veya anaokulu çocuklarının servis ücretleri servis bulunmaması halinde ulaŐım giderleri karşılığı otobüs bilet ücreti ödenir.
- Başka illere öğrenim amacıyla gitmesi gereken çocukların ulaŐım giderleri, bir günlük konaklama bedeli, çocuğun okula kaydı ve kalacağı yere yerleŐtirilmesiyle ilgili olarak yardımcı olmak üzere giden koruyucu anne ve babanın da ulaŐım ve bir günlük konaklama giderleri 10.2.1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 8'inci maddesine göre memur veya hizmetli olmayanlar için ödenecek tutarı geçmeyecek Şekilde denir.
- Koruyucu aile yanında bakılıp okula giden çocuklara her yıl bir defaya mahsus olmak üzere eylül ayında okul masraflarının karşılanması amacıyla 24'nc maddeye göre yapılacak demeler üç kat olarak uygulanır. Ayrıca koruyucu aile yanındaki bütün çocuklara yıllık giyim masraflarının karşılanması için Őubat ve ağustos ayları ödemeleri iki kat tutarında yapılır.
- Aylık bakım ücreti almayan koruyucu ailelere de talepleri halinde yanlarındaki çocukların giyim ve eğitim masrafları karşılığı olarak beŐinci fıkra hükümlerine göre ödeme yapılır (KAY, md.26).
- Koruyucu ailede bakılan çocukların sağlık harcamaları için kuruluş bakımındaki çocuklarda olduğu gibi 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır (KAY, md. 27).

- Nisan ve ekim aylarında çocukların yıllık giyim masrafları karşılığı olarak yönetmeliğin 24. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen bakım ücreti iki kat tutarında yapılır.
- Koruyucu aile yanında kalan çocuk, il dışında eğitim sebebiyle kalmakta ise korunma kararları ve eğitimleri süresince veya öz ailesi yanına izinli gitmesi durumunda ödemelerin tamamı aileye yapılır.
- Koruyucu aile hizmetinden faydalanan çocuğun burs kazanması durumunda burs çocuğa verilmesi için aileye ödenir (Genelge 2015/07).
- Koruyucu aile yanındaki çocukların öğrenim amacıyla yurt dışına çıkması durumunda düzenlenecek pasaportların 2008/2 Harçlar Kanunu İç Genelgesinde açıklanan hükümler kapsamında harçsız olarak düzenlenmesi yönünde işlemlerin takip edilmesi, öğrenime devam ettiği okulun katılımıyla gerçekleştirilecek program/proje kapsamında okul yetkilileri ve diğer öğrencilerle birlikte yurt dışına çıkacak çocuğun yol giderlerinin ilgili bütçe tertibinden talep edilmesi şeklinde düzenlenmiştir (Genelge 2015/07).

2.4.6.Koruyucu Ailelerin Görev ve Yükümlülükleri

Koruyucu ailenin birçok görev ve sorumlulukları bulunsa da bu görev ve sorumluluklar üç ana başlık altında toplanabilir:

- 1) Bakım işlevi; herhangi bir sebeple ailesinde ve çevresinden uzaklaşan veya uzaklaştırılan çocuğun iyi bir gelişim gösterebilmesi için gereken şartları hazırlar.
- 2) Koruma İşlevi; çocuğun daha fazla travma yaşamasının engellenmesini sağlamak ve örselenmesini engellemek,
- 3) Tedavi İşlevi; çocuğun ruhen ve bedenen sağlıklı gelişimi için gerekli çalışmaları yapmak (Ünal, 2015, s. 883).

Koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri KAY'ın 15. maddesinde belirtilmiş bu yükümlülükler Koruyucu Aile Sözleşmesinde de belirtilmiştir:

- Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun, sağlıklı gelişimi için gerekli koşulların sağlamak ve uygulamak, bakanlığının belirlediği aralıklarla muayenesini yaptırmak eğer gerekli duyulduğu durumlarda tedavisini sağlamak. Koruyucu ailelere bu yükümlülükler verilse de çocuğun ameliyat

veya Rehberlik ve Araştırma Merkezinden (RAM) yararlanması, sağlık kurulu raporu çıkarması gibi durumlarda öz ailenin izni olmadan işlem yapılamamaktadır. Bu tür durumlarda koruyucu ailenin il müdürlüğüyle iletişim halinde olması iş ve işlemleri daha kolay yürütülmesini sağlamaktadır. Her ne kadar öz aile ilgili olsa da hastanelerdeki yoğunluk sebebiyle çocuk aynı gün tedavi olamamakta tedavisi 3-4 ay sonrasına kalabilmektedir.

- Çocuğun eğitim ve öğretimi için her türlü çabayı sağlamak meslek edinmesi için gerekli çalışmaları yürütmek eğitim dışında hiçbir surette çalıştırmamak ailelere yönelik beklentiler arasındadır. Çocukların MERNİS kaydı olmaması nedeniyle zaman zaman çocukların okula kayıt işlemlerinde problemler yaşanmakta, zaman zaman okula giden çocuk hakkında gerekmediği halde Eğitim Tedbir Kararı alınarak okul kaydının yapılması sağlanmaktadır.
- Çocuğun öz ailesi ile görüştürülmesini sağlamak. Koruyucu ailenin en önemli yanlarından birisi de çocuğun öz aile görüşmesini sağlayarak çocuk ile öz ailenin iletişiminin devamı sağlanmaktadır.
- İl müdürlüğünün izni olmadan çocuğun yakın çevresi ve eski çevresi iletişim kurmamak,
- Çocuğun duygu ve düşüncelerine önem vermek, çocukla alakalı herhangi bir karar alınacağı durumlarda çocuğun fikrini almak önemlidir. Eğer önemli verilmediği takdirde çocukla aile arasında güvenli bir ilişki kurulamaz ve çocuk aile de istenilmediği duygusuna kapılabilmektedir.
- Çocuğun hayatını etkileyecek durumlarda (okul, sünnet, ameliyat) sorumlu SÇG ile birlikte karar almak ve çocukla alakalı rutin dışı değişiklikleri sosyal çalışmacı ile paylaşmak.
- Koruyucu aile hizmet modeli planının uygulanmasına ve SÇG yönlendirmelerine açık olmak, yapılacak olan eğitimlere katılım sağlamak.
- Telefon değişikliği bilgisini hemen, adres bilgilerindeki değişikliğinin il içinde ise en acil durumlar dışında değişiklik gerçekleşmeden bulunduğu il veya ilçede ise en az yirmi gün önce, başka bir ile taşınacaksa en az 1 ay öncesinde haber vermek.
- Çocuğun öz ailesinin koşullarının değişmesi ve çocuğun öz ailesi yanına dönüşün sağlanması durumunda çocuğun ayrılışı için her türlü destekte bulunmak (KAY, md. 15).

- Görev ve ya tatil amacı ile yurtdışına çocuk ile gidilecekse öz ailenin izni olmadan çocuğun yurt dışına çıkarılmayacağını göz önünde bulundurup bu durumu iş ve işlemlerin yetiştirme süresi yetecek şekilde il müdürlüğüne bilgi vermesi gerekmektedir <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/sizden-beklenenler> (01.12.2019).

Geçici koruyucu ailenin yukarıda belirtilen dışında görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralanabilir:

- Acil koruma kararı alınan çocuğun kuruluş bakımına almadan koruyucu aile yanına yerleştirilmesini mazeretsiz 3 defadan fazla olmamak koşuluyla günün her saatinde kabul etmek.
- İl veya ilçe dışına çıktığında il müdürlüğüne bilgi vermek.
- Ev koşullarını çocukların geçici süreliğine kalabilecek şekilde dizayn edilmesini sağlamak.
- Geçici statüden ayrılmak isteyen ailenin en az bir ay öncesinden il müdürlüğüne bilgi vermesi gerekmekte eğer yanında çocuk bulunuyorsa il müdürlüğü çocuklar için uygun hizmet modeli belirleyene kadar hizmeti sürdürmeye devam etmek (KAY, md.15/2).

Uzmanlaşmış koruyucu ailenin suça sürüklenmiş veya suç mağduru çocukla ilgili görev ve yükümlülükleri şu şekilde sıralanabilir:

- Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için ilgili birimlerle işbirliği yapmayı kabul etmek.
- Varsa verilen denetim tedbiri hakkında ilgili birimlerle işbirliği yapmak.
- Hazırlanan uygulama planı varsa tedavi planı eğitim tedbiri ile ilgili olarak eğitim planındaki yükümlülükleri yerine getirmek, uygulanmasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde çalışmak (KAY, md. 15/3).

Aileler kendi çocuklarını büyütürken nasıl problemler yaşıyorlarsa koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuklarla da bazı problemler yaşanabilmektedir. Bu problemler çocuktan, aileden veya öz aileden kaynaklanabilmektedir. Koruyucu aile bu tür problemlerin sağlıklı çözüme kavuşturulması için il müdürlüğüne bilgi vermesi gerekmektedir. Bu sayede objektif gözle çözülen problemler çocukla olan iletişimine sağlıklı bir şekilde ilerlemesine, çocuğun sağlıklı gelişimine yararına aynı zamanda

çocukla kaliteli vakit geçirmesine yararı olacaktır <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/kurumla-isbirliginin-onemi-ve-gerekligi> (01.12.2019).

2.4.7. İzleme ve Takip Süreci

Ailelerin yanına çocuk yerleştirildikten sonra bazı konularda ciddi yönlendirilmelere ve eğitimlere ihtiyaç duyabilmektedir. Bu eğitimler ve yönlendirmeler izleme dönemlerinde koruyucu aileye yapılabilmekte ve olası problemler izlemeler sayesinde giderilebilmektedir (Özbesler, 2009, s. 88). Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk yerleştirildikten sonra ilk yıl her ay, daha sonraki yıllarda ise üçer aylık aralıklarla yılda 4 defa izlemesi yapılır. Bu izlemelerin temel amacı çocuğun ihmal ve istismarının önlenmesi, çocuğun bakım ve sorumluluklarının düzenli bir şekilde yapılması, çocuk için yapılan ödemelerin çocuğun yararına kullanılmasının sağlanmasıdır. Yapılan izlemlere sonucu Koruyucu Aile İzleme Raporu düzenlenir ve çocuğun dosyasına eklenir (Tezel ve ark., 2018, s. 22).

Çocuğun koruyucu aileye geldikten sonraki ilk yıl her ay yapılan ziyaretlerde çocuğun şaşkınlık yaşayabileceği, karmaşık duygular içerisinde olabileceği, uyum sürecinin bazen stresli geçebileceği aileye anlatılmalı ve aile ile birlikte meslek elemanın bu süreci birlikte yürütmesi gerekmektedir. Çocuk koruyucu aile yanına yerleştirildiği anda meslek elemanı ile birlikte çocuğun odası ziyaret gezilmeli, dolabı, yatağı, yemek masasında nereye oturacağı, evin tüm bireyler için konulan kuralları, ailenin çocuktan, çocuğunda aile ilgili beklentileri gibi konuların çocukla konuşulması gerekmektedir (Soylu ve ark., s. 22).

Koruyucu ailelerin sürekli denetlenmemesi ve ailelerin yönlendirilmemesi çocuk ve koruyucu aile arasında çatışmalarına neden olabilmekte, çocuk aile tarafından hizmetçi gibi kullanılma ihtimalini ortaya çıkarmak ve çocuğun ihmali söz konusu olabilmektedir <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/801361> (25.11.2019).

Yapılan izlemelerde SÇG'nin aileye sakin ve sabırlı olması gerektiği, çocuğa zaman tanınması, birlikte daha çok vakit geçirmelerinin tavsiye edilmesi, çocuğun pozitif taraflarının görülmeye çalışılması, çocuğun davranışlarının altında yatan sebeplerin aranması, çocuğun önceki hayatının çok sorgulanmaması, çocuğun öz ailesi

hakkında konuşmasını istediği zamanda konuşulması, çocuğa sürekli olumlu mesajlar verilmesi gibi bazı telkinlerde bulunarak uyum sürecinin daha kolay atlatılması ve çatışmaların ortaya çıkmamasını sağlar. Bu durumda çocuk kendini değerli hissetmesine ve özgüvenli olmasını sağlayacaktır (Soylu ve ark., s. 20).

Koruyucu aile izlemelerindeki temel esaslar KAY'ın 16. maddesinde belirtilmiştir: Koruyucu aile izlemelerinde görevli SÇG'nin çocukların takibini daha fazla yapabilmesi, çocuklarla birebir ilgilenbilmesi için 20 dosyadan fazla koruyucu aile izlemesinin yapamayacağını ve müdürlüğün başka herhangi bir biriminde çalıştırılmasının uygun olmayacağı belirtilmektedir (KAY, md. 16). Ancak yönetmelikte belirtilenlerin yapılmasının neredeyse imkansız olduğu gözlenmektedir. Çünkü koruyucu aile izlemelerindeki çocukların takibini yapan SÇG'lerin 20'den fazla dosya almak zorunda kaldıkları, aynı zamanda farklı birimlerde çalıştıkları gözlenmekte bu nedenle her çocuk ile birebir ilgilenememekte ve birçok çocukla yılda bir defadan fazla izleme yapılamamaktadır. Bazen aileler tarafından *“çok uzun zamandır kimse gelmiyordu, yeni yeni siz gelmeye başladınız”* gibi söylemler duyulabilmektedir.

Çocukların izlemesi yapılırken çocuğun öz ailesi yanına döndürülmesi için gerekli mesleki çalışmaları yapılır. İzleme çalışmalarında çocuğu ilgilendiren tüm kurumlarla iletişim halinde olunmalı, kurum ve kuruluşlardan gerekli dönütler alınarak çocuk hakkında genel bilgiye sahip olunmaya çalışılmalı ve yapılan çalışmalarda gizlilik ilkesine riayet edilmesi gerekmektedir (KAY, md.16). Ancak öğretmenlerinin çocuğun koruyucu aile hizmetinden faydalandığı bildiği takdirde öğretmenlerin desteği ile çocuğun sosyal çevreye daha kolay adapte olmasını sağlanabilmektedir (Soylu ve ark., s. 22-23). Çocuğun bakım tedbir kararının değişmesi durumunda mahkemeye bilgi verilmelidir (KAY, md.16).

Çocuğun öz ailesi ile görüştürülmesi sağlanmalı, çocuk ile öz aile il ve ilçe müdürlüklerinde özel şekilde dizayn edilmiş görüşme odalarında görüştürülmesi sağlanır. Koruyucu aileye koruyucu aile hizmeti hakkında olumlu bakış açısı geliştirmesi için gerekli mesleki çalışmaların yapılması gerekmektedir (KAY, md. 16). AÇSHB ve Adalet Bakanlığı arasında yapılan proje ile cezaevinde anneleriyle kalan çocukların SED hizmetinden veya koruyucu aile hizmetinden faydalandırılarak ev ortamında büyümesi için çalışma yapılmaya başlanmıştır. Ancak yapılan çalışmalar

sonucunda cezaevinde kalan anneler koruyucu aile hizmetini bilmedikleri için hiç kimse çocuğu yakın akraba koruyucu aile modeli hizmetinden faydalanmasını istememiştir. Koruyucu aile yanına verilen çocukların da öz ailelerine bu noktada bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Çünkü öz aile koruyucu aile hizmeti hakkında bilgilendirilmediği takdirde öz aile ile koruyucu aile arasında problemler yaşanmaktadır. Bu nedenle öz aileyle çocuk görüşürüldüğünde, koruyucu aileyle öz aile mümkün olduğunca karşılaştırılmamaya çalışılmaktadır. Çocuğun yakın akrabası ile görüşürülmesi gerektiği durumlarda sorumlu SÇG tarafından koordine edilmesi gerekmektedir. Çocuğun kuruluştta bulunan kardeşleri ile görüşürüldükten sonra aynı gün kayıt ve gözlem formu düzenlenir ve çocuğun dosyasına eklenir (KAY, md. 16).

İzleme esnasında çocuğuna aile hakkında bazen masallarda ki gibi bir hayat yaşayacağı gibi düşüncelere kapılmakta ancak hayalleriyle hayatta yaşadıkları bir olmamakla birlikte çocuk hayal kırıklığına uğrayabilmektedir. Burada SÇG devreye girerek çocukla danışmanlık hizmetini yürütmesi ve çocuğa aileyle ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşması, çocuğa danışmanlık ve rehberlik yapması gerekmektedir <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/cocukla-sorunlarin-cozumlenmesinde-saglanan-destekler> (12.12.2019).

2.4.8.Koruyucu Ailelik Sürecinde Uygulanan Diğer İşlemler

AÇSHB İl Müdürlüklerinin tek amacı, çocuğun koruyucu aile yanında bakım ve sorumluluklarının karşılanmasını istemekte ve bu durum hem çocuğun yüksek yararına olmakta hem de maliyeti daha az olmaktadır. Ancak aile ve çocuk arasında yaşanan problemler, kimi zaman çocuktan kimi zaman koruyucu aileden kimi zaman öz aileden kaynaklanan problemler nedeniyle koruyucu aile hizmeti sonlandırılmakta, çocuk ya tekrar yuvaya ya öz aileye ya da başka bir koruyucu aile hizmetinden faydalandırılmaktadır. Çocuğun koruyucu ailenin sürekli değışmesi durumunda çocuğun yaşayabileceği problemleri anlatmıştık. Şimdi ise koruyucu aile hizmet modelinin sonlandırılmasının temel sebeplerini KAY ve Genelge 2015/06'da belirten nedenlere göre inceleyelim:

- Daha önceden belirtilen koruyucu ailenin görev ve sorumluluklarının yerine getirilmemesi,
- Çocukla koruyucu aile arasında uyum problemlerinin aşılammaması,

- Çocuğun koruyucu aile tarafından ihmal ve istismar edilmesi, ev işlerinde kullandırılması. Buradaki ev işlerinde kullanmak evin tüm işlerini çocuğun yapmasını beklemektir.
- Koruyucu ailenin çocuğun öz ailesine karşı olumsuz tutum ve davranışlar da bulunmasına yönelik söylemlerde bulunması,
- Yapılan izlemeler sonucunda koruyucu aile hizmet modelinin çocuğun iyilik halini ve yüksek yararına kanaat getirilmesi,
- Çocuğun öz ailesinin çocuğun bakım ve sorumluluklarını yerine getirebilecek seviye gelmesi. Koruyucu aile hizmet modelinin temel amacı çocuğun bakım ve sorumluluklarını öz aile kriz döneminden çıkana kadar yuva ortamına girmeden bakımının sağlanmasıdır. Koruyucu aile hizmet modelinin bu şekilde sonlandırılması koruyucu aile hizmet modelinin başarılı bir şekilde uygulandığının göstergesidir.
- Koruyucu ailenin hizmet vermektan vazgeçmesi gibi durumlarda koruyucu aile hizmeti sonlandırılır.

Koruyucu aile hizmeti sonlandırılması kanaati oluştuğu takdirde sorumlu SÇG tarafından Ayrılış Uygulama Planı hazırlanır. Bu süreçte çocuğun istenmediği gibi bir düşünceye kapılmamasına dikkat edilir. Çocuğa koruyucu aile hizmet modelinin hangi sebeple sonlandırıldığı anlatılır ve çocuğun yeni bir travma yaşanmasına mahal verilmemelidir. Çocuk ayrılışa hazır olduktan sonra çocuk koruyucu aileden alınır. Koruyucu Aile Sonlandırma Formu düzenlenir ve 10 gün içerisinde Genel Müdürlüğe bilgi verilir (KAY, md.20). Bu ayrılığın tamamen bir ayrılık olmadığı ve çocuk ile koruyucu ailenin istemesi halinde yine görüşebilecekleri çocuğa ifade edilmelidir (Soylu ve ark., s. 30-31).

Koruyucu aileden kaynaklamayan sebeplerden dolayı hizmet sonlandırıldığı takdirde koruyucu aile çocuğu teslim etmek istemeyebilmektedir. Bu durumda aileye yazılı bildirimde bulunulur ve çocuğun 3 gün içerisinde çocuğun il müdürlüğüne teslim edilmesi istenir eğer aile getirmediği takdirde kolluk kuvvetleri ile çocuk aileden alınır ve çocuk için en uygun hizmet modeli planlanır, uygulanır.

Koruyucu aile hizmeti sonlandırılan çocuğun hangi sosyal hizmet modellerin faydalanabileceği KAY'ın 21. maddesinde belirtilmiştir: Çocuğun mümkün olduğunca öz ailesi yanına, eğer mümkün değilse yakın akraba ve yakın çevre

koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılması önceliktir. Bu hizmet modellerinden birinden faydalandırılmayan çocuk ise öncelikle başka bir koruyucu aile yanına yerleştirilmesi o da mümkün değilse çocuk evleri ve yuva hizmetlerinden faydalandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Koruyucu aile statüsünün iptali;

Koruyucu ailenin çocuğu ihmal ve istismar etmesi, çocukta toplum ve ahlak kurallarına aykırı davranışlarda bulunmaya başlaması, aile yanında kalmaya başladıktan sonra doktor raporu ile ruh sağlığının bozulduğunun belirlenmesi, mesleki yönlendirilmelere karşı çıkması ve uymaması, geçici koruyucu ailenin mazeret belirtmeden 3 defadan fazla çocuğun yerleştirilmesini kabul etmemesi durumlarında aile hakkında rapor hazırlanır komisyon tarafından 15 gün içerisinde karar verilir ve koruyucu aile statüsü iptal edilir. Koruyucu aile statüsü iptal edilen aile bir daha çocuk alamaz (KAY, md.22). Hizmet sürecinde çocuğa yönelik suç teşkil eden nedenlerden dolayı koruyucu aile hakkında suç duyurusunda bulunulur (KAY, md.23).

2.4.9.Koruyucu Aileye İslami Bakış Açısı

Ülkemizdeki vatandaşların %90'nı Müslüman olduğu düşünüldüğünde koruyucu aile hizmet modeline dini açıdan bakılmasının bir gereklilik olduğu söylenebilir. Vatandaşlarımızın birçoğu hem İslamiyet'in hem de kültürümüzün bir parçası olarak KOİÇ'lere yardım etmek istemlerine rağmen evde kan bağı olmayan bir bireyin olması durumunu haram-helal dairesinde değerlendirmektedir. Bu konuda çok bilgi sahibi olmamaları nedeniyle koruyucu aile hizmet modeline uzak durmaktadırlar. Bu nedenle İslamiyet'in koruyucu aileye bakış açısını ayetler, hadisler ve İslamiyet'teki örnekler gösterilerek anlatılacaktır.

Evlat edinme tüm toplumlarda olduğu gibi Arap kültüründe de bulunmaktaydı. Genelde erkek çocuklar evlat edinilmesi nedeniyle bu çocuklara vakıa tebenni (evlatlık) olarak ifade edilmiş, bu çocuklar ailenin öz evladı gibi sayılmış ve mirastan pay almışlardır (Çelik, 2016, s. 378). Ancak vahyedilen “*Evlatlıklarınızı da öz çocuklarınız (gibi) kılmamıştır.*” ayetiyle evlatlık haram kılınmıştır. Çocukların öz babalarının isimleri ile çağrılması emredilmiştir. Evlatlık müessesinin haram olarak kılınmasındaki temel sebep, aradaki mahremiyeti ortadan kaldırması, evlatlık olduğu takdirde mirasta hak sahibi olması nedeniyle kendi öz çocuklarının hakkını elinden

almaktaydı. Bu problemlerin yaşanmaması için evlatlık haram kılınmıştır (Çelik, 2016, s. 379). Dinimizde çocuğun anne-baba ile olan nesep bağının koparılması onun duygu dünyasını yıkmak ve onu ruhen öldürmek sayılabileceğinden dolayı doğru bulunmamıştır. Bu yüzden çocuk, Allah'ın emaneti olarak görülmeli, bu emanete hakkıyla riayet için çaba ve gayret gösterilmeli, parasızlık sebebiyle evlat verip çocuk gerçek anne-baba şefkatinden mahrum bırakılmamalıdır <https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/887/koruyucu-aile-kapsaminda-himayeye-alinan-cocuklar-icin-devletin-odedigi-paranin-alinmasinda-dinen-bir-sakinca-var-midir-> (29.12.2019). Çocukların evlatlık alınmadan korunması gerektiği ve himaye edilmesi gerektiği çeşitli ayet ve hadislerde ifade edilmiştir.

İslam dininde ister evlilik dışı olsun ister aile tarafından bakılmayan çocuğun başka bir yere terk edilmiş olsun, her ne sebeple olursa olsun çocuk anne babasız kaldığı anda çocuğun himaye altına alınmadan büyüemeyeceğini korunması gerektiğini, çocuğun terk edilmesi durumunda çocuğu bulan kişinin “*Hiçbir günahkar diğerinin günahını çekmez.*” ayetine istinaden çocuğun zarar görmemesi için çocuğu oradan almasının farz olduğunu, çocuğu bulan kişinin çocuğa bakmak istediği takdirde bakabileceğini bakamadığı takdirde devlete teslim edip devlet tarafından çocuğa bakacak bir aile bulunması gerektiği belirtilmektedir (Çelik, 2016, s. 377). Aile yanına yerleştirilecek çocuğun aile sadece bakımını değil çocuğun tam bir aile ortamında yetiştirilmesini sağlaması gerekmektedir (Özdemir, 2002, s. 4).

Kur'an'da yetimlerin hak ve hukuklarını düzenleyen 23 ayet bulunmaktadır. Bu ayetler genel itibariyle yetimlerin haklarının yenilmemesini, haklarına saygı gösterilmesini, yetimlerin bakım ve sorumluluklarının yerine getirilmesini emretmiştir (Çelik, 2016, s. 375). Bakara Suresinin 220. Ayetinde; “*Dünya ve ahiret hakkında (lehinize olan davranışları düşünün ve ona göre hareket edin). Sana yetimler hakkında soruyorlar. De ki: Onları iyi yetiştirmek (yüz üstü bırakmaktan) daha hayırlıdır. Eğer onlarla birlikte yaşarsanız, (unutmayın ki) onlar sizin kardeşlerinizdir.*” <http://www.kuranikerim.com/mdiyanet/bakara.htm> (28.12.2019). Ayette anlaşıldığı gibi Allah (C.C.), koruyucu aileyi teşvik etmekte, yetimlerin kardeşleri olduğunu, evlerine alıp bakmalarını, eğitimlerinin karşılanmasını ve çocuğa nasıl davranılması gerektiğini ifade etmektedir.

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.S.); yetimlerin bakılması gerektiğini, bakıldığı takdirde cennetle müjdeleneceğini ifade eden birçok hadisi bulunmaktadır. Bu hadislerden bir kaçı şu şekildedir: “*Ben ve kendisine veya başkasına ait yetime bakan görüp gözeten, şu iki parmağım gibi (orta parmağı ile başparmağını yan yana getirdi), cennette yan yana olacağız.*” “*Kim Müslümanlar arasından bir yetim alarak yiyecek ve içeceğine dâhil ederse, affedilmez bir günah (şirk) işlemedikten sonra, Allah onu mutlaka cennete koyacaktır.*” “*Müslümanlar içinde en hayırlı ev, kendisine iyilik yapılan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanlar içinde en kötü ev de, kendisine kötülük yapılan bir yetimin bulunduğu evdir. Ben ve yetime bakan kimse, cennette şu iki parmak gibiyiz.*” gibi hadislerle yetimlerin haklarının korunması gerektiğini, onların bakım ve sorumluluklarını karşılayanlarının cennete gireceğini ifade etmiştir (Ünal, 2015, s. 887). İslam Hukukunda yetim çocuğun nesebini tanınması ve nesebiyle ilişkilerinin kopmaması için ilk başta akrabaları yanında himaye edilmesi gerektiği belirtilmiş hatta akrabaları bu durumdan mesul tutmuştur (Bay, 2014, s. 70-71). Ancak akraba tarafından bakılacak bir aile bulunamadığı takdirde çocuğun bakım ve sorumluluklarının devletin karşılaması gerektiğini belirtmiş, aynı zamanda çocukların bakım ve sorumluluklarının yerine getirilmesinde toplumda destek olmasını teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir (Çelik, 2016, s. 375-376). Hz. Muhammed (S.A.S) topluma teşvik olması amacı ile vefat eden Sahabe Es’ad Bin Zürrare’nin çocuklarını koruyucu aile olarak bakım ve sorumluluklarını karşılamış, büyütmüş ve evlilikleri ile bizzat ilgilenmiştir (Ünal, 2015, s. 887).

Yine Kuran’ı Kerimde; Hz. Musa’nın annesi Firavun’un zulmünden korunması için Hz. Musa’yı nehre bıraktığı, Hz. Asiye’nin Hz. Musa’yı bulduğu ve himaye ettiği, Hz. Musa’nın başka aileler tarafından bakılıp himaye edilmesi koruyucu aileye örnek teşkil etmektedir. Hz. Muhammed (S.A.S)’in dedesi ve amcası tarafından himaye edilmesi, Hz. Hatice’nin amcası tarafından bakılıp büyütülmesi, Peygamber Efendimizin ekonomik sıkıntı çeken amcası Ebu Talib’in oğlu Hz. Ali’yi himaye etmesi koruyucu aileye örnek olarak gösterilebilir (Görgülü, 2014, s. 51).

Koruyucu aile olmak isteyen kişiler genelde şu soruları da sormaktadır: “*Ben çocuğu gönüllü olarak bakmak istiyorum ancak günümüz ekonomik şartları bir çocuğun bakım ve sorumluluklarını karşılamakta yetersiz kalabilmekteyim. Koruyucu aile hizmet modelinde çocukların bakımı içi para ödenmekte ancak bu paranın helal*

olup olmadığını da bilememekteyim bu nedenle de koruyucu aile modelinden uzak durmaktayım.” gibi ifadeler kullanmakta ve koruyucu aile olmak istememektedir. Bu durumla alakalı Diyanet İşleri Başkanlığı resmi internet sitesinde bir açıklama yapmıştır bu açıklamada; alınan paranın çocuğun bakım ve sorumluluklarının karşılanması ve kalan ücretin de çocuk adına saklanması durumunda herhangi bir sakınca bulunmadığı, koruyucu ailenin fakir olması durumunda çocuk için yatırılan paradan bir miktar faydalanması caiz diye fetva vermiştir. Verdiği fetvayı Kuran’ı Kerimde geçen ayetlere dayandırmıştır: “Yetimleri deneyin. Evlenme çağına erdiklerinde, eğer reşid olduklarını görürseniz, mallarını kendilerine verin. Büyüyecekler (ve mallarını geri alacaklar) diye israf ederek ve aceleye getirerek mallarını yemeyin. (Velilerden) kim zengin ise (yetim malından yemeğe) tenezzül etmesin. Kim de fakir ise, aklın ve dinin gereklerine uygun bir biçimde (hizmetinin karşılığı kadar) yesin. Mallarını kendilerine geri verdiğiniz zaman da yanlarında şahit bulundurun. Hesap görücü olarak Allah yeter.” (Nisa, 4/6) buyurulmuştur <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/887/koruyucu-aile-kapsaminda-himayeye-alinan-cocuklar-icin-devletin-odedigi-paranin-alinmasinda-dinen-bir-sakinca-var-midir> (29.12.2019).

Ayet ve hadislerden anlaşılacağı üzere İslam dini çocuğun nesebinin korunması amacıyla evlatlık müessisini kesinlikle yasaklamış ancak yetimlerin korunması gerektiğini ayet ve hadislerle belirtilmiştir.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın amacı ve önemine ve problemine değinilmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları, varsayımları dair bilgiler aktarılmıştır. Araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örneklemeine ilişkin bilgiler aktarılmıştır. Veri toplama teknikleri, verilerin çözümlenmesi aşaması bu bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Her çocuk şefkate, tamamen kendine ait olan birinin sevgisine, anlaşılmaya, güvende içerisinde olmayı, kendi yaşlıları ile oynamayı, yanlışlar yaptığıında onu güzel bir şekilde eğiterek yetişkin birinin tecrübesine dayanarak öğrenmeyi muhtaçtır. Bunları elde edebilmesi için kendisine ait bir odasının ve eşyalarının olması, kendisini rahatlıkla ifade edebilecek, istediğinde arkadaşlarına gidebilecek ya da misafir ağırlayabilecek, her türlü sosyal hayatın gerekliliklerini yerine getirebilecek bir aile ortamına ihtiyacı vardır (Baysal, 2017, s.16). Ancak KOİÇ'lerin yuvada kaldığı ortamlarda bu ihtiyaçlarını giderebilecek bir ortam bulunmamaktadır. Yetiştirme yurdunda kalan çocuklarla yapılan bir araştırmada çocukların genel olarak; kurum bakımında kaldıkları süre içerisinde yavaş yavaş aileleri ile olan ilişkilerinde kopmalar olduğu, toplumsal normlardan uzaklaştıkları, hiç kimseye güven duymamaya başladıkları, yuvadan ayrıldıktan sonra büyük bir boşluğa düştükleri ve ne yapacaklarını bilemedikleri, kurum personellerinin çocuklarla sağlıklı bir ilişki kurmadıkları ve sevgiden yoksun kaldıkları, her türlü maddi imkanın sağlandığı ancak hiçbir sorumluluk almamaları nedeni ile çocukların bir çoğunda kişisel beceri ve sorumluluk duygusunun gelişmediği, sosyalleşmekte ve kendilerini ifade etmede zorluklar yaşadıkları, birebir ilginin olmadığı gibi olumsuzlukların yaşadığı tespit edilmiştir (Yazıcı, 2015, s. 403).

Son yıllarda KOİÇ'lerin sayılarında giderek artış göstermesi, koruma altındaki çocukların kışla tipi kurumlarda gördüğü zararlar, kurum bakımının daha pahalı olması, personel sayısının yeterli düzeyde olmaması gibi faktörlerden dolayı kışla tipi kurumların daha kapsamlı değerlendirilmesine ve çocukların yüksek yararı ve iyilik hali göz önüne alınarak daha sağlıklı yaşam koşullarının oluşturulması gerekli kılınmıştır (İzci ve ark., 2018, s. 229).

Çocuğun iyilik hali düşünülduğünde çocuğun ihmal ve istismardan uzak kalabileceği, kendisini güven içerisinde bulunmasıdır. Çocuğun iyilik haline ulaşabilmesi için temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanabileceği, desteklenmesi ve teşvik edilmesi ve uygun bir sosyal çevrede yetişmesi ve büyümesini gerektirir (Yolcuoğlu, 2009b, s. 85). Türkiye’de uygulanan politikaların eksikliklerinin giderilmesinde aile ön plana çıkarılmaya başlanmıştır (Suğur & Saygı Doğru, 2010, s. 117).

KOİÇ’lerin yetiştirme yurtlarında yaşadığı zorluklar ve zararlar yapılan birçok araştırmada tespit edildiğine göre çocuklar için en uygun ortam aile yanında desteklenmesidir. Ancak öz aile yanında desteklenmeyen çocuklar için AÇSHB tarafından yürütülen koruyucu aile uygulaması sayesinde birçok çocuk koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılrsa da henüz yeterli seviyeye ulaştığımız söylenemez.

5395 sayılı ÇKK kapsamında bakım tedbiri kararı çıkan çocuk ve kendi haklarını savunmayan bütün çocukların, ruhsal ve fiziksel gelişiminin sağlıklı bir şekilde gelişmesi için bu durumdaki çocukları bakım ve sorumluluklarını yerine getirebilecek, çocuklara şefkatle yaklaşabilecek, psiko-sosyal gelişimi için her türlü çabayı gösterebilecek fizyolojik ihtiyaçlarını giderebilecek bir aileye ihtiyaç duymaktadır. Koruyucu aile; bu tür gereksinimlerinin karşılanabildiği, çocuğun akademik başarısının güçlendirildiği, sosyal uyumun kolaylaştırıldığı, yaşadığı travmanın etkisinin azaltılması, çocuğun sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesinin sağlanabilmesi KOİÇ’ler açısından önem arz etmektedir (Soylu ve ark., s. 7).

Koruyucu aile bakımındaki temel amaç çocuğun normal gelişim göstermesi için gerekli koşulları hazırlamak, zarar görmesini engellenmesidir. Koruyucu aile ile kurum bakımı arasında birçok farklılık bulunmakta, bakım verenler sürekli değişmemekte, bu durum çocuk ile aile arasında sağlıklı bir güven ilişkisinin oluşmasına ve çocuğun psiko-sosyal durumunu olumlu yönde etkilemektedir (Üstüner ve ark., 2005, s. 131).

2016 yılında Tezel ve arkadaşlarının “Ailelerin Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Etmenler” adlı araştırmasında bireylerle yaptığı araştırma sonucunda ülkemizde bireylerin %30.4’ü koruyucu aile olmak istediğini, %53.5’i koruyucu olmak istemediklerini, bireylere koruyucu aile olmayı isteyip istemedikleri sorulmuş ve %30.4’ ü koruyucu aile olmayı istediğini, %16.1’i ise koruyucu aile

hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan bu araştırmada gösteriyor ki ülkemiz hala koruyucu aile hakkında yeterli bilgiye sahip değildir (Tezel ve ark., 2018, s. 16). Bütün bu bilgiler ve araştırmalar değerlendirildiğinde korunma altına alınan çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, yeni bir travma yaşamaması, en iyi kurum bakımının dahi çocuk yetiştirme konusunda yetersiz kaldığı tespit edilse de çocukların sağlıklı bir aile ortamında büyümesini sağlayan koruyucu aile hizmet modelinin neden gelişemediği, eksik yönleri tespit edilerek, bizzat koruyucu ailelerin görüşleri alınarak koruyucu aile hizmeti nasıl geliştirilebilir sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan bu araştırma ile Gebze Sosyal Hizmet Merkezi hizmet sınırları içerisinde ikamet eden koruyucu ailelerin görüşleri ve düşünceleri alınarak Türkiye’de koruyucu ailenin desteklenmesi ve eksik yönlerinin belirlenerek geliştirilmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

3.2.Problem

Bu araştırmanın problemi koruma altında bulunan çocuklara yönelik sağlanan hizmetlerden koruyucu aile hizmet modelinin giderek yaygınlaşmasına rağmen henüz istendiği seviyede olmaması ve uygulamada yaşanan eksiklikler araştırmamızın problemini oluşturmuştur. Yapacağımız bu araştırmayla Gebze Sosyal Hizmet Merkezi sınırları içerisinde ikamet eden koruyucu ailelerin görüşlerinden baz alarak, Türkiye’de koruyucu aile hizmet modelinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için yapılabilecek çalışmaların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.3.Varsayımlar

Yapılan bu araştırma da:

- Koruyucu aile hizmet modeli çocuklara yönelik sunulan bakım hizmet modeli içerisinde; çocuğun yüksek yararı, çocuğun öz ailesi ile iletişiminin kopmaması diğer bakım hizmet modellerinden daha yararlı olduğu,
- Koruyucu ailelerin tez çalışmasına gönüllü olarak katıldığı ve sorulara içtenlikle cevaplar verdiği,
- Koruyucu aile uygulaması yeteri kadar bilinmediği varsayılmıştır.

3.4.Sınırlılıklar

- Araştırma nitel bir araştırma olup araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış, 11 sorudan oluşan kişisel bilgi anket formu ve 12 açık uçlu sorudan oluşmuştur. Yüz yüze mülakat tekniğiyle yapılan görüşme sonucunda koruyucu ailelerin verdiği cevaplarla sınırlandırılmıştır.
- Araştırmadan elde edilen bulgular Gebze Sosyal Hizmet Merkezi hizmet sınırları içerisinde ikamet eden tesadüfi olarak seçilen 20 koruyucu aile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmanın literatür kısmı araştırmacının yaptığı kısmi literatür çalışmasıyla sınırlandırılmıştır.
- Araştırma Eylül 2019-Ocak 2020 tarihleri arasında sınırlandırılmıştır.

3.5.Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmada olayı her yönüyle ele alıp, doğal ortamda yapılan görüşmelerle olayın asıl sebeplerini aralarındaki ilişkiyi anlamaya çalışır (Punch, 2016, s. 144). Nitel araştırmalarda elde edilen verilerden ziyade tüm görüşme süreci ile ilgilenir. Bu nedenle nitel araştırmalarda süreç önemlidir (Altunay, Oral, & Yalçınkaya, 2014, s. 64). Gebze Sosyal Hizmet Merkezi hizmet sınırları içerisinde ikamet eden koruyucu ailelerin yaşadığı problemler ve koruyucu aile hizmeti hakkındaki görüşlerinin derinlemesine araştırabilmek amacıyla nitel veri toplama teknikleri ile yapılacak bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılacaktır.

3.6.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini çalışma gurubunu Kocaeli Gebze SHM hizmet bölgesinde ikamet eden ve yanında şuan çocuk yerleştirilen 37 aile oluşturmaktadır.

2019 yılı itibariyle Gebze SHM hizmet bölgesinde ikamet eden koruyucu aileler çalışmanın evrenini oluştururken gönüllülük esasına dayalı olarak yüz yüze görüşmeyi kabul eden 20 aile de çalışmamızın örneklemine oluşturmaktadır.

3.7. Veri Toplama Teknikleri

Kocaeli ili Gebze SHM hizmet sınırları içerisinde ikamet eden 20 koruyucu aileyle araştırma yapılması amacıyla görüşülmüştür. Koruyucu ailelere yarı yapılandırılmış 11 sorudan oluşan kişisel bilgi anket formu ve 12 açık uçlu sorudan oluşan yüz yüze görüşme tekniğiyle görüşülmüştür. Görüşülen koruyucu ailelerin müsait oldukları bir zamanda görüşme sağlanmıştır. Görüşmede ailelerin izni alınarak ses kaydı gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

Birebir görüşmelerde insanların daha açıklayıcı oldukları, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebildiği bu gibi nedenlerle bireylerinde mülakat tarzı anketlere ve araştırmalara daha içtenlikle cevap verdiği, görüşme esnasında bireylerin yaptığı eylem ve davranışlarının nedenleri ve sonuçlarının o anda öğrenilebildiği, sorularda kapalı bir nokta olması durumunda ya da tam açıklama alınmadığı takdirde araştırmacı tarafından yeni sorular sorularak olayın aydınlığa kavuşturulabilmektedir (Kadushın & Kadushın, 2016, s. 227-228). Görüşme esnasında bireyin jest ve mimikleri, ses tonu, sorular karşısındaki duruşu ve sorulara karşı verdiği cevaplar soru hakkındaki duygu ve düşüncelerini anlamamızda farklı bir yol karşımıza çıkmakta ve görüşmenin değerlendirilmesinde önemli katkı sağlamaktadır (Kadushın & Kadushın, 2016, s. 77-79). Yarı yapılandırılmış görüşmeler görüşme sürecine göre esnekliği olması ve belli standartlara bağlı kalmaması, yazmaya ve doldurmaya dayalı ölçek ve anketlerdeki belli sorulara bağlılığı ortadan kaldırması, konu hakkında derinlemesine veri elde edilmesi sebebiyle araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmekte olup yarı yapılandırılmış görüşmeler tam yapılandırılmış görüşmeler katı da değil tam yapılandırılmamış görüşmeler kadarda esnek değildir ve ikisinin tam ortasında yer almaktadır (Coşkun ve ark., 2017, s. 102-103). Bu esnekliğin olması nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılacaktır.

3.8. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz; elde edilen bulguların daha önceden belirlenmiş olan konulara ve anket sorularına göre özetlenip elde edilen bulgular genel itibari ile yorumlanacağı, görüşme sağlanan kişilerin ifadelerinin olduğu gibi yansıtılması için genel itibari ile kişilerin beyanı olduğu gibi aktarılacağı ve ulaşılan verilere neden sonuç ilişkileri içerisinde yorumlandığı analiz tekniğidir. Betimsel analiz tekniği üç basamaktan

oluşmakta: Birinci basamak verilerin azaltılması ve özetlenmesi, ikinci basamak bulguların sunulması, üçüncü basamak sonuç çıkarma ve diğer araştırmalarla karşılaştırılıp doğrulamasıdır (Altunay ve ark., 2014, s. 67). Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği için görüşme kayıtları öncelikle tek tek dinlenilmiş, daha sonra bütün görüşmeler yazıya dökülmüştür. Yazıya dökülen görüşmeler elde edilen sonuçlara göre kodlamalar oluşturulmuştur. Oluşan kodlamalar sonucunda çalışmamızın bulgularını oluşturmuştur. Elde edilen bulgular yapılan diğer araştırmalarla karşılaştırılmıştır.

3.9.Tanımlar ve Kavramlar

Aile: Birleşmiş Milletlerce ailenin tanımı şu şekilde yapılmaktadır: Toplumun en temel birimi olduğu, çeşitli görev ve sorumluluklarının bulunduğu, değişen koşullara rağmen aile bireylerinin duygusal, maddi destek sağlayan, kültürel değerlerin aktarılması ve yaşatılması için de hayati bir öneme sahip olduğu şeklinde tanımlanmıştır (Birleşmiş Milletler, 1998'den akt.,Yolcuoğlu, 2009b, s. 87).

Aile; en basit tanımıyla evlilik ve kan bağı ile oluşmuş anne-baba, çocuk ve kardeş arasında doğan ilişkilerin ve toplumun en küçük yapı taşıdır (Kılıçarslan, 2010) <http://psikiyatricsosyalhizmet.com/aile-kavrami-ve-tanimi> (15.10.2019). Başka bir ifadeyle aile, yaşadığı toplumun genetik yapısını, gelenek ve göreneklerini ileriki nesillere aktaran bir yapı olduğu şeklinde tanımlamıştır (Aslan, 2002, s. 26).

Anayasamızın 41. maddesinde aile şu şekilde tanımlanmıştır: “*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır*” <https://www.yasalar.org/anayasa/madde-41/> (15.10.2019). Ailenin birçok tanımı olduğu gözlense de aile en geniş tanımıyla evlilik ve kan bağı ile oluşturulmuş, anne-baba ve çocuktan oluşan, çeşitli görev ve sorumlulukları olan, çocuğun bakım ve sorumluluklarını üstlenen, iyi bir insan olarak yetişmesini sağlayan, toplumun en küçük yapı birimidir.

Çocuk: 5395 sayılı ÇKK'de daha erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlamıştır <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> (09.10.2019). Yörükoğlu, çocuk kavramını belirsizlik ve çelişkilerle yüklü olduğunu, çocuğun küçük, güçsüz, bilgisiz, deneyimsiz ve saf olarak tanımlamıştır (Yörükoğlu, 2007, s. 14).

18 yaşından küçük her bireyin çocuk olarak kabul edildiğini, İslam literatüründe ise doğumla başlayan ve ergenlik dönemine kadar geçen döneme çocukluk, bu dönem arasında yaşayana ise çocuk denmektedir (Çelik, 2016, s. 371). Çocuk kavramı; ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel, dini bakışları siyasal ve hukuksal durumlarına göre değiştiği, bu nedenle çocuk kavramını sosyolojik, psikolojik ve hukuksal açıdan üç boyuttan incelenmesi gerekmektedir: Sosyolojik açıdan geleneksel toplumlarda çocukluğun gereksiz görülmesi ve hemen bitmesi gereken bir dönem olduğu, modern toplumlarda ise döneminin koşullarıyla değerlendirilmesi gerektiği, çocukların özel ihtiyaçlarının olduğu, her anlamda korunması ve sevgi gösterilmesi görüşü hakimdir. Psikolojik açıdan değerlendirildiğinde çocukluğun 0-2 yaş bebeklik, dönemi, 3-6 yaş okul öncesi dönemi, 6-12 yaş son çocukluk dönemi ve 12-18 yaş ergenlik dönemi olarak 4 ana başlıkta incelenmektedir. Hukuksal açıdan ise çocukluğun başlangıcı ve bitişi konusunda her hukuk düzeni farklı düzenlemelere gitmiştir. Her ülke kendi anayasalarına göre bir yaş sınırı belirlemişlerdir (Mamur Işıkcı & Karatepe, 2016, s. 71).

Çocuk İhmali: Ailenin, çocuğu karşı yerine getirmesi gereken temel sorumluluklarını yerine getirmemesi olarak tanımlanabilir (Solak, 2013, s. 57).

Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk: 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanun’unda (SHK) beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olması;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan.
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan, başıboşluğa sürüklenen çocuk olarak ifade edilmiştir.

5395 Sayılı ÇKK’de KOİÇ: “Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” olarak ifade edilmiştir. “Korunması gereken çocuk” olgusu, temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmadığı, sağlıklı bir şekilde yetiştirilemediği, aile

bireyleri ya da yetişkin biri tarafından ihmal ve istismara maruz kalan çocuk olarak tanımlanmıştır (Yolcuoğlu, 2009b, s. 89).

Anne babanın olmaması, ihmal, istismar, maddi yoksunluk, uyuşturucu, uçucu madde bağımlılığı, aile içi problemler gibi nedenlerden dolayı çocuklar korunmaya muhtaç çocuk statüsüne girebilmektedir (Çetin, 2010, s. 2).

Yörükoğlu ise; çeşitli sebeplerle anne ve babası ile yaşayamayan, herkesin acıyarak baktığı ancak kimsenin tam olarak sahip çıkmadığı çocuklar olarak tanımlamıştır (Yörükoğlu, 2007, s. 191).

Koruyucu Aile: KAY'a göre koruyucu aile: Belirlenen sürede, il veya ilçe müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen belirtilen eğitimlerden en az birini almış aile olarak tanımlanmıştır

<https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/mevzuat/koruyucu-aile-yonetmeligi>

(11.10.2019).

Bu araştırmada kullanılan koruyucu aile terimi: Öz ailesi tarafından bakılamayan herhangi bir sebepten dolayı KOİÇ'in evlatlık verilme koşullarının olmadığı durumlarda öz ailenin çocuğun bakım ve sorumluluklarını yerine getirebilecek koşullara ulaşıncaya kadar yurt ortamında kalması yerine koruyucu aile evlerinde öz ana babasının yerini alabilecek, çocuğun her bakımdan bakım ve sorumluluklarını üstlenecek ebeveynlerin sürekli ya da geçici, gönüllü ya da ücretli bakım ve eğitim sağlayabilecek aile olarak kullanılmıştır.

Kurum Bakımı: Çocuğun bir ailesinin olmaması ya da parçalanmış aile sonucu bakım ve sorumluluklarının yerine getirilmediği, ihmal ve istismarlar sonucu bakım tedbir kararı çıkarılan çocuğun kamu kurum ve kuruluşlarında yatılı olarak temel gereksinimlerinin karşılandığı geçici ya da sürekli olarak hizmet sunulan kuruluştur (Şenocak, 2006, s. 180).

4.BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan ailelerle yapılan görüşmeler, çözümlenmiş ve kodlanarak aktarılmıştır. Verilerin analiz edilmesi sürecinde betimsel analiz yönetimi kullanılmıştır.

4.1.Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri

Ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda çözümlenen ses kayıtları ve kişisel bilgi formları bu bölümde ele alınmıştır.

Tablo 7: (Cinsiyet, eğitim, meslek ve gelir durumu)

CİNSİYET	EĞİTİM DURUMU	MESLEK	GELİR DURUMU
K	İlkokul	Ev Hanımı	2020-3000 TL
K	İlkokul	Ev Hanımı	2020-3000 TL
E	İlkokul	Emekli	2020-3000 TL
E	İlkokul	İşçi	2020-3000 TL
E	İlköğretim	İşçi	2020-3000 TL
K	İlkokul	Ev Hanımı	5001 TL Üstü
K	İlkokul	Ev Hanımı	4001-5000 TL
E	İlkokul	Emekli	3001-4000 TL
K	İlkokul	Ev Hanımı	5001 TL Üstü
K	Yüksekokul	Ev Hanımı	3001-4000 TL
K	İlköğretim	Ev Hanımı	3001-4000 TL
K	İlköğretim	Ev Hanımı	3001-4000 TL
E	İlköğretim	Emekli	5001 TL üstü
K	İlkokul	Ev Hanımı	5001 TL Üstü
K	İlköğretim	Ev Hanımı	5001 TL Üstü
K	İlkokul	Ev Hanımı	3001-4000 TL
K	İlkokul	Ev Hanımı	3001-4000 TL
K	İlkokul	Ev Hanımı	4001-5000 TL
K	İlkokul	Ev Hanımı	4001-5000 TL
E	İlkokul	Emekli	3001-4000 TL

Araştırmaya katılan kişilerin %70'i kadın, %30'u erkektir. Görüşülen kişilerin kadınların fazla olmasının sebebi kadınların tamamının ev hanımı olması, erkeklerin çalışması ve toplumun kadına yüklediği çocukların bakımından kadınlar sorumludur rolü kaynaklanmıştır. Görüşülen erkek koruyucu ebeveynlerinse 4'ünün emekli olduğu 2'sinin ise işçi olduğu tespit edilmiştir.

Koruyucu aile şartlarından birinin ailenin düzenli bir gelirinin olması gerekmektedir. Ailelerin gelir durumuna bakıldığında 5 ailenin 2020-3000 TL, 7 ailenin 3001-4000 TL, 3 ailenin 4001-5000 TL ve 5 ailenin 5001 TL ve üstü geliri olduğu tespit edilmiş ve tüm ailelerin bu şartı sağladığı gözlenmiştir.

Ailelerin eğitim durumuna bakıldığında ailelerin %70'inin ilköğretim, %25'inin ilköğretim, %5'inin ise yükseköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin eğitim düzeyi düşük görülmesindeki temel sebep yüksek eğitim düzeyindeki kişilerin iş hayatında olmaları nedeniyle kaynaklandığı düşünülmektedir. Görüşülen tüm aileler evli olup tek ebeveynli koruyucu aile bulunmamaktadır.

Tablo 8: (Yaş, Koruyucu aile süresi, öz çocuk sayısı ve hizmetten yararlandırılan çocuk sayıları)

YAŞ	KORUYUCU AİLE SÜRESİ	ÖZ ÇOCUK SAYISI	KORUYUCU ÇOCUK SAYISI
46-55	5 yıl üstü	1	1
56 yaş ve üstü	5 yıl üstü	0	1
56 yaş ve üstü	1-3 yıl	4	1
46-55	1-3 yıl	3	1
46-55	1-3 yıl	4	1
36-45	5 yıl üstü	2	1
36-45	5 yıl üstü	2	1
56 yaş ve üstü	5 yıl üstü	0	1
36-45	1-3 yıl	0	1
36-45	1-3 yıl	0	1
36-45	1-3 yıl	3	1

36-45	1 yıldan az	2	1
46-55	1-3 yıl	0	2
56 yaş ve üstü	5 yıl üstü	0	2
46-55	1-3 yıl	0	1
46-55	5 yıl üstü	0	1
46-55	1-3 yıl	0	1
46-55	5 yıl üstü	3	1
46-55	5 yıl üstü	2	2
56 yaş ve üstü	5 yıl üstü	0	1

Görüşülen ailelerin %85'inin yanında koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan 1 çocuk, %15'nin yanında ise 2 çocuk olduğu tespit edilmiştir. Aileler yapılan görüşmelerde aslında iki ya da üç çocuk almak istediklerini ancak ekonomik ve yaşlılığa bağlı nedenlerden dolayı yanına alamadıklarını şu cümlelerle ifade etmişlerdir. **G.6:** “8 yıl önceki imkanım ve enerjim gücüm olsa 2-3 tane daha çocuk alır bakar büyütürüm.”

Görüşülen ailelerin %50'sinin öz çocuğunun olmadığı, %5'inin 1 öz çocuğu, %20'sinin 2 öz çocuğu, %15'inin 3 öz çocuğu, %10'unun da 4 öz çocuğu olduğu tespit edilmiştir. Öz çocuğu olmayan ailelerin koruyucu aileler içerisinde önemli bir oran olarak gözümüze çarpmakta bu durumda koruyucu ailenin evlatlığın bir aşaması olarak ta kullanıldığı söylenebilir. Yapılan birçok araştırmada da öz çocuğu olmayan ailelerin koruyucu aile hizmet modelinin evlatlığın bir aşaması olarak kullandığı tespit edilmiştir. Aşağıda koruyucu aile olma nedenleri incelendiğinde bu durumu kanıtlar cümleler kullanıldığı görülecektir.

Koruyucu ailelerin yaş gruplarına bakıldığında; ailelerin %30'u 36-45 yaş, %45'inin 46-55 yaş ve %25'inin de 56 yaş ve üstü yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin yaş grupları ve koruyucu aile olma süreleri karşılaştırıldığında koruyucu aile olma yaşının da 25-65 yaş arası olduğu düşünüldüğünde genel itibariyle bireyler 35 yaş sonrasında koruyucu aile olmak için başvuruda buldukları tespit edilmiştir.

Tablo 9: (Aile tipi, ikamet edilen ilçe ve koruyucu aile hizmetinden haberdar olma)

AİLE TİPİ	İLÇE	KAU NASIL ÖĞRENDİNİZ
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Dilovası	Arkadaşlar
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Çayırova	DİĞER
Çekirdek	Çayırova	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Çayırova	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	Arkadaşlar
Çekirdek	Çayırova	Arkadaşlar
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB
Çekirdek	Çayırova	AÇSHB
Çekirdek	Gebze	AÇSHB

Tablo 10: (İlçe nüfus sayıları)

Gebze	Çayırova	Dilovası
371 000	129 655	47 948

Kaynak: (www.nufusu.com:01.01.2020).

Koruyucu ailelerden elde edilen bulguların homojenlik kazanması için nüfus sayılarına göre ilçelerden görüşme sağlanmıştır. Tablo 9 ve tablo 10 karşılaştırıldığında, en fazla nüfusun Gebze ilçesinde olduğu, görüşülen koruyucu ailelerin %70'inin Gebze de ikamet ettiği, ikinci sırada %25'inin Çayırova, üçüncü sırada ise %5'inin Dilovası'nda ikamet ettiği tespit edilmiştir. Tüm aile tiplerinin çekirdek aile olduğu, geniş ailelerin genel itibariyle ekonomik sebeplerden dolayı

koruyucu aile olmadıkları düşünölmektedir. Araştırmaya katılan ailelerin %80'i koruyucu aile uygulamasını bilmedikleri AÇSHB çalışanları tarafından yönlendirilmeleriyle öğrendiklerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir. (G.3): “Öz çocuğum olmadığı için evlatlık edinmek istedim. Evlatlık edinmek için il müdürlüğüne gittim. Orada yaptığım görüşme sonucunda bana koruyucu aile modelini önerdiler ve orada öğrendim.” G.4: “Koruyucu aile olmayı Gebze SHM Müdürü tavsiye etti.” gibi cümlelerle öğrendiklerini beyan etmişlerdir. Araştırmaya katılan ailelerin %20'si ise koruyucu aile uygulamasını arkadaşlarından ya da diğer yollardan öğrendiği tespit edilmiştir.

4.2.Koruyucu Aile olma nedenleri

Koruyucu aile olmaya nasıl karar verdiniz sorusuna öz çocuğı olmayan aileler:

G.2: “Evlatlık edinmek için il müdürlüğünde yaptığım görüşme de evlatlık edinme şartlarının ağır olduğunu öğrendim. En az 5 yıl sigorta girişimin olması gerektiğini belirttiler. Bakanlıktaki personeller koruyucu aile olmamı tavsiye ettiler. Ondan sonra koruyucu aile oldum”

G.7: “Çocuğum olmuyordu 6 defa tüp bebek yaptım ancak çocuğum olmadı. Hep başka çocukları, yeğenlerimi falan sevdim ancak akşam olunca onlar evine gidince evde çocuk sesi kalmıyordu. Bende evde sürekli bir çocuk sesi istedim. Eşimle oturduk konuştuk öyle karar verdik.” şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır. Çalışmaya katılan ailelerin %50'sinin öz çocuğunun olmadığı, çocuklarının olmaması evde çocuk sesini duymak istemeleri nedeniyle ilk başta evlatlık almak istedikleri ancak evlatlık şartlarının zor olması ve il müdürlüklerinin tavsiyesi ile koruyucu aile olduklarını ifade etmişlerdir.

Akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan 5 çocuğın koruyucu aileleri, koruyucu aile olmak istemelerinin sebepleri olarak; dini bakış açısı ile baktıkları ve akrabalarının çocuklarına sahip çıkmaları gerektiği, çocuğın aile bütünlüğü bozulmadan aile yakınları tarafından büyütölmeli gerektiği, vicdani olarak çocuğın bakım ve sorumluluklarının akraba ve yakın çevre tarafından yerine getirilmesi gerektiği şu cümlelerle belirtilmişlerdir:

G.4: “Ben çocuğun annesini tanıyordum, çocuk yuvada kalıyordu annesini görmek için gittim oraya. Orada çocuğun evlatlık verileceğini öğrendim. Vicdani olarak çocuğa acıdım ve annesine dedim gel çocuğuna bakayım sen de evlatlık verme dedim.”

G.3: “Çocuk bizim öz torunumuz değil ancak oğlum çocuklu bir kadınla evlendi. Çocuk bize geldiğinde daha küçüktü. Ancak geçen sene gelinimiz trafik kazası sonucu vefat etti. Oğlumda başkası ile evlendi. O çocuk bize Allah’ın emaneti olarak bakıyoruz.”

G.11: “Çocuk yuvada bir süre kaldı. Babaannesi vefat etmeden önce vasiyet etti çocuğun alın oradan çocuk kendi evinde ailesinde büyüün diye. Müracaat ettik ondan öyle ilerlerdi. Normal almak için gittik. Bize dediler koruyucu aile olarak verebiliriz dediler. O şekilde koruyucu aile olduk.”

Çalışmaya katılan ailelerin 5’inin çocuk sahibi olduğunu ancak yuvada kalan çocukların iyi şartlarda bakılmadığını, bir çocuğun elinden tutarak iyi yetiştirmek istediğini, topluma kazandırmak istediklerini en önemlisi ise aile sıcaklığını görmelerini istemeleri sebebi ile koruyucu aile olmak istediklerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

G.9: “Koruyucu aileyi yıllar öncesinden biliyordum. O benim yıllar öncesi bir hayalimdi. Bir çocuğun elinden tutmak, büyütmek bunun için koruyucu aile oldum. Yarın öbür gün çocuk karşımda dimdik ayakta durduysa, sağlıklı bir birey olarak yetiştiyse bu bana yeter de artar.”

G.6: “Kızım ilkokuldayken türlü faaliyetler yapardık. Huzurevine sevgi evine ziyaretler falan yapardık. Orada çocukların sevgi açlığını, aile sıcaklığının olmayışını görüyordum. Orada sevgi evi müdürü ve il müdürü bize koruyucu aile olmamızı tavsiye etti. Bize siz de bir çocuğun elinden tutmaz mısınız dedi. Bende eşimle konuştum ve bir çocuğun elinden tutmaya karar verdim.”

G.10: “Biz zaten yurtları falan dolaşıyorduk oradaki çocukların sevgi eksikliğini görünce kurum müdürüne bir çocuk alıp bakmak istiyorum dedim. Kurum Müdürü de koruyucu aileyi önerdi. Biz de o şekilde koruyucu aileye olmaya karar verdik.”

G.18: “Kızım yuvada bakıcı olarak çalışıyordu. Bende oraya gidip geliyordum. Oradaki çocukları görünce çok üzüliyordum. Bir çocuğun elinden tutup kendi evime almak istedim.”

4.3.Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermeden önce ve Verdikten Sonra karşılaşılan Tepkiler

Koruyucu aile olmaya karar verdikten sonra ailenizin ve çevrenizin tepkisi ne oldu ve koruyucu aile olduktan sonra ailenizin ve çevrenizin tepkilerinde bir değişiklik oldu mu? Sorularına; ailelerin %95’i özellikle de çocuk sahibi olamayan aileler koruyucu aile olma kararlarına ailenin ve çevresinin destek olduğunu aşağıdaki cümlelerle ifade etmişlerdir.

G.2: “Ailem herhangi olumsuz bir tepki göstermediler. Çocuğumun olmadığını bildikleri için hatta bana destek oldular, her zaman arkamda durdular. Hatta ilk eve geldiğinde ailedeki çevredeki herkes bana çocuk sana ne kadar benziyor dediler. Durumu bilmesek senin çocuğun olduğuna inanırız dediler. Koruyucu aile olduktan sonra da tepkilerinde hiçbir değişme olmadı.”

G.4: “Hayır, tepki göstermediler. Bana daha çok destek çıktılar. Benden çok onlar sevdiler çocuğu. Hiçbir zaman benim eşim olsun ailem olsun tepki göstermedi. Çevrem komşularım iyi yaptın dediler. Ölen kızım yerine bir kız evlat daha aldım onun yerini bu çocukla doldurdum. Benim kızım öldüğünde hamileydi yaşasaydı kızı bu çocuk kadar olacaktı. O yüzden ben hem torunumu hem kızımı büyütüyorum. Onun için ailem komşularım hep destek çıktı. Acılar bitmedi ama acılarımı sarmaya başladım. Çünkü kızımın ölümünden 3 ay sonra karşıma çıktı.”

Ancak öz çocuğu olan bir aile **G.10:** “Çevredekiler başınıza bela olur ne yapacaksın, çocuklarınla kavga falan eder. Zaten çocuğun var gibi tepkilerle karşılaştım ancak ailem çok destek oldu.” ifadesiyle çevresinden tepki aldığını ifade etmesine rağmen koruyucu aile olduktan sonra “Koruyucu aile olduktan sonra bu durumdaki çocukların farkına varan ve tepki gösteren aileler bana iyi yapmışsın dediler, bizde çocuk alıp yetiştirmek istiyoruz dediler.” cümlesiyle diğer tüm aileler gibi olumlu tepkiler aldığını ifade etmiştir.

Koruyucu ailelerin sayısı arttıkça KOİÇ’lere yönelik bakış açısının değişmeye başladığı ve koruyucu aile uygulamasını bilmeyen ailelerin koruyucu aile olmak için

başvuruda bulunmak için girişimlere başladığını ifade etmelerine rağmen bu ifadelerin koruyucu aile sayılarına çok yansımadığını söyleyebiliriz. Yörükoğlu'nun KOİÇ'leri "çeşitli sebeplerle anne ve babası ile yaşayamayan, herkesin acıyarak baktığı ancak kimsenin tam olarak sahip çıkmadığı çocuklar olarak tanımlamıştır (Yörükoğlu, 2007, s. 191). Bu durum Yörükoğlu'nun tanımının haklılık payını bizlere göstermektedir.

4.4.Koruyucu Ailenin Çocuk Seçiminde Kriterleri

Koruyucu aile olmaya karar verdiğinizde yanınıza alacağınız çocukla ilgili bir kriteriniz oldu mu? Sorusuna; akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılan ailelere, yanlarına alacakları çocuğun belli olması nedeniyle bu soru sorulmamıştır. Diğer ailelerse kriterlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

G.2: "Önceliğim kız olmasıydı ama sonra dedim ki kendi kendime erkek olsa ne olur kız olsa ne olur ve eşleştirme de erkek çocuk geldi ve çok sevindim."

G.6: "Çocuklarım da açık tenli sarışın olduğu için bende çocuklarıma benzeyen açık tenli sarışın bir kız çocuğu istedim. Ama kimsesi olmayan birini istedim. Çünkü onu büyütme yetiştirmek ve evlendirmek istedim. Çocuğu ben büyütüyem ama sonra annesi babası gelsin bu çocuk benim demelerini kabullenemem o yüzden kimsesi olmayan birini istedim."

G.7: "Ben kız istedim eşimde erkek istedi ama yaşı küçük olsun istedim çünkü ben yetiştirmek eğitmek istedim."

G.8: "Sağlıklı olmasını istedim. 0-3 yaş arası istedik, cinsiyet olarak da kız istedik. Çünkü kızlar daha bir garip geliyor gözüme. Kız çocuğuna sahip çıkmak daha önemli çünkü kız çocukları daha çok mağdur oluyor. Erkek çocuklar bir şekilde kendini kurtarabiliyor. Kız çocukları daha candan oluyor."

G.9: "Daha da bebek olabilir dedim. Ama sonra il müdürlüğünden aradılar ben dedim ki yani Cenabı Allah bana kaderimde bu çocuk varsa bu bana bir imtihan olarak görülmüşse bunu kabul edemem diyemem. İhtiyacı olan bir çocuk dediniz mi benim için tüm kriterler biter."

G.10: "0-3 yaş arası kız olsun istedim. Daha savunmasız oluyorlar. Sonra fark etmez dedim."

G.12: “Ben erkek istedim hanım kız istedi. Artık yaşımız başımız ilerlemişti 7-8 yaş arası istedik”

G.13: “Ben önceden de 16 yaşında bir kız çocuk aldım. Ancak çok büyük uyum problemleri yaşadık. Bir türlü kontrol edemedim. Önceden tanıdığım için hiç görüşme yapmadan yanıma aldım ama keşke görüşseydim. Kontrol edemediğim için en son yuvaya geri vermek zorunda kaldım. O tecrübeden sonra küçük çocuk istedim.”

G.20: “Ben kız eşim erkek istedi. Eşimle oturduk konuştuk kız çocuğunda karar kıldık. Çünkü kız çocuğu ben ne bileyim korunmaya daha ihtiyacı oluyor. Kız çocuğu büyüdüğünde yurttan çıktığında ne yapacağını bilemez. Erkek öyle mi hiç olmadı gider bir tamirci de çalışır yine kendi hayatını kurar.”

Ailelerin beyanları incelendiğinde koruyucu babalar erkek çocuk, koruyucu anneler kız çocuk, yaş grubu olarak 0-3 yaş arası gibi kriterleri olduğunu beyan etmişlerdir. Bu kriterlerinin olmasının altındaki temel sebep küçük yaş çocuk olarak hem uyum probleminin yaşanmasını engellemek hem de istedikleri gibi bir eğitim vermek olduğu gözlenmiştir. Kız çocuklarının daha zayıf olduğu, daha çok korunması gerektiği bakış açısıyla kız çocuk olması kriterler arasında yer almaktadır. İki aile yaşlarının ilerlemesi sebebiyle kendi öz bakımını sağlayabilecek 7-8 yaş arasında bir çocuk olmasını istemiştir. Bir ailenin kimsesi olmayan birini istediğini belirtmesi koruyucu aile uygulamasının dolaylı olarak evlatlık hizmeti gibi görüldüğünü göstermektedir.

4.5.Ailelerin Koruyucu Aile Olma Başvuru ve Değerlendirme Süreci

Koruyucu aile başvurusu yaparken nasıl prosedürlerle karşılaştınız? Sorusuna aileler:

G.1: “Baya bir evrak istediler. Hastaneden rapor falan aldık baya bir prosedürle uğraştık. 2-3 ay sürdü işlemler. Torunum olduğu için işlemlerde çok sıkıntı çekmedim.”

G.2: “Koruyucu aile olmaya karar verdikten sonra tüm aileden sağlık raporu, adli sicil kaydı, ekonomik durumumuz, resim vb. evraklar istediler. Daha sonra bizim evde yaşayan herkesi il müdürlüğüne mülakata çağırdılar ve herkesle tek tek konuştular. Aile içi ilişkilerimize ve aile yapımıza çok dikkat ettiler.”

G.3: “Bizi il müdürlüğüne gitmedik. Buradan sadece evrak hazırlayıp gönderdik, başka türlü görüşme falan yapmadık yani. Sadece evimize bir kere geldiler ilçe SHM’den başka da gelen olmadı.”

G.8: “500 tane soru cevapladım. Üniversite sınavına girerken bu kadar soruya cevap vermedim. Sağlık kontrolünden geçtik. Bana sordular bu kadar şartın arasından nasıl olurda sana çocuk verdiler gibi cümlelerle karşılaştım. Çok geç olmasını defa istemedim 3 ay sonra çocuğu aldık. 3 defa il müdürlüğüne gittik bir kere de evimize ziyarete geldiler zaten il müdürlüğündekiler bizi tanıdıkları için bize güveniyorlar öyle çok incelemelerine gerek duymadılar.”

G.10: “Çocukla herhangi bir görüşme olmadı sadece 15 gün süreyle uyum amacıyla gönderdiler ve ondan sonra çocuğu yanımıza gönderdiler. Bir tek eve bakmaya geldiler. Birde baya evrak falan hazırladık bildiğiniz evraklar.”

G.15: “560 tane soru işaretledim. Baya evrak işi vardı. Evimize bir sefer geldiler. Çocukla hiç görüşmedik. 1 hafta içerisinde çocuk bize geldi.”

Tüm ailelerden koruyucu aile için gereken evraklar istenmiş ancak yeteri kadar sosyal inceleme ve görüşme yapılmadığını, çocuklarla ailelerin bir veya iki defa görüştürüldüğünü, ilk görüşmeden sonra aile yanına hafta sonu veya 15 gün izinli olarak verildiğini, il müdürlüğünün kendilerini tanıdıkları için çok fazla incelemesine gerek kalmadığını ve kısa süre içerisinde çocuk yerleştirildiğini ifade etmişlerdir.

Aileler, il müdürlüğündeki çalışanların kendilerini tanıdıkları bu nedenle çok incelemeye gelmediklerini dile getirmelerine rağmen böyle bir durum söz konusu değildir. Çünkü il müdürlüğündeki iş yoğunluğu ve meslek elemanlarının yetersizliği nedeniyle gerektiği kadar inceleme yapılamadığı söylenebilir. Ancak ne kadar meslek elemanı yetersiz olursa olsun ailelerle ilgili detaylı çalışma yapılmadığı takdirde yanlış eşleştirmelere mahal vermekte bu durumda aile içi uyum problemlerine neden olabilmekte ve çocuğun yuvaya dönüşüne açık kapı bırakmaktadır.

4.6.Koruyucu Aile Eğitimleri

Koruyucu ailelere koruyucu aile eğitimi aldınız mı ve koruyucu aile sürecinde eğitimlere ihtiyaç duyduunuz mu? Sorusuna çalışmaya katılan ailelerden sadece %20’si eğitim aldığını, %80’i ise eğitim almadığını ifade etmiştir. Eğitim almayan ailelerden

%55'i eğitime ihtiyaç duymadığını önceden çocuk baktığını ve çocuk yetiştirme konusunda yeterli olduklarını, çocukla alakalı problemleri ailesinin desteği ile aştıklarını aşağıdaki cümlelerle ifade etmişlerdir:

G.2: *“Hiçbir eğitim almadık ilden ama herhangi bir eğitime de ihtiyaç duymadım. Çocukla alakalı bir problem olduğunda ailemin desteği ile aştım.”*

G.3: *“Yok eğitim vermediler varsa da bize söylemediler haberimiz yoktu. Belki de dedesi nenesi olduğumuz için gerek duymadıkları için haber verilmedi bize. Eğitime ihtiyaç yok ki karım 4 çocuk annesi zaten.”*

G.6: *“Hiçbir eğitim almadık ilden ama herhangi bir eğitime de ihtiyaç duymadım. Çocukla alakalı bir problem olduğunda ailemin desteği ile aştım.”*

G.12: *Bir sefer çocuk yetiştirme ile alakalı bir eğitime gittim başka eğitime gitmedim. Yoo zaten çocuk baktığım büyüttüğüm için bir eğitime ihtiyaç duymadım.”*

G.7: *“Eğitim vermediler. Kendi kardeşlerimi, yeğenlerimi büyüttüğüm için çocuk yetiştirme konusunda herhangi bir eğitime ihtiyaç duymadım. Herhangi bir problem olduğu zaman sevgi ile hallediyoruz.”* şeklinde ifade etmişlerdir. Çalışmaya katılan ailelerin %55'i eğitime ihtiyaçları olmadığını söylemeleri çocuk yetiştirme konusunda hala geleneksel yöntemlerin geçerli olduğu, profesyonel desteğe çok önem verilmediğinin göstergesidir.

Eğitim alan ve eğitim almayan ailelerin %45'i çocuk yetiştirme konusunda yetersiz kaldıklarını ve eğitime ihtiyaç duyduklarını şu cümlelerle ifade etmişlerdir.

G.4: *“Hayır, almadık. Eğitim alsaydık çok iyi olurdu. Çünkü hem benim adıma hem çocuk ailem açısından bence gayet daha güzel olurdu. Problemleri aşmak için bilmediğimiz şeyleri en azında orda öğrenmiş olurduk. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıptır.”* Başka bir koruyucu aile ise şu şekilde ifade etmiştir. **G.8.:** *“Tabi ki de koruyucu aile eğitimlerinin olmasını isterim. Kesinlikle iyi olur. Eşimin tecrübesi var ancak benim bir tecrübem yok çocuk yetiştirme konusunda. Dört dörtlük bir çocuk yetişmesi gerekmekte ancak bazen bu konuda yetersiz kalabilmekteyim.”* Eğitim ihtiyacı duymalarına rağmen İl Müdürlüğünün uzakta olması sebebiyle yapılan eğitimlere katılamadıklarını bu nedenle eğitimlerin Gebze SHM bünyesinde yapılmasını şu cümlelerle ifade etmişlerdir. **G.8.:** *“Bir kere daha çağırdılar ancak ne olduğunu hatırlamıyorum ama yine gidemedim. Ancak İl müdürlüğünün uzak olması*

da ayrı bir sebep Gebze de eğitim yaparsanız çok iyi olur.” Ailelerin ifadelerine bakıldığında ailelerin eğitim almak istedikleri ancak Gebze'nin İl Müdürlüğüne 50 kilometre uzakta olması sebebiyle ailelerin katılmadığı gayet olağandır. Ailelerin beyanlarına benzer aynı sıkıntıları Gebze SHM olarak aynı sıkıntılar yaşanabildiği söylenebilir.

4.7.Yaşanan Uyum Problemleri ve Ailelerin Uyum Probleminin Çözümü İçin Başvurduğu Yöntemler

Koruyucu aile olduktan sonra ailenizle çocuk arasında uyum problemleri yaşandı mı yaşandıysa bu problemleri nasıl aştınız? Sorusuna çalışmaya katılan aileler şu şekilde cevaplamışlardır:

Akraba ve yakın çevre koruyucu aile olan 4 aile çocuğun daha önceden kendileri ile birlikte yaşamaları, çocuğun yuvaya gitmeden koruyucu aile olmaları sebebiyle herhangi bir uyum problemi yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

G.1: *“Çocuk zaten torunumuz küçüklükten beri bizle birlikte annesi cezaevine girdikten sonra biz koruyucu ailesi olduk, bizi anne babası olarak biliyor doğduğu büyüdüğü yer herhangi bir uyum problemi yaşamadık.”*

G.3: *“Çocuk benim öz torunum değil ama küçüklükten beri yanımızda olduğu için herhangi bir problem yaşamadım.”*

G.5: *“Çocuk benim yeğenim annesi buraya terk edip gittiğinde daha küçükcüktü elimizde büyüdü o yüzden herhangi bir problem yaşamadık.”* Ailelerin beyanlarına bakıldığında akraba ve koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılan çocukların herhangi bir uyum problemi yaşamadıkları bunun temel sebebi olarak yeni ortama girmemeleri, tanıdıkları tarafından korunup gözetilmesi, çocukların yuvaya girmemesi nedeniyle yuvanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin oluşmaması olduğu söylenebilir.

Çocuğun küçük yaşta iken koruyucu aile olmaları nedeniyle 6 aile uyum problemi yaşamadığını ifade etmiştir.

G.2: “Çocuk yanımıza geldiğinde zaten küçüktü bu nedenle herhangi bir uyum problemi yaşamadık. Ancak zaman zaman problemler yaşıyoruz. Bu sorunları da aile içindeki dayanışma ve sevgi ile aşıyoruz.”

G.4: “Bana verildiğinde bebektir hiçbir şey bilmediği için uyum problemi yaşamadık. Bizi şimdi anne babası olarak biliyor.”

G.8: “Çocuk küçük olduğu için uyum problemi yaşamadık. Zaten beni annesi olarak biliyor. Hatta şuan kendi ismini kullanmıyoruz, Yasir olarak çağırıyoruz.”

Çocuğun küçük yaşta koruyucu aile yanına yerleştirilmesi durumunda uyum problemleri yaşanmamakta ancak ailelere koruyucu aile eğitimi verilmemesi nedeniyle çocuğu olmayan aileler çocuklara aşırı bağıllık göstermekte ve koruyucu aile hizmet modelinin amacını unuttukları gözlenmiş çocukları kendi öz çocukları gibi görmeye başlamış hatta kendi aralarında çocuğa farklı isim koydukları tespit edilmiştir.

Ailelerin %50’si uyum problemi yaşadıklarını ve problemlerle başa çıkma taktiklerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

G.6: “Çocuğun şiddet görerek yuvaya geldiğini öğrendik. İlk geldiğinde 4 yaşındaydı ve her şeyden korkuyordu. Hiç yalnız bırakmaya gelmiyordu hemen ağlıyordu. Çünkü kendisini terk edeceğimizi düşünüyordu. Hatta her şeyden o kadar korkuyordu ki yemek masasında bıçak olduğunda masaya oturamıyordu ve sürekli yemek yiyordu. Bize şimdi tüm bu yemeği ben mi yiyeceğim diye soruyordu. Yemeğin biteceğinden korkuyordu. Paylaşmayı hiç bilmiyordu ve kendisini bir yere ait hissetmiyordu.

G.8: “Ben biraz bebek istiyordum bebek istemekte de haklıymışım. Çünkü çocuk 22 aylıkken geldi bize. Bazı alışkanlıkları hemen geçmedi. Nasıl bir ortamda yaşadığını bilmiyorduk. İlk geldiği zaman kapıdan kaçıyordu. Sürekli yemek yiyordu. Epey bir zaman sürdü. Tokluk hissi yoktu. Her yeri kurcalıyordu. İlk geldiğinde robot gibiydi. Sabah 9 kalkıyordu akşam 9 da uyuyordu. 3 ay boyunca hiç dokunmadı bana. Söz dinlemiyordu. Kızım yapma etme diyordum ancak dinlemiyordu. Terk edilme korkusu vardı çocukta. Kesinlikle tek başına bir yerde kalamıyordu ve sürekli yanında birimiz duruyorduk. O derece oldu ki tuvalete altı ay beraber gittik. Kapıyı kapatıyorum ağlıyor buradayım dememe rağmen yine de ağlıyordu çok büyük korkuları vardı. Onun

birakılma korkusu, sürekli insan değiştirme, oradan oraya oradan oraya yani bunlar yaşadığı şeyler yani hep böyle travmalar yaşamış.

G.9: *“Çocuk ilk geldiğinde konuşamıyordu. Hiçbir şey anlayamıyorduk. Burada saatlerce yerinden kalkmadan oturuyordu. Acıktığını hissetmiyordu. Bir çocuğu bir aileye veriyorsanız aileye çocuğun her seyini söyleyin. Bana çocuk çalışkan dediler oradaki öğretmeni bütün derslerine pekiyi yazmış ama çocuk eve geldi okumayı bilmiyor. Çocuğa soruyordum ödevlerini kim yapıyor dedim bana oradaki anneler yapıyor dedi. Geri yurda gitmesi korkusu var. Anne beni yurda göre gönderme dedi. İlk izlemeye gelen sizsiniz daha başka gelen kimse olmadı.”*

G.10: *“İlk geldiğinde çok hırçındı. Isırıyordu. Zeynep’in saçını çekiyordu. Dışarı çıkmak istemiyordu. Ana okula götürmek istedim gitmedi. Kapıları kırıyordu. Markette sürekli her şeyi almak istiyordu.”*

G.11: *“İllaki çocuk yuvadan geldi önceden de bize geldi gitti yani ama yine uyum problemi yaşadık. 5 yıl yuvada kalmıştı. Bence korkuları vardı. Yine oraya gideceğim, benle ne kadar ilgileneneler korkusu vardı. Asi ruhu vardı, kabullenmekte zorlandı okula gitmek istemedi. Diretiyordu.”*

G.12: *“Uyumsuzluk hiç yaşamadık. Ama yaramazlıkları vardı.”*

G.15: *“Bize geldiğinde bize karşı bir güven problemi vardı. Sürekli ağlıyordu.”*

G.19: *“Büyük çocukla problem yaşadım ama küçük çocukla yaşamadım. Büyüğü agresifti hırçındı, biz küçük kardeşi ile daha fazla ilgilendik diye küçük kardeşini kıskanıyordu.”*

Aileler tarafından ifade edilen yaşanan uyum problemleri aşağıdaki gibi kategorize edilebilir:

- Çocuğun yaşça büyük olması aileyi kabullenmekte zorlandığı,
- Yuvadan kalma alışkanlıkları bırakmasının zaman alması ve çocuğun geçmiş travmaların etkilerinin henüz giderilmemesi,
- Çocuğun paylaşmayı bilmemesi ve sürekli açlık hissinin olması,
- Çocuğun aidiyet duygusunun ve insanlara karşı güven bağının gelişmemesi,
- Çocuğun terk edilme duygusu yaşamaması,

- Çocuk ile aile eşleştirilirken çocuk hakkında aileye gerektiği kadar bilgi verilmemesi,
- Koruyucu ailelere yeteri kadar koruyucu aile eğitimi verilmemesi ve ailelerin çocuğa yaklaşım tarzlarını tam olarak bilememesi olarak 7 kategoride değerlendirilebilir.

Yaşanan uyum problemleri incelendiğinde aileler genel olarak yuvada kalma alışkanlıklar nedeniyle problemler yaşadıkları söylenebilir. Akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılan çocuklarla diğer hizmet modelinden faydalandırılan çocuklar karşılaştırıldığında akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modelinin çocuklar üzerinde daha olumlu etkileri olduğu, daha az uyum problemleri yaşadığı söylenebilir. Bu nedenle akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modelinin daha yararlı olduğu söylenebilir.

Koruyucu ailelerin yaşanan uyum problemlerine karşı başa çıkma taktikleri incelediğimizde;

Aileler SÇG'lerden destek beklediklerini, ancak yeteri kadar destek alamamaları nedeniyle televizyondan izledikleri programlardan faydalanarak uyum problemleri ile başa çıkmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. **G.15:** “Sabırla başında bekleyerek, televizyonda çocuk yetiştirme programlarını izleyerek bir şeyler öğrendim. O şekilde aştım ancak profesyonel destek beklerdim.” Hatta bazı aileler kimsenin izlemeye gelmediğini izleme yapılmaması nedeniyle çocuğa nasıl yaklaşacaklarını bilmediğini çocuğu karşısına alarak uyum problemlerini aşmaya çalıştıkları tespit edilmiştir.

G.9: *İlacı azaltarak kendisine gelmesini sağladım yaz okuluna gönderdim o sürede kurtardım. Birbirimize destek olalım dedim ve bana hemen cevap verdi tamam anne kurtulalım bu ilaçtan dedi. İlacı bıraktıktan sonra evin içerisinde dans etmeyi öğrendi. Konuşmayı kendisini ifade etmeyi öğrendi. Ancak zaman geçtikçe telepati kurabildik ve şuan birbirimizin bakışları anlaşabiliyoruz. İlk izlemeye gelen sizsiniz. Devam eden sorunlar için öğretmenleri sosyal hizmetlerin her türlü desteği sağlaması lazım.”*

G.10: *“Bu problemlerin olacağını bana anlatmadılar. Ben il müdürlüğü ile konuştum ve bana herkes bu problemleri yaşıyor zamanla geçer dediler. Bende kendi imkanlarımla kendi öğrendiğim şeylerle aşmaya çalıştım. 3 tane çocuk yetiştirdim.*

Oradan öğrendiklerimle karşıma alıp konuşuyordum, yeri gelince kızıyordum bağıırıyordum. Ama en etkili olan karşıma alıp güzel güzel konuştuğumda oluyor.”

Koruyucu aile biriminden yeteri kadar destek göremediğini beyan edenler olmasına rağmen Koruyucu Aile hizmetinden destek alarak aşanlar olduğu tespit edilmiştir.

G.6: *“Bu durumlarla karşılaşacağımızı koruyucu aile vurmak için başvurduğumuzda bize hep anlattılar ve nasıl davranmamız gerektiğini anlattılar, problemlerde il müdürlüğü ile sürekli iletişim halindeydik ve kendi çocuklarımdan öğrendiğim kadarıyla sorunları çözmeye çalıştım.”*

G.8: *“Sabır, sabır, sabır... bazen kızdım, kızmadım da diyemem. Ondan sonra ben eşim ve çocuk beraber yattık ve ondan sonra bize alıştı onun etkili olduğunu düşünüyorum. İl müdürlüğü ile ne problem yaşıyorsak telefon arayıp konuşuyorduk. Onların yönlendirmelerini yapıyorduk. Her gün dışarı çıkardım parka gittik. Çocuklarla bir araya getirmeye çalıştım. Hep kalabalık ortamlara getirmeye çalıştım.*

G.12: *“Çok sevdiğimiz için ve sevgimiz ağır bastı o şekilde aştık.”*

Koruyucu aile biriminden yeteri kadar destek alamaması yeteri kadar personelin olmadığı söylenebilir. Ailelerin uyum problemleri genel olarak incelediğinde genel itibari ile geleneksel yöntemler kullandıkları, sabırla uyum problemlerin aşmaya çalıştıkları ve en etkili yöntemin karşılıklı konuşma yoluyla olduğu söylenebilir.

İki ailenin de uzman desteği alarak problemleri aşmaya çalıştıkları tespit edilmiştir.

G.11: *“Psikiyatriden uzman desteği alarak çözmeye çalıştım. Dikkat dağınıklığı falan vardı. Onda da fayda sağladı. Çevre edindi. Şuan herkesi tanyor ediyor.”*

G.19: *“Psikoloğa götürdüm o şekilde problemleri aştık.”*

4.8.Koruyucu Ailelerin Kamu Kurum ve Kuruluşlar Yaşadığı Problemler ve Yaşanan Problemlere Çözüm Önerileri

Koruyucu aile olarak kamu kurum ve kuruluşlarıyla alakalı nasıl problemler yaşıyorsunuz ve yaşadığınız problemlere çözüm önerileriniz var mıdır? Sorusuna; çalışmaya katılan ailelerden %30'u herhangi bir problem yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. %50'si aile Sağlık Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarla, %20'si Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile problem yaşadığını, sorunların çözümünde ise koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocukların muayenesi için öncelik tanınması gerektiği, MEB ile yaşanan problemler içinse herhangi bir çözüm önerisinde bulunamamışlardır.

G.2: “Çocuğu aldığım ilk zamanlar da hastane de ücret ödemiordum. Ancak sonradan özel hastanelere gittiğimde benden muayene için para almaya başladılar. Hastaneye koruyucu aile olduğumu ifade etmeme rağmen bana çocuk senin üzerine görünüyor dediler ve para alamaya başladılar. Kurum ve kuruluşlar koruyucu aile hizmetini bilmiyorlar.”

G.4: “İlk başta ben koruyucu aile olduğum için para almıyorlardı yasak diyorlardı. Şimdi ücret ödüyorum. Mesela bazen Konak Hastanesine götürüyorum her gittiğimde 100 TL ödüyorum. Benim koruyucu aile olduğumu biliyorlar ama yine de istiyorlar.”

G.7: “Okulda sıkıntı yaşadık. Annesi gelsin kayıt yaptırırsınlar dediler. İl müdürlüğünden aradılar kayıt yaptılar.”

G.9: “Rehber öğretmeni daha hiç çocukla ile tanışmamış bile. Çocuk daha okuma yazma bilmiyor ama sınıftan geçirmişler. Geçen yılki hocaları hep pekiyi vermiş.”

G.10: “Sağlıkla alakalı problemler yaşıyoruz. Bu çocuklar özel çocuklar ama hemen randevu alamıyoruz. Genelde sizin aracılığınızla alıyoruz Öncelik tanınması lazım.”

G.13: “Randevu almak çok zor oluyor. İllaki bir avantaj olabilir. Bu tarz koruyucu ailelere öncelik tanınması lazım ya da direk muayene edilmeli.”

G.16: “Randevu alamadık, onun için baya uğraştık ilaçları geç yazdırıyoruz. Bizde yaşlıyız git gel zorlanıyoruz. Bu çocuklara öncelik tanınması lazım.”

G.18: “Bazı hastaneler diyor bizim anlaşmamız yok bizden ücret alıyorlar. Yönetmelikte bir boşluk var galiba bunun yeniden düzenlenmesi lazım.”

Koruyucu ailelerin kamu kurum ve kuruluşları ile yaşanan problemlere sunduğu özüm önerileri incelendiğinde; genel itibari ile Koruyucu Aile Yönetmeliğinde kaynaklanan eksikliklerin giderilmesi olarak ifade edilebilir.

4.9.Koruyucu Ailelere Sunulan Hizmetler

Koruyucu aileler için yapılan ödenekler çocuğun ihtiyaçlarını karşılaya bilecek yeterlilikte mi? Sorusuna; çalışmaya katılan ailelerin %85’i koruyucu ailelere yapılan ödeneklerin yeterli olduğunu, %15’i ise yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Koruyucu aileler koruyucu aile olurken maddi destek için almadıklarını, koruyucu aile olmayı bir vicdani sorumluluk olduğunu ve dini açıdan baktıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

G.11: “Ya zaten biz ödeme de şeyimiz yok. Çocukların ihtiyaçları yetsin kendi kendine o kadar.”

G.1: “Biz çocuğa yapılan ödemeleri bakmıyoruz bile. Çocuk için yapılan ödemeyi bir kısmını çocuk için harcıyoruz. Kalan kısmı da çocuk adına banka da hesap numarası açtık ve oraya yatırıyoruz ki 18 yaşına geldiğinde bir birikimi olmuş olsun. Bizde yetimin hakkını yemek haramdır.”

G.6: “Ben çocuğu para alalım diye almadım. Hatta ilk yıl sigorta bile yaptırmadım. Ancak 1 yılın sonunda il müdürlüğü bize söyledi de ben yaptım sigortayı.”

G.5: “Ödenekler en azından bir asgari ücret kadar olmalıdır. Çünkü neden dersin; o çocuğu götürüyorsun örnek veriyorum dışarda gezdiriyorsun ya da tatil ihtiyacı okur onu ufak da olsa karşılamak onun adına mesela sineması olsun ne bileyim başka aktiviteler olsun bunları da hesaba katınca yetersiz oluyor. Ali hiçbir çocuktan her konu da ayrı kalmasın diye okulda olsun dışarda olsun bütün ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamaya çalışıyoruz bu yüzden yapılan ödenekler yetersiz kalıyor.”

4.10.Koruyucu Ailelerin Koruyucu Aile olduktan sonra KOİÇ’lere Bakış Açıkları

Koruyucu aile olduktan sonra KOİÇ’ler için düşüncelerinizde bir değişim oldu mu? Sorusuna; görüşülen ailelerin tamamı yuva ortamında büyüyen çocuklar

üzerinden düşüncelerini belirtmişlerdir. Aileler koruyucu aile olmadan önce KOİÇ'lere bakış açılarının toplumla benzer olduğunu ancak yuvaya gidip o çocukları görünce duygusal anlar yaşadıklarını, üzüldüklerini KOİÇ'lerin yuvada aile sıcaklığını sevgisini görmediğini düşündüklerini o yüzden çocukların yuvadan çok öz ailesi yanında kalmasını ya da koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması gerektiğini hatta aileler 2 çocuğa daha koruyucu aile olmak istediklerini ifade etmişlerdir. Koruyucu aile yanına verilemeyen ya da ailesi yanında bakılamayan çocuklar içinde yuvanın KOİÇ'ler için bir yuva olduğunu unutulmaması gerektiğini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

G.2: *“Herkes çocuk doğurur ama önemli olan çocuğun yetiştirilmesidir. O çocukların sıcak bir yuvaya ihtiyacı vardır.”*

G.4: *“Orada bir sürü çocuk var orda hangi çocukla ilgilenirler. Mesela burada biz doğum gününü kutladık, çarşıya gitmek istiyor oraya götürüyorsun onunla özel olarak ilgileniyorum. Yani yurt ev gibi olmuyor. Mesela çocuğu alıp yemeğe götürüyoruz dışarı çıkıyoruz her istediği yerine geliyor ama yuvadakiler böyle değiller. O yüzden çocuklar yuva yerine öz ailesinin yanında olmalı ya da koruyucu aileye verilmeli.”*

G.5: *“Bu dünyada ne için varız evlatlarımız için varız evlatlarımız için nefes alıyoruz o yüzden evlatlar benim için bir ayrıcalık başka bir tutku dur yani kimin olursa olsun düşmanımın olsun, yabancının olsun kim olursa olsun evlat benim nazarımda akan sular durur. Evladın yerini hiç bir şey dolduramaz. O yüzden bir evladın yeri her zaman anne babasının yanındır.”*

G.6: *“8 yıl önceki imkanım yani enerjim gücüm olsa 2-3 tane daha çocuk alır bakar büyütürüm. Çocukların yuvada kalmasına dayanamıyorum. Keşke her aile bir çocuk alsın baksın.”*

G.7: *“Yuvaya gittiğimde çok ağladım. Duygulandım çok üzüldüm. Keşke tüp bebek denemeseydim de o çocuklardan 2-3 tane alıp ta elinden tutsaydım. Ama Allah devletten razı olsun o yurtlar olmasa koruyucu aile yanına yerleştirilemeyen çocuklar sokakta kalacak.”*

G.8: *“Ben orayı bilmiyordum. Ben oraya gidince ağladım. Ancak koruyucu aile olduktan sonra durumu iyi olan her insanın bir çocuk alması ve sahiplenmesi*

gerektiğini düşünüyorum. Bu çocuklar yuvalarda kalması çok büyük sıkıntı o yüzden çocukların aile yanında büyümesi lazım.”

G.9: *“Daha da üzülüyorum. ben bir taneyi kurtarabildim. Sevgiye aç çocuklar yani imkanınız varsa diğer ailelere mutlaka çocuk alıp bakmalarını istiyorum. Oradakileri gördükten sonra çocuğa daha çok sarıldım. Orada sevgi açlığı var. Toplum olarak bu duruma koruyucu aile olarak sıfırız.”*

G.10: *“Şöyle bir fark var orada güzel bir bakım olduğunu düşünmüyorum. Çocuk geldiğinde sırtı falan hep yara içindeydi. Tüm çocukların koruyucu aile yanında ya da ailesi yanında bakılması lazım.”*

G.16: *“Oradaki tüm çocuklar için erkekler baba kadınlar anne. Yarın büyüyüpte kime güvenecek bu çocuk. Ev ortamında yetişmesi gerekir çocuğun annesi babası olmasa bile koruyucu aile yanında büyümesi lazım. kendi odası, kendi eşyaları oluyor en azından. Orada yaşayan çocuklar hepsi donuk, problemlili oluyor. çok iyi bakılmıyor oralarda.”*

4.11.Koruyucu Aile Uygulamasının Yaygınlaştırma Metotları

Koruyucu aile hizmeti sizde yaygınlaştırılmalı mı yaygınlaştırılmalı ise nasıl yaygınlaştırılmalı? Sorusuna; görüşülen tüm aileler koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılmasını istemiştir. Aileler koruyucu ailenin yaygınlaştırılmasında asıl görevin koruyucu ailelerin yaşam ve deneyimlerini yakın çevresinden başlayarak anlatmaları gerektiği, teknolojiyle iç içe olduğumuz bu çağda koruyucu ailelerin duygu ve düşünceleri medya aracılığıyla ulusal düzeyde dile getirilebileceği, devletin de koruyucu aile uygulamasını kamu spotu haline getirerek medya aracılığı ve seminerlerle duyurabileceğini ifade etmişlerdir:

G.9: *“Yaygınlaştırılmalı yani insanların bilinçlendirilmesi lazım. Televizyonda abuk sabuk şeyler varken bunları keşke daha fazla kamu spotu şeklinde yapabilirler. İnsanlar bir görür iki görür en sonunda bir şeyler öğrenir hiç evine alamasalar bile en azından gidip ziyaret ederler.”*

G.10: *“Yaygınlaştırılmalı. Medyanın gücü kullanılmalı bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı ancak bu şekilde geliştirilebilir.”*

G.11: “Yaygınlaştırılmalı, seminerlerle daha çok insana ulaşılabilir. İsteyen insanlara ulaşabilir.”

G.6: “Yaygınlaştırılmalı. Ben kendim gittiği her yerde koruyucu aileyi anlatıyorum. Koruyucu ailelerin buna önayak olması lazım.”

G.18: “Kesinlikle yaygınlaşmalı. Televizyonda reklam yapılarak yaygınlaştırılabilir. Devlet eliyle bilinçlendirme yapılması lazım.”

4.12.Koruyucu aile uygulamasındaki eksiklikler ve çözüm önerileri

Koruyucu aile hizmeti hakkındaki gördüğünüz eksiklikler nelerdir ve çözüm önerileriniz nelerdir? Sorusuna; katılımcılardan %25’i koruyucu aile uygulamasında herhangi bir eksiklik olmadığını, %75’i ise koruyucu aile uygulamasındaki eksik gördüğü konular ve çözüm önerilerini şu şekilde belirtmişlerdir:

G.6: “Sözleşmede eksiklik var bizi müşteri gibi görüyorlar. Koruyucu ailenin de ruh hali düşünülmeli. Çocuğun ek ödemelerini faturalandırmak yerine direk ödeseler çok daha iyi olur.”

G.2: “Şuan herhangi bir eksiklik yok ancak ilk zamanlar ilk aylar dahil olmak üzere kimse ziyaretimize gelmedi. Ziyaretlerin olması hem benim için hem çocuk hem de bakanlık için çok güzel bir şey en azından çocuğun kime emanet olduğunu bilinmektedir.”

G.5: “Koruyucu aile hakkında fazla bilgim yok bazen internetten falan araştırıyorum bakıyorum, nedir ne şekilde olmalı diye ama işte dediğim gibi bunun içine girmek lazım. Aileler arasındaki diyalogları artırmak gerekir hepsini geziye götürüp orda kaynaşmaları gerekir bence.”

G.7: “Herhangi bir eksiklik yok ama aile ziyaretleri yapmamaktalar. Daha çok aile ziyareti yapmalılar.”

G.8: “İzlemelerin daha fazla olması gerekiyor yani bu izlemeler aydan aya olması gerekiyor. Çocukla sürekli ilgilenecek bir meslek elemanının olması gerekir. İlk aldığımız zamanlar eve çok gelmediler ama kurum bizim nasıl bir aile olduğumuzu bildikleri için her ay gelmediler. Koruyucu aile kartımız daha çıkarılmadığı için Diyarbakır’da polisler bizi içeri aldı. Kartımızın hemen çıkmasını istiyoruz.”

G.9: “İlk başvuru yaptığımda bana koruyucu aile haklarından hiçbir şeyi anlatmadılar. Hep kendim araştırarak öğrendim. Bunları anlatmaları gerekir.”

G.10: “İzlemeler hiç yapılmadı taa geçen seneye kadar. Belki ben bu çocuğa kötü davrandım. Belki ihmal ettim bunlar hiç sorgulanmadı. O yüzden denetimler fazla yapılması lazım.”

G.11: “Denetimlerin daha fazla olması gerekir. İlk yıl çok gelmediler ama gelmeleri lazım sürekli sonuçta o çocuklar emanet takip edilmesi gerekmektedir.”

G.14: “Çocuk yurttan gitsin gibi bir düşünce var bu da yanlış bunun düzeltilmesi gerekiyor. Ben 1 yıldır bu çocuğu aldım kimse ziyarete gelmedi. Ben hırlı mıyım hırsız mıyım kimim ben. Bunların iyi bir araştırılması lazım. Bu şekilde olmaz.”

Koruyucu ailelerin gözlemledikleri eksikleri ve çözüm önerilerini kategorize edersek:

- En çok görülen eksikliğin koruyucu ailenin yanına çocuk yerleştirildikten sonra izlemelerin gerektiği kadar yapılmadığı ya da hiç yapılmadığı ifade edilmiştir. Çözüm önerisi olarak izleme sayılarının artırılması ve çocukların takibinin sağlanmasının mutlak gereklilik olması gerektiğidir.
- Koruyucu aileler koruyucu aile olmak için başvurduklarında yeteri kadar bilgilendirilmediklerini, başvuru esnasında tüm konularda bilgilendirilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.
- Koruyucu ailelerin birbirlerini tanımadıkları ve koruyucu ailelerin birbirlerini tanımaları için bazı aktivitelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir.
- Diğer kurum ve kuruluşlarla yaşanan problemler için Koruyucu Aile Tanıtım Kartının çıkarılması gerektiği ve kurum ve kuruluşlara koruyucu aile hakkında bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiği,
- Koruyucu aile sözleşmesinin içeriğinde eksiklikler olduğu, koruyucu ailelerin müşteri gibi görüldüğü, koruyucu aile sözleşmesinin koruyucu ailenin ruh hali de düşünülerek yeniden düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

5.TARTIŞMA

Çalışmamızda tüm ailelerin evli olduğu, görüşmecilerin %70'nin kadın olduğu, tüm ailelerin asgari ücret üzerinde bir gelirlerinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan birçok araştırmada da koruyucu ailelerin %75-90'nın evli olduğu, görüşülen kişilerin %60-70 arasını kadınların oluşturduğu, tüm ailelerin düzenli bir geliri olduğu tespit edilmiştir (Baysal, 2017, s. 100-112; Kahraman, 2007, s. 144 Yeşilkayalı, 2015, s. 67;).

Araştırmamızda ailelerin %70'nin ilkokul mezunu olduğu, tespit edilmiş olup yapılan araştırmalarda da koruyucu ailelerin eğitim düzeylerinin %50-55 arası ilkokul ortaokul düzeyinde olduğu tespit edilmiştir (Kahraman, 2007, s. 144; Yeşilkayalı, 2015, s. 65).

Görüşülen 17 ailenin yanında koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan 1 çocuk olduğu, 3 aile de ise kardeşleri ayırmamak adına 2 çocuk olduğu, ailelerin %50'sinin öz çocuğunun olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda da koruyucu ailelerin %85'nin üzerinde 1 çocuğa koruyucu aile oldukları, koruyucu ailelerin %45-65 oranında çocuklarının olmadığı tespit edilmiştir (Baysal, 2017, s.133; Kahraman, 2007, s. 144; Yeşilkayalı, 2015, s. 69).

Koruyucu ailelerin yaş gruplarına bakıldığında ailelerin %75'ni 36-45 ve 46-55 yaş arasında tespit edilmiş olup yapılan çalışmalarda ailelerin yaş grupları incelendiğinde ailelerin büyük çoğunluğunun 35 yaşından sonra koruyucu aile oldukları tespit edilmiştir (Kahraman, 2007, s. 143-144; Yeşilkayalı, 2015, s. 66). Yaptığımız araştırma ile literatür araştırması ile benzerlikler olduğu tespit edilmiştir.

Yaptığımız araştırmada ailelerin %85'inin koruyucu aile uygulamasını bilmedikleri AÇSHB'nin yönlendirmeleriyle öğrendikleri tespit edilmiştir. Baysal (2017) ve Kahraman (2007) yaptıkları çalışmada koruyucu ailelerin %55-70'nin koruyucu aile uygulamasını bildikleri tespit edilmiş ve araştırmamızın bulgularına benzerlik göstermediği tespit edilmiştir. Ancak bulgularımızı kanıtlar nitelikteki yapılan iki araştırma mevcuttur. Koçtürk (2019) yaptığı çalışmada katılımcıların koruyucu aile uygulaması hakkında %16,8'i bilgim yok, %48,8'i biraz bilgim var şikkını işaretlemiştir. Kuş (2014)'ta ise katılımcıların %21'i koruyucu aile

uygulamasını ilk kez ankette duyduğunu, %58'inin biraz bilgim var dediği tespit edilmiştir. Yapılan bu iki tez araştırması ve yaptığımız tez araştırması arasında anlamlı benzerlik bulunduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bulgular ve halka yönelik yapılan çalışmalar koruyucu aile uygulamasının henüz tam olarak bilinmediği, tanıtımların yetersiz olduğunu göstermektedir.

Öz çocuğu olmayan aileler koruyucu aile olma sebeplerinin en başında evlatlık olarak başvurdukları ancak evlatlık alma koşullarının ağır olması nedeniyle bakanlık personellerinin yönlendirmeleri ile koruyucu aile oldukları tespit edilmiştir. Yapılan birçok araştırmada da; öz çocuğu olmayan ailelerin koruyucu aile olmasına etki eden sebeplerden birinin ebeveyn olma konusunda yaşanan problemler ve tedavi sürecinde sonra çocuk sahibi olamayacağına inançların gelişmesi diğeri ise evlatlık edinmek isteyen ailelerin evlatlık şartlarının kendileri için uygun olmaması ve başvuru sırasında kurum çalışanlarının yönlendirilmeleri ile koruyucu aile olmaya karar verdikleri tespit edilmiştir (Karatay, 2018, s. 295; Tezel ve ark., 2018, s. 24).

Öz çocuğu olan aileler ise yuvada kalan çocukların iyi şartlarda bakılmadığı düşüncesiyle bir çocuğun elinden tutarak topluma kazandırmak ve aile sıcaklığını hissetmelerini istemeleri sebebiyle koruyucu aile olmak istedikleri tespit edilmiştir. Yapılan literatür çalışmalarında da; yakın çevrede var olan koruyucu aileden ya da arkadaşından etkilenerek bir çocuğa sahip çıkmak ve onu topluma kazandırmak, bir seminere katılarak koruyucu aile modelinden haberdar olduktan sonra koruyucu aileye karar verdikleri tespit edilmiştir (Tezel ve ark., 2018, s. 26-27; Üstüner ve ark., 2005, s. 135).

Koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan ailelerin %95'i koruyucu aile olmaya karar verdiğinde ailesi ve çevresinden tarafından destek gördüğü, yalnızca ailelerin %5'i çevresinden destek görmediği ancak çocuğun aileye gelmesi, aileyle kaynaşması ve çocuğun tanınması sonrası tüm ailelerin çevrelerinden olumlu dönüşler aldığı tespit edilmiştir. Yapılan birçok araştırmada bulgularımıza benzer sonuçlar bulunmuştur. Koruyucu aile olmak isteyen ailelerin yakınları ve çevresi tarafından olumlu karşılandığı, bazı ailelerin destek olmadığı ve bu durumun geçici olduğu, çocuk aileye geldikten sonra olumsuz yargıların sona erdiği ve çocuğun tüm aile ve çevre tarafından benimsendiği tespit edilmiştir (Baysal, 2017, s. 149; Tezel ve ark., 2018, s. 28).

Aileler çocuğun yaşça küçük olması, kız çocuk olması gibi kriterleri olmuştur. Bu kriterlerinin olmasının altındaki temel sebep ise küçük yaş çocuk olarak hem uyum probleminin yaşanmasını engellemek hem de istedikleri gibi bir eğitim vermek olduğu, kız çocuklarının daha zayıf ve daha çok korunması gerektiği bakış açısı nedeniyle kız çocuk olması kriterler arasında yer almaktadır. İki aile yaşlarının ilerlemesi sebebi ile kendi öz bakımını sağlayabilecek 7-8 yaş arasında bir çocuk olmasını istemiştir. Bir ailenin ise kimsesi olmayan bir çocuğu istediği tespit edilmiştir.

Yapılan literatür çalışmasında; 1961-1982 yıllarını kapsayan araştırmada ailelerin %33'ü 0-1 yaş, %27'si 1-3 yaş, %29'u 3-6 yaş, %4'ü 6-12 yaş ve %7'si de 12- 18 yaş arasındaki çocukları tercih etmişlerdir. Ailelerin küçük yaş kriteri belirlemede çocukları kendi istekleri doğrultusunda eğitmeleri yatmaktadır (Karatay, 2017, s. 413). Baysal (2017), Erdal (2014), Kahraman (2007) yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Ailelerin cinsiyet tercihlerine bakıldığında; kız çocukların daha savunmasız ve korunmaya ihtiyaçları daha fazla olduğu düşüncesi nedeniyle ailelerin %70 oranlarında kız çocukları tercih ettikleri tespit edilmiştir (Baysal, 2017, s. 117; Kahraman, 2007, s. 206; Yeşilkayalı, 2015, s.74). Araştırmamızda tespit edilen kriterlerle hem yapılan araştırmalar hem de koruyucu aile ilgili yazılarda ailelerin yanına alacakları çocukla ilgili kriterler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

KAY'da koruyucu aile değerlendirme sürecinde ailenin evlilik ve sosyal ilişkileri, aile bireylerinin kişilik özellikleri, yapılan çevre araştırması sonucu ailenin toplum tarafından kabul görülüp görülmediği, ebeveynlik bilinci ve çocuklara yaklaşım tarzı, ekonomik koşulları, ikamet edilen evin fiziki koşulları, sabıka kaydı gibi geniş çapta inceleme yapılır. Koruyucu aile adayları değerlendirilirken koruyucu anne babanın çocuğun yaş dönemine uygun davranış gösterebilme becerisi ve çocukla arasında bir ebeveyn çocuk ilişkisi kurup kuramayacağı da değerlendirilir. 2015/06 Genelgede ise sosyal inceleme sürecinde olumlu kanaat oluşturulabilmesi için üç hafta ile bir ay aralıklarla en az beş görüşme yapıldıktan sonra SİR hazırlanması gerekmektedir diye belirtilmektedir. Ailelerle yapılan görüşmeler neticesinde gerekli evrakların tam olarak istendiği ancak ailelerle yeteri kadar görüşme yapılmadığı, çocukla ailenin en fazla iki defa görüşürüldüğü tespit edilmiştir. Aileler bu durumu il müdürlüğünün kendilerine güvenmesi nedeniyle fazla görüşme yapılmadığını beyan etseler de böyle durumun söz konusu olmadığı, iş yükünün fazlalığı ve personel

eksikliği sebebi ile çok fazla görüşme yapılamadığı söylenebilir. Çocuk ve aile bir kez görüşürüldükten sonra çocuğun aile yanına yerleştirilmesinin nedeni olarak çocuğun küçük yaşta olması temel etken olduğu düşünülmektedir. Baysal (2017)'de koruyucu ailelerin 0-24 yaş arası çocuk almaları sebebiyle ilk görüşmeden sonra çocukların yerleştirildiğini tespit etmiştir. Yapılan araştırmalarla yaptığımız araştırma arasında benzer sonuçlar olduğu gözlenmiştir.

Yapılan görüşmeler neticesinde 4 çocuğun yuva ortamına girmeden akraba ve yakın koruyucu aile hizmetinden faydalandırılmış olması ve 6 çocuğun da küçük yaşta koruyucu aile yanına yerleştirilmesi nedeniyle uyum problemi yaşamadıkları, diğer 10 çocuğun ise uyum problemleri yaşadıkları tespit edilmiştir. Yaşanan bu problemler şu şekilde açıklanabilir: Çocuğun yaşça büyük olması aileyi kabullenmekte zorlanması, yuvadan kalma alışkanlıkları bırakmasının zaman alması, çocuğun geçmiş travmaların etkilerinin henüz giderilmemesi, çocuğun paylaşmayı bilmemesi, sürekli açlık hissinin olması, çocuğun aidiyet duygusunun ve insanlara karşı güven bağının gelişmemesi, çocuğun terk edilme duygusu yaşaması, çocuk ile aile eşleştirilirken çocuk hakkında aileye gerektiği kadar bilgi verilmemesi, koruyucu ailelere yeteri kadar koruyucu aile eğitimi verilmemesi ve ailelerin çocuğa yaklaşım tarzlarını tam olarak bilememesi olarak belirtilebilir.

Yapılan literatür araştırmalarında; koruyucu aile yanında kalan çocukların %90'nın uyum problemi yaşadığı yaşanan problemlerin özellikle yuvadan kalma davranışlarının (yüksek sesle konuşma, kurallara uymama, fazla yemek yeme) devam etmesi, terk edilme duygusu, sürekli ağlama, cilt sorunları gibi nedenlerden kaynakladığı tespit edilmiştir (Üstüner ve ark., 2005, s. 135-136). Baysal (2017), ailelerin %67.6'sı, Kahraman (2007)'de ailelerin %75'i uyum problemleri yaşamadıkları tespit edilmiştir. Ancak Kahraman (2007)'de meslek elemanlarıyla yaptığı görüşmede; meslek elemanlarının %11.11 oranla "*Koruyucu aileler sık sık sorun yaşıyorlar*", %36.11'lik oranla "*Koruyucu ailelerin aldıkları çocukları geri vermek istedikleri oldu*" ifadeleri kullanmışlardır. Araştırmamızdaki uyum problemi yaşayan ailelerin oranı %50 olduğu düşünüldüğünde yapılan araştırmalarda ailelerin görüşleri arasında anlamlı benzerlik bulunamamıştır. Ancak Üstüner'in yaptığı araştırma ve Kahraman'ın meslek elemanları ile yaptığı görüşmelerde ailelerin bulgularımıza benzer ilk başta uyum problemleri yaşadıkları tespit edilmiştir.

Koruyucu ailelerle yapılan görüşmelerde ailelerin yaşadığı uyum problemlerini olduğu gibi aktarmaları da katılımcıların sorulara içtenlikle cevap verdiğinin göstergesidir.

Yaptığımız araştırmada aileler uyum problemleri ile başa çıkma yöntemleri şu şekilde olmuştur: Ailelerden %65'i çocuğa karşı birebir ilgi, sevgi ve aile desteği ile aştıkları, %25'i psikiyatrik destek alarak aşmaya çalıştığı, %10'u ise çocuğun 6 aydır koruyucu aile hizmetinden faydalandığı uyum problemlerinin aşılması için ailenin birebir ilgi gösterdikleri ve henüz problemlerini aşamadıkları bu nedenle sosyal hizmetlerden ve çocuğun öğretmenlerinden destek bekledikleri tespit edilmiştir. Uyum problemi yaşayan iki aile sorunların çözümünde AÇSHB'den uzman desteği bekledikleri ancak yetersiz izlemeler nedeniyle sorunların çözümünde tek başına kaldıkları belirlenmiştir.

Ailelerin problemlerin çözümü için başvurdukları yöntemlere benzer sonuçlar Kahraman (2007) ve Yeşilkayalı (2015) çalışmalarında aile desteği ve çocukla karşılıklı konuşma önemli bir oran oluşturmaktadır. Ancak Üstüner ve ark. (2005)'te ailelerin %46.2'si profesyonel yardım alarak uyum problemlerini aşmaya çalıştıkları tespit edilmiştir (Üstüner ve ark., 2005, s. 136). Üstüner'in yaptığı araştırmada çocukların uyum problemlerinde profesyonel destek almaları tespit edilse de yapılan diğer araştırmalarda çocuklarla karşılıklı konuşma ve aile desteği ile uyum problemlerin aşıldığı tespit edilmiştir.

Araştırmamızla diğer araştırmalar arasında anlamlı benzerlikler olduğu tespit edilmiş olup tezimizin sonuçlarının güvenilirliğini ortaya koymaktadır. Aile ile çocuk arasında yaşanan uyum problemleri koruyucu ailenin zararlı olduğu söylenemez. Aileyle çocuk arasındaki problemlerde doğru bir yönlendirmeyle uyum problemlerin aşılabildiği gözlenmektedir. Kahraman (2007)'de uyum döneminin başarıyla atlatılması halinde uyum problemlerinin azaltıldığını ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan ailelerin %80'i eğitim almadığı, %20'sinin ise eğitim aldığı tespit edilmiştir. Eğitim almayan ailelerin %55'i aile çocuk yetiştirme konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu daha önceden de çocuk yetiştirdiğini eğitimlere ihtiyaç duymadığını ifade etmişlerdir. Yapılan birçok çalışmada da ailelerin %70 oranlarında eğitim almadıkları ve ailelerin eğitime ihtiyaç duymadıklarına dair ifadeler tespit edilmiştir (Baysal, 2017, s. 155; Kahraman, 2007, s. 161). Bu durum çocuk yetiştirme konusunda hala geleneksel yöntemlerin kullanıldığını çocuk yetiştirme konusunda

eğitimlere kapalı olduğunun bir göstergesidir. Aynı zamanda koruyucu ailelere eğitim verilmemesi nedeniyle aileler koruyucu aile hizmet modelinin asıl amacını bilememekte özellikle çocuğu olmayan aileler çocukları evlatlık olarak görebilmektedir. Koruyucu aile olacak bireylere eğitim verilmeden koruyucu aile statüsünün verilmemesi gerektiğini bizlere göstermektedir.

Katılımcılardan %85'i koruyucu aileye yapılan yardımların genel itibariyle yeterli olduğunu, %15'i ise çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Baysal (2017)'deki çalışmasında ailelerin %61.3'ü, Kahraman (2007)'de %77'sinin ödemelerin yeterli olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar kıyaslandığında araştırmamızdaki bulgularla yapılan araştırmalardaki bulgular arasında anlamlı farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum da tezimizin güvenilirliğini ortaya koymaktadır.

Görüşülen 20 ailede koruyucu aile olmadan önce KOİÇ'lerle alakalı çok bilgi sahibi olmadıkları sorulan soruya yuvada kalan çocuklarla karşılaştıkları durumlara göre cevaplandırmışlardır. Aileler, yuva ortamında çocuklarla karşılaştıklarında duygusal anlar yaşadıkları, üzüldükleri, çocukların geleceğiyle ilgili kaygılar duydukları, yuvanın imkanlarının çok olmasına rağmen aile sıcaklığı görmedikleri düşüncesine kapıldıkları, çocukların yuvadan çok öz ailesi yanında kalması ya da koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması gerektiğini belirten cümleler kullanmışlardır. Erdal (2014)'te: çocuğun fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimini tamamlamasının, ona sevgi dolu, sıcak bir ortam sağlayan aileye sahip olmasıyla mümkün olacağı, maruz kaldığı ihmal ve istismar nedeniyle oluşan hiperaktivite, kaygı, düşünmeden hareket etme, uyku bozukluğu gibi problemlerle başa çıkabilmesi için çocuğu her zaman seven, sevdiğini ve değer verdiğini hissettiren bir yetişkinin desteğiyle aşabileceği ifade etmiştir (Erdal, 2014, s. 180). Kahraman (2007)'de ailelerin kurum bakımında kalan çocuklarla ilgili düşüncelerinin; yuvada kalan çocukların örselendikleri, kurum bakımında kalan çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin iyi olmadığını bu nedenle koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması gerektiğini belirttiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalarla yaptığımız araştırmalar arasında benzerlikler olduğu gözlenirse de koruyucu aile yanında kalan çocukların zarar gördüğüne ilişkin görüşler de mevcuttur. Bunlardan bir tanesi, Yurdakul (2016) "AÇSHB'ye bağlı kurumlarda kalan çocuklarla koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygıları ve psiko-sosyal gelişimleri arasında yaş

değişkenine göre bir farklılık bulunmadığını, koruyucu aile yanında kalan çocukların öz aileleri tarafından terk edildiğini düşündüklerini, koruyucu aile yanına verilen çocukların anne-babalarının sağ olması durumunda anne-babası sağ olmayan çocuklara oranla benlik saygılarının ve psiko-sosyal gelişimlerinin daha geride olduğu tespit edilmiştir.

Tüm görüşler ve tezler göz önüne alındığında ailelerin kurum bakımında kalan çocukların mutsuz oldukları, aile sıcaklığından yoksun oldukları, koruyucu aile sıcak bir yuvaya kavuşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Zıt görüşlerin tezlerine karşı verilebilecek en iyi cevabın akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modeliyle çocukların aile ortamından uzak kalmadan koruyucu aile hizmetinden faydalandırılması sağlanabilir. Ailelerin beyanları ve yapılan birçok araştırma da çocukların sağlıklı bir gelişim göstermesi için sağlıklı bir aile ortamında büyümesi gerekmektedir. Günümüzdeki yuvanın fiziki ve ekonomik şartları ülkemizdeki birçok ailenin fiziki ve ekonomik şartlarından daha iyi olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Ancak yuvanın şartları ne kadar iyi olursa olsun bir aile sıcaklığının yerini tutmayacağı bir gerçektir.

Aileler koruyucu ailenin yararlı olduğunu ve yaygınlaştırılması gerektiğini belirten cümleler kullanmışlardır. 20 koruyucu ailede koruyucu aile hizmetinin tanıtımının yetersiz olduğunu ifade etmiştir. 18 aile herhangi bir şart sunmadan koruyucu aile uygulamasının yaygınlaştırılmasını talep etmiş sadece iki aile herkese çocuk verilmemesi gerektiğini, aileler iyi incelendikten sonra çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilebilir diyerek koruyucu aile hakkındaki bazı endişelerini dile getirdiği gözlenmiş ancak yine de koruyucu ailenin yaygınlaştırılmasını istemiştir. Literatür araştırmasında da koruyucu ailenin olumlu yanları ve çocukların koruyucu aile hakkında yararlı olduğuna dair görüşlerinde benzer sonuçlar bulunmuştur.

Koruyucu ailelerin görüşleri, Tezel ve ark. (2018), Baysal (2017), Kahraman (2007) vb. birçok çalışmada koruyucu ailenin yaygınlaştırılması için koruyucu aile hizmet modelinin bir devlet politikası haline getirilerek medya aracılığıyla seminerlerle ve koruyucu ailelerin deneyimlerini paylaşarak sağlanması gerektiği tespit edilmiştir.

6.SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde ilk başta araştırmamızda edilen sonuçlar ele alınmış sonra ise bulgularımıza istinaden koruyucu aile uygulamasında yaşanan eksikliklere yönelik öneriler ele alınmıştır.

6.1. Sonuçlar

Bu bölümde yapılan izlemeler, mesleki deneyimler ve bulgular arasındaki ilişkileri göstermek amaçlanmaktadır. Ayrıca araştırmada sonuçlarının neler olduğu, bu sonuçların neticesinde gelecek dönemde ülkemizde koruyucu aile uygulaması adına ne tür çalışmalar yürütülmesi gerektiği hususunda öneriler sunulmuştur.

Yaptığımız bu araştırma nitel bir araştırma olup 14'ü kadın 6'sı erkek olmak üzere 20 aile gönüllü olarak çalışmaya katılmıştır. 11 sorudan oluşan kişisel anket formu ve 12 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile görüşmeler sağlanmıştır. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür ve ailelerin sorulara içtenlikle cevaplar verdiği varsayılmıştır.

Görüşülen kişilerin %70'inin kadın olmasındaki temel sebep kadınların ev hanımı olduğu, erkeklerin çalışması ve toplumun kadına yüklediği "Çocukların bakımından kadınlar sorumludur" rolü nedeniyle kaynaklandığı düşünülmektedir. Yaptığım izlemeler de bir koruyucu anne bu durumu destekler ifade kullanmıştır. "Çocuğun bakım ve sorumluluklarını ben yerine getirmekteyim. Bir ara işe başladım ancak bu sefer çocukla birebir ilgilenemedim. Bu nedenle işi bırakmak zorunda kaldım." diye ifade etmiştir.

Koruyucu aile şartlarından biri ailenin düzenli bir gelire sahip olması gerekmektedir denilmektedir. Bu şartın olması elbette elzemdir. Çünkü koruyucu aile uygulamasının koruyucu aileye sağladığı ödenekler nedeniyle koruyucu aile uygulaması bir gelir kapısı olarak görülmesine sebep olabilmektedir. Yaptığımız izlemelerde bir koruyucu aile; "Çevremdeki insanlar bana kaç para alıyorsun, söyle bize bizde gidip alalım." demesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu nedenle koruyucu aile olacak ailelerde ilk aranması gereken konu "Neden Koruyucu aile olmak istiyorsunuz" sorusuna cevap aranması gerekmektedir.

Yaptığımız tez araştırmasında katılımcıların eğitim seviyelerinin düşük olmasındaki temel sebep eğitim seviyesinin yüksek olan ebeveynlerin iş hayatında olması nedeniyle çocuğun bakım ve sorumluluklarını karşılamayacağı düşüncesiyle koruyucu aileye başvurmadıkları düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalarda ve tezimizde aileler iki ya da daha fazla çocuk almak istemelerine rağmen, yaşlarının ilerlemesi ve gençlikte olan enerjilerinin kalmaması nedeniyle ikinci ya da daha fazla çocuk alamadıkları görülmüştür. Koruyucu ailelerin yaş ortalamasının düşürülmesi için çalışmalar yapılmalı ve ileri yaştaki ebeveynlere çocuk verilmemelidir. Çünkü ileri yaştaki bireylere çocuk verildiğinde çocuk ile koruyucu aile arasında ebeveyn-çocuk ilişkisi kurulamamakta, ebeveynin yaşlılığa bağlı hastalıklarına bağlı olarak çocuğun bakım ve sorumluluklarını karşılayamamakta ve çocuk yuvaya döndürülebilmektedir.

Koruyucu ailelerimizde normal bir vatandaş olarak düşünüldüğünde koruyucu aile uygulamasını ASÇHB'nin yönlendirilmelerinden önce bilip bilmediklerini sorgulamamızdır. AÇSHB'nin yönlendirilmelerinden önce koruyucu ailelerin bilmediği görülmüştür. Halka yönelik çalışmalarda da bu durum tespit edilmiştir. Mesleki hayatımda da birçok kişiye korucu aile biriminde çalıştığımı ifade ettiğimde birçok kişi "*koruyucu aile nedir bilgim yok*" sorusu ile karşılaşılıyordum. AÇSHB ve Adalet Bakanlığı arasında yapılan proje ile cezaevinde anneleriyle kalan çocukların SED hizmetinden veya koruyucu aile hizmetinden faydalandırılarak ev ortamında büyümesi için çalışma yapılmaya başlanmıştır. Ancak yapılan çalışmalar sonucunda cezaevinde kalan anneler koruyucu aile hizmetini bilmedikleri için hiçbir çocuğun koruyucu aile modeli hizmetinden faydalanmasını istememiştir. Ayrıca öz aileler de koruyucu aile hizmetini bilmemekte evlatlık hizmeti gibi algılamakta ve koruyucu aile hizmetine karşı bir ön yargı geliştirmektedir. Bu ön yargılar nedeniyle koruyucu aile öz aile arasında problemler yaşanabilmektedir. Tespit edilen bulgular ve yapılan izlemelere göre koruyucu aile uygulamasının henüz tam olarak bilinmediği ifade edilebilir.

Bulgularımızda ailelerin %20'si akraba ve yakın çevre koruyucu aile iken bu oran Avrupa daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Ülkemizde öz çocuğu olmayan aileler koruyucu aile olma sebeplerinin en başında evlatlık olarak başvurdukları ancak evlatlık alma koşullarının ağır olması nedeniyle bakanlık personellerinin

yönlendirmeleri ile koruyucu aile oldukları görülmüştür. Yapılan izlemelerde öz çocuğu olmayan aileler “Çocuk 18 yaşına geldiğinde, çocuk isterse evlatlık olarak alırız. Ben koruyucu aile değilim, onlar benim evlatlarım.” gibi beyanlarda bulunmuşlardır. Ailelerin bu şekilde düşünmesi koruyucu aile uygulamasına zarar vermekte, çocukla öz aile arasında iletişim kopukluklarına neden olmakta ve koruyucu aile uygulamasının amacı dışına çıkmasına neden olabilmektedir. Ancak bu şekilde düşünen aileler yüzünden koruyucu aile uygulamasının zararlı olduğu söylenemez. Bu ailelere düzenli izlemeler ve çocuklarla ailelerin düzenli görüştürülmesi durumunda böyle bir durumun söz konusu olmayacağı düşünülmektedir.

Koruyucu ailelerin koruyucu aile eğitimi almadıkları ve eğitime ihtiyaç duymadıklarını belirtmeleri çocuk yetiştirme konusunda hala geleneksel yöntemlerin kullanıldığını çocuk yetiştirme konusunda eğitime kapalı olduğunun bir göstergesidir. Aynı zamanda koruyucu ailelere eğitim verilmemesi nedeniyle aileler koruyucu aile hizmet modelinin asıl amacını bilememekte özellikle çocuğu olmayan aileler çocukları evlatlık olarak görebilmektedir. Bu durum koruyucu aile olacak bireylere eğitim verilmeden koruyucu aile statüsünün verilmemesi gerektiğini bizlere göstermektedir.

Koruyucu aile hizmet modelinde çocukların öz ailesi ile iletişiminde aksamamalar olmamasını sağlamak amacıyla akraba ve yakın çevre koruyucu aile modelinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Tezimiz de de akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modelinden faydalandırılan çocukların uyum problemleri yaşamadıkları, çocukların öz aileleri ile görüşmelerinde herhangi bir problem yaşamadıkları gözlenmektedir. Yapılan literatür çalışmasında da çocuğun akraba ve yakın çevre tarafından koruyucu aile hizmetinden faydalandırıldığı takdirde çocuğun fiziksel ihtiyaçları yanında okul, arkadaş ortamı ve sosyal ilişkilerini düzenleme, izleme, disipline etme ve hatta öz aile yanına dönüşün daha kolay olduğu belirtilmektedir.

Aileler çocuğun küçük yaşta kız çocuğu gibi kriterler olduğu görülmüştür. Yapılan birçok çalışmada da benzer bulgulara rastlanmış ve bu durumun ortaya çıkmasının altındaki temel sebep küçük yaş çocuk alarak hem uyum probleminin yaşanmasını engellemek hem de istedikleri gibi bir eğitim vermek ayrıca kız çocuklarının daha zayıf olduğu daha çok korunması gerektiği bakış açısı nedeniyle kız

çocuk olması kriterler arasında yer aldığı düşünülmektedir. Bu kriterlerin olması gayet olağandır. Çünkü çocukların yaşça büyük olması durumunda aileyi kabullenmekte zorlanması, yuvadan kalma alışkanlıkları kolay kolay bırakamaması, aidiyet duygusunun ve insanlara karşı güven bağının gelişmesinde güçlükler ortaya çıkabilmektedir. Bu uyum problemlerinin aşılabilmesi durumunda çocuk yuvaya geri döndürülebilmektedir. Bu nedenle çocuk küçük yaşta koruyucu aile yanına verilmelidir. Çocuklar aile yanına küçük yaşta verilse dahi izlemelerin düzenli yapılmalı ve çocuğun gelişimi takip edilmelidir. Çünkü aile çocukla aşırı bir bağlanma geliştirmekte ve koruyucu ailenin asıl amacını unutabilmektedirler. Bunun önlenmesi için uzmanlaşmış koruyucu aile hizmet modeline öncelik tanınmalıdır.

KAY'da koruyucu aile değerlendirme sürecinde ailenin evlilik ve sosyal ilişkileri, aile bireylerinin kişilik özellikleri, yapılan çevre araştırması sonucu ailenin toplum tarafından kabul görülüp görülmediği, ebeveynlik bilinci ve çocuklara yaklaşım tarzı, ekonomik koşulları, ikamet edilen evin fiziki koşulları, sabıka kaydı gibi geniş çapta bir inceleme yapılır. Koruyucu aile adayları değerlendirilirken koruyucu anne-babanın çocuğun yaş dönemine uygun davranış gösterebilme becerisi ve çocukla arasında bir ebeveyn-çocuk ilişkisi kurup kuramayacağı da değerlendirilir. 2015/06 Genelgede ise sosyal inceleme sürecinde olumlu kanaat oluşturulabilmesi için üç hafta veya bir ay aralıklarla en az beş görüşme yapıldıktan sonra SİR hazırlanması gerekmektedir diye belirtilmektedir. Ailelerle yapılan görüşmeler neticesinde gerekli evrakların tam olarak istendiği ancak ailelerle yeteri kadar görüşme yapılmadığı, çocukla ailenin en fazla iki defa görüşürüldüğü tespit edilmiştir. Aileler bu durumu il müdürlüğünün kendilerine güvenmesi nedeniyle fazla görüşme yapılmadığını beyan etseler de böyle durumun söz konusu olmadığı, iş yükünün fazlalığı ve personel eksikliği sebebiyle çok fazla görüşme yapılamadığı söylenebilir. Çocuk ve aile bir kez görüşürüldükten sonra çocuğun aile yanına yerleştirilmesinin nedeni olarak çocuğun küçük yaşta olması temel etken olduğu düşünülmektedir.

Aileler, yuva ortamında çocuklarla karşılaştıklarında duygusal anlar yaşadıkları, üzüldükleri, çocukların geleceği ile ilgili kaygılar duydukları, yuvanın imkanlarının çok olmasına rağmen aile sıcaklığı görmedikleri düşüncesine kapıldıkları, çocukların yuvadan çok öz ailesi yanında kalması ya da koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması gerektiğini belirten cümleler kullanmışlardır.

Tüm görüşler ve tezler göz önüne alındığında ailelerin kurum bakımında kalan çocukların mutsuz oldukları, aile sıcaklığından yoksun oldukları, koruyucu aile sıcak bir yuvaya kavuşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Zıt görüşlerin tezlerine karşı verilebilecek en iyi cevabın akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modeliyle çocukların aile ortamından uzak kalmadan koruyucu aile hizmetinden faydalandırılması sağlanabilir. Ailelerin beyanları ve yapılan birçok araştırma da çocukların sağlıklı bir gelişim göstermesi için sağlıklı bir aile ortamında büyümesi gerekmektedir. Günümüzdeki yuvanın fiziki ve ekonomik şartları ülkemizdeki birçok ailenin fiziki ve ekonomik şartlarından daha iyi olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Ancak yuvanın şartları ne kadar iyi olursa olsun bir aile sıcaklığının yerini tutmayacağı bir gerçektir.

6.2.Öneriler

Koruyucu ailenin yaygınlaştırılması gerektiğini ifade etmemize rağmen koruyucu aile uygulamasında halen eksiklikler olduğu gerçeğini yadsıyamayız. Bu eksikler koruyucu ailelerle yapılan görüşmelerde aileler tarafından belirtilmiştir. Bu eksiklikler kategorize edildiğinde;

- En çok görülen eksikliğin koruyucu ailenin yanına çocuk yerleştirildikten sonra izlemelerin gerektiği kadar yapılmadığı ya da hiç yapılmadığı tespit edilmiştir. Çözüm önerisi olarak izleme sayılarının artırılması ve çocukların takibinin sağlanmasının mutlak gerekliliğini ifade etmişlerdir.
- Koruyucu aileler, koruyucu aile olmak için başvurduklarında yeteri kadar bilgilendirilmedikleri tespit edilmiş başvuru esnasında tüm konularda bilgilendirilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.
- Koruyucu ailelerin birbirlerini tanımadıkları ve koruyucu ailelerin birbirlerini tanımaları için bazı aktivitelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir.
- Koruyucu Aile Tanıtım Kartının henüz düzenlenmediği bu nedenle diğer kurum ve kuruluşlarla problemler yaşandığı, yaşanan problemlerin önlenmesi için Koruyucu Aile Tanıtım Kartının çıkarılması, kurum ve kuruluşlara koruyucu aile hakkında bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.
- Koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan çocukların MERNİS kaydı olmaması sebebiyle okul kayıt işlemleri, okul nakil işlemlerinde problemler

yaşadıkları, Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerden ücret alındığı ve çocuk hastalığında randevu alamadıkları tespit edilmiştir. Aileler okulla ilgili problemlere herhangi bir çözüm önerisi sunamamışlardır. Sağlık Bakanlığı ile olan problemlere ise aileler muayene ücreti hakkında herhangi bir çözüm önerisi sunamamışlar ancak muayene de öncelik tanınması ve sıra beklememeleri gibi çözüm önerileri sunmuşlardır.

- Koruyucu aile ile biyolojik ailenin birbiri ile iletişim kurmaması için koruyucu aile yanındaki çocukların ikamet adresleri il müdürlüğü koruyucu aile birimleri görünmekte ve bunun getirdiği sorunlar yaşanabilmektedir.
- Koruyucu aile sözleşmesinin içeriğinde eksiklikler olduğu, koruyucu ailelerin müşteri gibi görüldüğü, koruyucu aile sözleşmesinin koruyucu ailenin ruh hali de düşünülerek yeniden düzenlenmesi gerektiği ifade etmişlerdir.
- Çocukların gelişim dönemleri dikkate alındığında koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların uyum problemi yaşamamaları nedeniyle daha çok 0-6 yaş arasındaki çocukların koruyucu aileden yararlandırımları gerekir.
- Çocuk ile koruyucu ebeveynler arasında yaş farkına dikkat edilmeli,
- Ailelere yeteri kadar denetim yapılmaması nedeniyle aileler çocuğu evlatlık gibi düşünebilmekte ve koruyucu aile hizmet modelinin temel amacını unutabilmektedir. Ailelere koruyucu aile hizmet modelinin amacı çocuğun bir gün öz aileye döndürüleceğinin anlatılması gerekmektedir.
- Çocukların ilk başta öz aile yanına döndürülmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalı, öz aile yanına döndürülmesi mümkün olmayan çocukların önce akraba ve yakın çevre koruyucu aile hizmet modelinden faydandırılmaları, bu hizmet modelinden de faydalandırılmayan çocuğun diğer koruyucu aile hizmet modellerinden faydandırılması gerekmektedir.
- Koruyucu aile uygulamasının sadece belirli bir kısımla yürütülemeyeceği, yuvadaki çocukların da koruyucu aile hizmet modelinden faydandırılabilirmeleri için koruyucu aile hizmet modelinin medya aracılığı ve AÇSHB'nin desteğiyle sosyal sorumluluk projesi haline getirilmelidir.

- Tüm koruyucu ailelerin belli bir eğitimden geçirilmeli eğitim sonucunda koruyucu aile olmak isteyen ailelerin yanına çocuk yerleştirilmeleri yapılmalıdır.
- Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların aileler tarafından ihmal ve istismar edilmesinin önlenmesi, uyum ve diğer problemlerin çözümü için düzenli izlemeler yapılması gerekmekte ancak personel eksikliği ve iş yükünün fazla olması nedeniyle düzenli takipler yapılamamakta bu nedenle çok acil bir şekilde personel eksikliğini giderilmesi gerekmektedir.
- Koruyucu aile hizmetinin süreli bir hizmet olması nedeniyle çocuğun aileye dönüşmesi sağlanması için öz aileyi rehabilite edici çalışmalar yapılması gerekmektedir.
- Çocukların tüm sağlık kuruluşlarında ücretsiz olarak yararlandırılmaları sağlanmalıdır.
- Uzmanlaşmış ve geçici koruyucu aile modelleri geliştirilmeli ve çocuklar kuruluş bakım modeline hiç alınmadan aile odaklı modellere alınmalı,
- SED yardımıyla öz aile yanında bakım olanakları geliştirilmeli.

Tüm bu eksiklikler göz önüne alınsa bile her çocuk bir ailenin sevgisine, sıcaklığına, anne- babaya muhtaçtır. Birçok şiirde, romanda insanın anne-babaya aileye ihtiyacı olduğu belirtmiştir. Ailenin önemini ve gerekliliğini şu dizelerle dile getirerek son sözümüzü söyleyelim.

Ana başa taç imiş,

Her derde ilaç imiş,

Kişi pir olsa da

Anaya muhtaç imiş.

KAYNAKLAR

(2017). Türkiye'de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikalara Değerlendirme Çalıştayı Raporu. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayın No: 10 , Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 05.

Aile ve Çalışma <https://ailevecalisma.gov.tr/chgm/istatistikler/> Erişim Tarihi: 23.12.2019

Aile ve Çalışma <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/genelgeler/2015-6-sayili-koruyucu-aile-hizmetine-iliskin-islemleri.pdf> Erişim Tarihi: 07.11.2019

Aile ve Çalışma <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/genelgeler/2015-7-sayili-koruyucu-aile-odeme-islemleri.pdf> Erişim Tarihi: 07.11.2019

Aile ve Çalışma <https://www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/hakkimizda/hedeflerimiz/> Erişim Tarihi: 25.10.2019

Aile ve Çalışma <https://www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/uygulamalar/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti/> Erişim Tarihi: 15.12.2019

Aile ve Çalışma <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/istatistikler/aile-ve-sosyal-politikalar-alanindaki-istatistikler/cocuk-hizmetleri-istatistikleri/> Erişim Tarihi: 23.12.2019

Aile ve Çalışma <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari/> Erişim Tarihi: 16.12.2019

Aile ve Çalışma <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/> Erişim Tarihi: 12.11.2019

Aile ve Çalışma <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/sed-hizmeti/> Erişim Tarihi: 20.12.2019

Aile ve Çalışma <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/ozel-kres-gunduz-bakimevleri-cocuk-klupleri/> Erişim Tarihi: 16.11.2019

Albayrak, S. (2019). Enformel Koruyucu Aile Bakımı Üzerine Geçmişte Bu Deneyimi Yaşamış Kişilerin Gözünden Bir Değerlendirme Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.

Altunay, E., Oral, G., & Yalçınkaya, M. (2014). Eğitim Kurumlarında Mobbing Uygulamalarına İlişkin Nitel Bir Araştırma. Sakarya University Journal of Education.

Arnaz, Z. (1983). Koruyucu Aile Bakımındaki Çocuğun Gelişim Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi.

Aslan, A. (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. Ege Eğitim Dergisi.

Bay, A. (2014). Koruyucu Aile Olmak Hz. Peygamberden Günümüze Yetimlerin Himaye Edilmesi. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Baysal, A. E. (2017). Koruyucu Aile Uygulamaları ve Sonuçları: İstanbul Örneği yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Bilim Dalı, İstanbul.

Bilgi Toplumuna http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/Sekizinci_Kalkinma_Planı.pdf Erişim Tarihi: 09.10.2019

Çelik, Y. (2016). Asr-ı Saadet'te Kimsesiz Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler. İstem.

Çetin, H. (2010). Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımına Yönelik Etkin ve Sistematik Bir Yaklaşım Modeli. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.

Çifci, E. G. (2009). Türkiye'de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. Aile ve Toplum.

Çocuk Hakları Baro Birlik Erişim
http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf
Tarihi: 13.12.2019

Çocuk Meclisi <https://cocukmeclisi.ibb.istanbul/cocuk-haklari-sozlesmesi/> Erişim Tarihi: 11.11.2019

Çoşkun, R., Altunışık, R., & Yıldırım, E. (2017). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Dergipark <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256383> Erişim Tarihi: 12.12.2019

Dergipark <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/801361> Erişim Tarihi: 25.11.2019

Doğan, R. (2013). Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği. Ankara Barosu Dergisi.

Elmacı, D. (2010). Günümüzün Yetim Kalan Kuruluşları: Yetiştirme Yurtları. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.

Erdal, L. (2014). Türkiye'de Sosyal Politika ve Koruyucu Aile Hizmet Modeli. Sosyo Ekonomi Dergisi.
Erişim Tarihi: 11.10.2019

Görgülü, Ü. (2014). Koruyucu Aile Uygulamasının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi.

Hogg, T., & Blau, M. (2016). Aile Sorunlarına Mucize Çözümler. İstanbul: Gün Yayıncılık.

İzci, L., Uğurlu, H., Çöllü, İ., & Demir, G. (2018). Korunmaya Muhtaç Çocukların Mekan Değişikliği;Koşullardan Evlere. Journal Of Institute Of Economic Development And Social Researches.

Kadushın, A., & Kadushın, G. (2016). Sosyal Hizmet Görüşme Teknikleri. Ankara : Nika Yayınevi.

Kahraman, F. (2007). Türkiye'de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği) Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Karataş, K. (2007). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet.

Karatay, A. (2017). Türkiye'de Koruyucu Aile: Kökenleri,. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.

Karatay, A. (2018). Erken Cumhuriyet Dönemi Korunmaya Muhtaç Çocuklar Politikası. İstanbul: Kriter Yayınevi.

KDK Çocuk Erişim
https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/contents/files/YasalDuzenlemeler/BM_cocuk_Haklari_Bildirisi.pdf
Erişim Tarihi: 12.12.2019

Kılıçarslan, F. (2010). <http://psikiyatricsosyalhizmet.com/aile-kavrami-ve-tanimi> Erişim Tarihi: 15.10.2019

Koçtürk, M. (2019). Koruyucu Aile Uygulamasının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Kırıkkale Örneği Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

KOREV <https://www.korev.org.tr/p/21/istatistik-bilgileri> Erişim Tarihi: 25.12.2019

Koruyucu Aile https://koruyucu.aile.gov.tr/data/561cf9d9369dc58a0067a3bf/Koruyucuailenedirbro%C5%9Fur_uzun.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2019

Koruyucu Aile <https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/basvuru-yeri> Erişim Tarihi: 12.13.2019

Koruyucu Aile <https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-aylik-odeme-miktarlari> Erişim Tarihi: 25.12.2019

Koruyucu Aile <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/aile-ve-sosyal-politikalar-bakanliginin-teskilat-ve-gorevleri-hakkinda-kanun-hukmunde-kararname-633-sayili> Erişim Tarihi: 14.10.2019

Koruyucu Aile <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/bm-cocuk-haklari-sozlesmesi> Erişim Tarihi: 01.10.2019

Koruyucu Aile <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/cocuk-koruma-kanunu-5395-sayili> Erişim Tarihi: 15.10.2019

Koruyucu Aile <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/sosyal-hizmetler-kanunu-2828-sayili> Erişim Tarihi: 02.10.2019

Koruyucu Aile <https://koruyucu.aile.gov.tr/mevzuat/turk-medeni-kanunu-4721-sayili> Erişim Tarihi: 15.10.2019

Koruyucu Aile ve Çalışma <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri> Erişim Tarihi: 23.12.2019

Koruyucu Aile ve Çalışma <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/birlikte-yasamda-siz-neler-bekliyor> Erişim Tarihi: 25.12.2019

Koruyucu Aile ve Çalışma <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/sizden-beklenenler> Erişim Tarihi: 01.12.2019

Koruyucu Aile ve Çalışma <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/kurumla-ismirliginin-onemi-ve-gerekliligi> Erişim Tarihi: 01.12.2019

Koruyucu Aile ve Çalışma <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/koruyucu-aile/cocukla-sorunlarin-cozumlenmesinde-saglanan-destekler> Erişim Tarihi: 12.12.2019

Koruyucu Aile ve Çalışma <https://koruyucu.ailevecalisma.gov.tr/mevzuat/koruyucu-aile-yonetmeligi> Erişim Tarihi: 11.10.2019

Kuranı Kerim.com <http://www.kuranikerim.com/mdiyamet/bakara.htm> Erişim Tarihi: 28.12.2019

Kurul Diyanet <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/887/koruyucu-aile-kapsaminda-himayeye-alinan-cocuklar-icin-devletin-odedigi-paranin-alinmasinda-dinen-bir-sakinca-var-midir> Erişim Tarihi: 29.12.2019

- Kuş, S. (2014). Koruyucu Aile Hizmeti ve Toplumsal Farkındalık: Çanakkale Örneği Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Mamur Işıkcı, Y., & Karatepe, S. (2016). Türkiye’de Çocuğa Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları ve Tarihsel Analizi. Akademik Yaklaşımlar Dergisi.
- Medium.com <https://medium.com/tepetaklak-dergisi/%C3%A7ocuklarimizin-yeni%CC%87-yuvasi-sevgi%CC%87-evleri%CC%87-24a51e2913d4> Erişim Tarihi: 01.01.2020
- METU <https://www.metu.edu.tr/system/files/kalkinma.pdf> Erişim Tarihi: 01.01.2020
- Mevzuat <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> Erişim Tarihi: 11.11.2019
- Mevzuat <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> Erişim Tarihi: 11.11.2019
- Mevzuat.gov <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim Tarihi: 09.10.2019
- Mevzuattakip <https://mevzuattakip.com.tr/mevzuat/turk-medeni-kanununun-yururlugu-ve-uygulama-sekli-hakkinda-kanun/export/print> Erişim Tarihi: 09.10.2019
- Nufusu.com <https://www.nufusu.com/il/kocaeli-nufusu> Erişim Tarihi: 01.01.2020
- Öcal, A., & Kemerkaya, G. (2011). Yetiştirme Yurdunda Kalmış Yetişkinlerin Devlet ve Vatandaşlık Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma. ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme. Aile ve Toplum Dergisi.
- Özdemir, Ş. (2002). Nisâ Sûresinde Aileyle İlgili Olarak Yer Alan Âyetlerin İstikrarlı Bir Aile Kurumunun Teşekkülü ve Çocuğun Eğitimi Açısından Tahlili. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 4.
- Punch, K. F. (2016). Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar. Ankara: Siyasal Yayınları.
- Resmi Gazete <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-1..pdf> Erişim Tarihi: 12.10.2019
- Resmi Gazete <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.pdf> Erişim Tarihi: 15.09.2019
- Solak, A. (2013). Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası. Edirne: HEGEM yayınları.
- Soylu, N., Bilgiç, H., Tok Kızıldağ, Ö., & Toprak, E. (tarih yok). Koruyucu Aile Adayları İçin El Kitabı(2.b.).
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf> Erişim Tarihi: 15.11.2019
- Suğur, N., & Saygı Doğru, E. (2010). Koruma Altındaki Çocukların Aile ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.
- Şeker, A. (2011). Sosyal Hizmetlerde Etik. Ankara: SABEV Yayınları.
- Şenocak, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi.

Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D., & Özer Özcan, Ö. (2008). Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örnekleme Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Türk Psikiyatri Dergisi.

Tezel, Z., Demirel, B., & Kaya Şahin, Z. (2018). Ailelerin Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Etmenler ile Koruyucu Aile Olmanın Anlam ve Önemi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi.

TRT Haber <https://www.trthaber.com/haber/yasam/binlerce-cocugun-sicak-yuvasi-koruyucu-aile-414962.html> Erişim Tarihi: 15.11.2019

Tuncer, B., & Erdoğan, T. (2018). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sağlanan Bakım Yöntemleri . Uluslar Arası Bilimsel Araştırmalar Dergisi.

Tuncer, N., & Avcı, N. (2018). Yetiştirme Yurdundan Anneliğe Giden Yolculuk;Koruma Altında Büyümüş Kadınları Anelik Deneyimlerinin İncelenmesi Üzerine Nitel Bir Çalışma. AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi.

Tümkaya, S. (2005). Ailesi Yanında Ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.

Ünal, V. (2015). Düünden Bugüne Kültürümüzde Koruyucu Aile Hizmetleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic.

Üstüner, S., Erol, N., & Şimşek, Z. (2005). Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi.

Yasalar.org <https://www.yasalar.org/anayasa/madde-41/> Erişim Tarihi: 15.10.2019

Yaşar Ekici, F. (2015). Geçmişten Günümüze Çocukların Korunmasına Yönelik Uygulamalar Üzerine Bir İnceleme. Türk&İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi.

Yazıcı, E. (2014). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

Yazıcı, E. (2015). Sosyal Koruma Bağlamında Yetiştirme Yurtlarından Yararlanmış Bireylerle İlgili Bir Araştırma. VII. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu. 2015: Sosyal Güvenlik Denetmenleri Derneği.

Yeşilkayalı, H. D. (2015). Koruyucu Aile Bireylerinin Sosyodemografik Özellikleri İle Empatik Becerileri ve Özgeçililik Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, K. (2007). Sosyal Hizmet. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Yıldırım, S., & Hız, Ö. (2018). Türkiye’de Çocuk Refahı Bağlamında Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sunulan Bir Hizmet: Koruyucu Aile Hizmeti. Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.

Yolcuoğlu, İ. G. (2009a). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. Aile ve Toplum.

Yolcuoğlu, İ. G. (2009b). Sosyal Çalışma ve Çocuğun İyilik Hali. Toplum ve Sosyal Hizmet.

Yolcuoğlu, İ. G. (2010a). Sosyal Çalışmada Gereksinim Kavramı ve Çocuk Refahı Sisteminde Gereksinim Temelli Politikalar. Aile ve Toplum.

Yolcuoğlu, İ. G. (2010b). Çocukların İhmal- İstismara Uğramasında Aile ve Çocuklara Yönelik Risk Faktörleri ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. Toplum ve Sosyal Hizmet.

Yolcuoğlu, İ. G. (2015). Türkiye'de Tüm Çocuklarımızı İyi Yetiştirebilmek. İstanbul: Nar Yayınevi.

Yorgun Yaşar, E., & Özbey , S. (2018). 61-72 Aylık Korunmaya Muhtaç Olan Çocukların ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Çocukların Ahlaki Değer Yapıları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Atlas International Refereed Journal On Social Sciences.

Yörükoğlu, A. (2007). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yurdakul, A. (2016). Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kurum Bakımında Kalan Çocuklarla Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı ve Psikososyal Gelişimleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zastrow, C. (2013). Sosyal hizmete Giriş. Ankara: Nika Yayınevi.

EKLER

EK 1:ARAŞTIRMA SORULARI

Çok kıymetli Koruyucu aileler

Bu araştırmanın amacı Koruyucu Ailelerin Gözünden Koruyucu Aile Hizmeti Modelinin değerlendirilmesi ve incelenmesidir. Bu amaçla hazırlanan sorulara ait sonuçlar yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Başka bir amaçla kullanılmayacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Vereceğiniz yanıtlar Koruyucu Aile Hizmeti Modeli ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar için sunulan hizmetlere yön verecektir. Bu nedenle lütfen size sorulan sorulara veya ifadelere gerçek duygularınızı ve düşüncelerinizi yansıtacak şekilde yanıt vermeniz araştırmadan doğru sonuçlar çıkmasına vesile olacaktır. İçtenlikle vereceğiniz yanıtlar bu çalışmaya en büyük katkıyı sağlayacaktır.

Katkılarınız ve yardımlarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

KORUYUCU AİLE HAKKINDA GENEL BİLGİ

1- Yaşınız ?

( ) 25-35 Yaş ( ) 36 – 45 yaş ( ) 46-55 yaş ( ) 56 yaş ve üstü

2-Cinsiyetiniz

( ) Erkek ( ) Kadın

3- Öğrenim Durumunuz nedir?

( ) İlkokul ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Yüksekokul ( ) Lisans ( ) Lisansüstü

4- Mesleğiniz

( ) İşçi ( ) Memur ( ) Emekli ( ) Esnaf ( ) Ev hanımı ( ) Diğer .....

5- Ailenizin gelir durumunuz nedir?

( ) 2020-3000 TL ( ) 3001 – 4000 TL ( ) 4001-5000 TL ( ) 5001 TL ve üstü

6- Aile tipiniz nedir?

( ) Çekirdek ( ) Geniş ( ) Parçalanmış

7- Öz çocuğunuz Var mı?

( ) Hayır ( ) Evet ise kaç tane .....

8- Kocaeli'nin hangi ilçesinde yaşıyorsunuz?

( ) Gebze ( ) Çayırova ( ) Dilovası

9-Kaç yıldır koruyucu ailesiniz?

( ) 1 yıldan az ( ) 1-3 yıl arası ( ) 3-5 yıl arası ( ) 5 yıl ve üstü

10-Koruyucu aile olarak Şu an yanınızda kaç çocuk var?

( ) Bir tane ( ) Birden çok ise kaç tane ve Kardeşler mi? (.....)

11- Koruyucu aile uygulamasını nasıl öğrendiniz.

( ) Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından ( ) Medya ( ) Akrabalar

( ) Arkadaşlar ( ) Diğer.....

EK 2: KORUYUCU AİLE GÖRÜŞME FORMU

1. Koruyucu Aile olmaya nasıl karar verdiniz?
2. Koruyucu aile olmaya karar verdikten sonra ailenizin ve çevrenizin tepkisi ne oldu?
3. Koruyucu aile başvurusu yaparken yanınıza alacağınız çocuk hakkındaki kriterleniz oldu mu olduysa ne oldu?
4. Koruyucu aile başvurusu yaparken nasıl prosedürlerle karşılaştınız?
5. Koruyucu aile olduktan sonra ailenizle çocuk arasında uyum problemleri yaşandı mı yaşandıysa bu problemleri nasıl aştınız?
6. Çocuk aileniz ile birlikte yaşadıkdan sonra ailenizin ve çevrenizin tepkisinde herhangi bir değişiklik oldu mu?
7. Koruyucu aile olduktan sonra koruyucu aileyle ilgili eğitimlere ihtiyaç duyduunuz mu duyduysanız neden duyduunuz?
8. Koruyucu aile olarak kamu kurum ve kuruluşları ile alakalı nasıl problemler yaşıyorsunuz yaşadığınız problemlere çözüm önerileriniz var mıdır?
9. Koruyucu aileler için yapılan ödenekler çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte mi?
10. Koruyucu aile olduktan sonra korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için düşünlerinizde bir değişim oldu mu?
11. Koruyucu aile hizmeti sizce yaygınlaştırılmalı mı yaygınlaştırılmalı ise nasıl yaygınlaştırılmalı?
12. Son olarak koruyucu aile Hizmeti hakkındaki gördüğünüz eksiklikler nelerdir ve çözüm önerileriniz nelerdir?

EK 3: ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Abdullah ERTÜRK
Doğum Yeri ve Tarihi : Besni / 06.06.1992

Eğitim Durumu

Lise : Besni Mustafa Erdemoğlu Anadolu Lisesi
Lisans Eğitimi : Selçuk Üniversitesi- Sosyal Hizmet Bölümü
Yüksek Lisans Eğitimi : Üsküdar Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce(Başlangıç Seviyesi)

İş Deneyimi

Stajlar : Konya İhsan Doğramacı Uygulama Anaokulu/
Sancaktepe Sosyal Hizmet Merkezi
Çalıştığı Kurumlar : Özel Ataşehir Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kocaeli
Gebze Sosyal Hizmet Merkezi

İletişim

E – Posta Adresi : erturkabdullah66@gmail.com